

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Bakalářská práce

Jarmila Ďuríčková

„Šikana očima učitelů“

PhDr. Gabriela Seidlová Málková, Ph.D.

Praha 2015

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 26. 6. 2015

Podpis

OBSAH

Úvod.....	5
1. Definice a základní rozdělení šikany.....	7
1.1 Definice šikany.....	7
1.2 Základní rozdělení šikany.....	8
1.3 Kyberšikana a výzkum v ČR.....	10
2. Studium školní šikany.....	12
2.1 Výzkumy šikany z perspektivy učitelů.....	12
2.2 Vzdělávání studentů v ČR na pedagogických fakultách zaměřující se na studium sociální deviace.....	14
3. Úloha pedagogických pracovníků v prevenci rizikového chování ve škole.....	17
3.1 Úloha učitelů.....	17
3.2 Úloha ředitele školy.....	18
3.3 Úloha třídního učitele.....	18
3.4 Úloha školního poradenského pracoviště.....	18
4. Výzkumný projekt.....	21
4.1 Výzkumná strategie.....	21
4.2 Technika sběru dat.....	21
4.3 Výzkumný vzorek.....	22
4.4 Analytické postupy.....	23
4.5 Hodnocení kvality výzkumu.....	24
4.6 Etická dilemata.....	24
4.7 Výsledky výzkumu.....	25
4.7.1 Odpovědi na pevně dané otázky.....	25
4.7.2 Další témata, která vyplynula z rozhovorů.....	44
4.7.2.1 Kyberšikana.....	44
4.7.2.2 Rodiče a škola.....	44
4.7.2.3 Žáci šikanovaní svými učiteli.....	47
4.7.2.4 Učitel šikanovaný svými žáky.....	48
4.7.2.5 Problém skryté šikany.....	49
4.7.2.6 Uznání potřeby speciálních pedagogů.....	51
4.7.2.7 Rozpoznatelnost aktérů šikany.....	52
4.7.2.8 Sociální izolace.....	53
4.7.2.9 Studium šikany na vysoké škole.....	55

4.7.2.10 Šikana a jiné etnikum	55
4.7.2.11 Šikana dnes a v minulosti	56
4.7.3 Shrnutí výzkumu.....	57
4.8 Závěr výzkumu.....	60
Přílohy:	65
Příloha č. 1 – Prosba o spolupráci pro ředitele a učitele	65
Příloha č. 2 – Přepisy rozhovorů s učiteli	69

Úvod

V mé bakalářské práci se chci věnovat jevu, který lidské společnosti není cizí. Je jím šikana. Samotné slovo v každém z nás nepochybně vyvolá nějaké představy. Co je šikana? Existuje mnoho definic, které šikanu popisují, zkoumání šikany se však vyvíjí a to co nedávno ještě jako šikana popisováno nebylo, dnes už může být rozporuplné. Nejde mi o to, abych definovala, co šikana je. V této bakalářské práci chci ukázat, jak šikanu vnímá konkrétní vzorek učitelů z jednoho prostředí. Zaměřím se tedy na šikanu ve škole a to z perspektivy učitelů.

Rovněž existují různé postoje k šikaně. Ken Rigby ve své knize, která nese v překladu název „Šikana ve školách a co s tím lze dělat“, uvádí: *„Někteří lidé pokládají šikanu za něco bezvýznamného. Budťo proto, že jim připadá, že postihuje jen nepatrnou část dětí, nebo proto, že její důsledky vnímají jako krátkodobé a snadno zvládnutelné. Někteří zacházejí ještě dál a tvrdí, že šikana má pozitivní vliv. Tohle tvrdí lidé, kteří zastávají takzvané posilování osobnosti a přípravu do budoucího života. Občas jsem tyto názory slyšel i od učitelů. Jeden učitel například výmluvně obhajoval násilníky tohoto světa, kteří se podle něj dokáží nejlépe prosadit. Dále pak také tvrdil, že napácháme více škody, než užítku, když děti připravíme o potřebné vlastnosti a dovednosti, kterými lze uspět.“* [Rigby, 2007, s. 48]

Cílem mého výzkumu je ukázat, jak konkrétní vzorek učitelů šikaně rozumí a zároveň tak zjistit, nakolik se jejich chápání tohoto problému shoduje či liší, přičemž svůj výzkum považuji za přínosný z toho důvodu, že prvním krokem k řešení šikany je právě její rozpoznání. Pokud učitel rozumí pojmu šikany jiným způsobem, než co tento pojem opravdu vyjadřuje, bude pak dané situace chybně vyhodnocovat a hrozí tak to, že šikana nebude odhalena a tudíž ani řešena. [Boulton, 1997]

Maxwell rozlišuje trojí typ cílů výzkumu: intelektuální, praktický a personální, přičemž není žádoucí vybrat si jediný typ cíle, ale snažit se dosáhnout toho, abychom řešením jednoho výzkumného projektu naplňovali pokud možno více cílů. [Maxwell, 2005]

Mým intelektuálním cílem je, jak už jsem zmínila, ukázat jak učitelé šikaně rozumějí. Praktický cíl pak budou moci naplnit výsledky tohoto výzkumu, které mohou využít učitelé a také další pracovníci školy, pracující s dětmi, v boji proti šikaně a její prevenci. Můj personální cíl, budou naplňovat cíle předchozí, neboť se o problematiku šikany zajímám a chtěla bych nějak přispět k jejímu zmírnění, k čemuž by tento výzkum mohl vést. [Švaříček, Šeďová 2007]

Jako teoretickou oporu mé práce představím definice šikany, se kterými se můžeme často setkat a shledávám je jako významné. Přesto, že nechci a ani si nemohu dovolit tvrdit, která definice je opravdu relevantní, považuji za nutné v této práci definice šikany uvést, aby bylo možné se podle nich v mém výzkumu orientovat.

Dále zde představím, jak se školní šikana doposud studovala a také několik uskutečněných výzkumů, které se věnovaly šikaně z učitelské perspektivy. Pokusím se také přiblížit to, jaké vzdělání, jež se týká problematiky šikany, musí učitelé absolvovat a jaká je jejich role v řešení tohoto problému.

Nesmí chybět ani základní rozdělení šikany na šikanu přímou a nepřímou, protože jak se ukáže v dalších částech mé práce, toto rozdělení šikany je klíčové. Nastíním také problematiku kyberšikany, která je poměrně novým fenoménem.

1. Definice a základní rozdělení šikany

1.1 Definice šikany

Za významnou považuji definici profesora Dana Olweuse působícího na Univerzitě v Bergenu, protože se jako první zasadil o to, aby se šikana ve školách systematicky redukovala. [Rigby, 2007]

V knize „Agresivní chování“ jejímž editorem je L. Rowell Huesmann, se objevuje několik kapitol různých autorů. Pátá kapitola nese název „Šikana ve škole“ a její autor, Dan Olweus v ní mimo jiné uvádí definici šikany:

„Šikanu všeobecně definuji takto: Jedinec je šikanován, když je po určité době vystaven opakovaným negativním akcím ze strany jednoho nebo několika jiných jedinců.

Je nutné definovat, co znamenají negativní akce. Negativní akce je, když někdo druhému záměrně způsobuje, nebo se pokusí způsobit, zranění nebo nepohodlí. Negativní akce může být prováděna fyzickým kontaktem, slovně nebo jinými způsoby, jako je například pošklebování, neslušné posunky nebo odmítání splnit jedincovy požadavky.

Musí být zdůrazněno, že výrazy pro šikanu nejsou (nebo by neměly být) užívány, když se dva přibližně stejně silní jedinci (ať už fyzicky, či psychicky) bijí nebo hádají. Aby bylo možné užít termínu šikana, měla by mezi konkrétními jedinci existovat nerovnováha síly. Jedinec, který je vystaven negativním akcím má potíže ubránit se a je poněkud bezradný proti tomu nebo těm, kdo jej šikanují.

Je vhodné rozlišovat mezi přímou šikanou s poměrně otevřenými útoky na oběť, a nepřímou šikanou v podobě sociální izolace a vyloučení ze skupiny. Je důležité věnovat pozornost také této druhé formě, která je méně viditelná“ (Olweus, 1994, s. 98)

Dále bych ráda představila definice českého psychologa Prof. PhDr. Pavla Říčana, CSc, který se problematice aktivně věnuje.

„Šikanování říkáme tomu, když jedno dítě nebo skupina dětí říká jinému dítěti ošklivé a nepříjemné věci, bije jej, kope, vyhrožuje mu, zamyká jej v místnosti a podobně. Tyto incidenty se mohou často opakovat a pro šikanování mohou být označeny také opakované posměšky nebo ošklivé poznámky o rodině. Jako šikanování však obvykle neoznačujeme občasnou rvačku nebo hádku přibližně stejně fyzicky vybavených soupeřů.“ (Říčan, 1995, s. 26)

„Šikana je ubližování někomu, kdo se nemůže nebo nedovede bránit. Obyčejně mluvíme o šikaně tehdy, když jde o opakované jednání, ve velmi závažných případech označujeme za šikanu i jednání jednorázové, s hrozbou opakování.“ (Říčan, 2010, s. 21)

V Metodickém pokynu ministerstva školství a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení nalezneme tuto definici šikany: „Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky např. v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Rovněž se může realizovat prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu“ [Metodický pokyn MŠMT, 2013, s. 2]

1.2 Základní rozdělení šikany

V České republice se tématem šikany odborně zabývá etoped a psychoterapeut Dr. Michal Kolář, který mimo jiné spolupracuje s MŠMT ČR na koncepci prevence šikany.

Kolář projevy šikanování člení podle tzv. trojdimensonální „mapy“ na:

1. přímé a nepřímé,
2. fyzické a verbální,
3. aktivní a pasivní.

Kombinacemi těchto tří dimenzí vznikne osm druhů šikanování, viz tabulka č. 1.

Tab. 1 Klasifikace typů šikany

Osm druhů šikanování	Příklady projevů
Fyzické přímé aktivní	Útočníci oběť věsí do smyčky, škrťí, kopou, fackují.

Fyzické aktivní nepřímé	Kápo pošle nohsledy, aby oběť zbili. Oběti jsou ničeny věci.
Fyzické pasivní přímé	Agresor nedovolí oběti, aby si sedla do lavice (fyzické bránění oběti v dosahování jejich cílů).
Fyzicky pasivní nepřímé	Agresor odmítne oběť na její požádání pustit ze třídy na záchod (odmítnutí splnění požadavků).
Verbální aktivní přímé	Nadávání, urážení, zesměšňování.
Verbální aktivní nepřímé	Rozšiřování pomluv. Patří sem, ale i tzv. symbolická agrese, která může být vyjádřena v kresbách, básních apod.
Verbální pasivní přímé	Neodpovídání na pozdrav, otázky apod.
Verbální pasivní nepřímé	Spolužáci se nezastanou oběti, je-li nespravedlivě obviněna z něčeho, co udělali její trýznitelé.

[Kolář, 2005, str. 32]

Profesor Říčan a docentka Janošová, kteří se dlouhodobě zabývají výzkumem lidské agrese v Psychologickém ústavu Akademie věd České republiky, a zároveň vyučují na Karlově Univerzitě v Praze, přepracovali knihu právě profesora Říčana¹, kterou uvedli pod novým názvem „Jak na šikanu“. [Říčan, Janošová, 2010, s. 10]

V této publikaci také rozdělují šikanu na *přímou* a *nepřímou*. Uvádějí u každé z nich konkrétní příklady. Přímá šikana se může projevat například bitím a kopáním oběti, jejím nucením, aby snědla nebo vypila něco odporného, braním jejich osobních věcí, nadáváním atd.

Nepřímá šikana se projevuje v sociální izolaci spolužáka, kterého druzí neberou na vědomí, se kterým se nemluví, je vylučován z činností skupiny atd., přičemž obě tyto formy se často kombinují. [Říčan, Janošová, 2010]

¹ Kniha nese název: „Agresivita a šikana mezi dětmi – Jak dát dětem ve škole pocit bezpečí“ (Říčan, 1995)

1.3 Kyberšikana a výzkum v ČR

Konkrétně kyberšikanu zde uvádím z toho důvodu, že mí informanti často zmiňovali, že se s ní ve škole setkávají, což dokládá i níže zmíněný výzkum, který proběhl v rámci České republiky.

„Kyberšikana je jednou z forem psychické šikany. Je to zneužití ICT (informačních a komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrozit, ublížit mu. Podobně jako u šikany tváří v tvář se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočníky. Povaha a provedení útoků pak určuje její závažnost.“ [Metodický pokyn MŠMT, 2013, s. 2-3]

V rámci projektu Minimalizace šikany, který od roku 2005 pomáhá školám v boji proti šikaně, proběhl v roce 2009 výzkum, který zaznamenal názory dětí, ohledně fenoménu kyberšikany. [Moderní vyučování: časopis na podporu rozvoje škol, Roč. 16, č. 3, 2010]

„Chtěli jsme zmapovat současnou situaci okolo kyberšikany,“ říká ředitelka Nadace O2 Ivana Šatrová. „Dá se předpokládat, že kyberšikana v budoucnosti dál poroste, tak jak porostou počítačové dovednosti dětí. A informace učitelů a přístup školy budou v tomto případě klíčové. Chceme proto školám pomáhat účinně se kyberšikaně postavit.“ [Moderní vyučování: časopis na podporu rozvoje škol, Roč. 16, č. 3, 2010, s. 47]

Výběrový vzorek představoval reprezentativní vzorek dětí ve věku 8-15 let (3. - 9. Třída ZŠ) na celém území ČR. Analýza dat byla uskutečněna na vzorku 1 004 respondentů vybraných na základě kvótního výběru. Tento vzorek reprezentuje 777 428 českých dětí. [Moderní vyučování: časopis na podporu rozvoje škol, Roč. 16, č. 3, 2010, s. 47]

Z výzkumu vyplynulo několik zajímavých informací. Nejpřekvapivějším v tomto výzkumu bylo, že nejméně 78% agresorů je ze stejné školy jako oběť. Jeden z typických znaků kyberšikany se totiž považovala anonymita pachatele, ale ukázalo se, že tomu tak není. [Moderní vyučování: časopis na podporu rozvoje škol, Roč. 16, č. 3, 2010] 51% agresorů je přímo ze třídy, 27% je ze školy a jen 22% agresorů zůstalo anonymních nebo pro oběť neznámých. [Moderní vyučování: časopis na podporu rozvoje škol, Roč. 16, č. 3, 2010, s. 47] Ukázala se také úzká provázanost mezi kyberšikanou a šikanou tváří v tvář. Ten, kdo je obětí kyberšikany bývá obvykle i obětí šikany. Jako alarmující výsledek, který vzešel z tohoto výzkumu, mi připadá

to, že polovina dětí ve věku 14-15 let shlédla alespoň jednou video zesměšňující nějakého učitele. [Moderní vyučování: časopis na podporu rozvoje škol, Roč. 16, č. 3, 2010]

2. Studium školní šikany

„Pojem „školní šikana“ se ve vědeckém diskurzu poprvé objevil v 70. letech minulého století díky systematické práci norského badatele Dana Olweuse, který se zabýval agresivitou mezi školními dětmi. (...) Olweusovo pojetí šikany uvedl do české odborné literatury Pavel Říčan. V průběhu let Olweus a jeho pokračovatelé postupně modifikovali definici šikany rozšířením o další formy agrese a aplikovali ji i na agresi mezi dospělými v pracovních týmech a organizacích. Za čtyři desetiletí rozsáhlého výzkumu došlo ke značným posunům v porozumění tomuto sociálně patologickému jevu.“ [Janošová, Kollerová, Zábrodská, 2014, s. 368]

„Empirický výzkum se v 80. a na začátku 90. let zaměřoval především na projevy fyzického násilí, charakteristické spíše pro šikany mezi chlapci. V posledních patnácti letech však začala být v ohnisku zájmu i neméně nebezpečná a traumatizující nepřímá šikana.“ [Janošová, Kollerová, Zábrodská, 2014, s. 368]

2.1 Výzkumy šikany z perspektivy učitelů

Po rešerši literatury jsem nenalezla žádný výzkum, který by výslovně zkoumal to, jak učitelé šikaně rozumí. Nikde jsem nenarazila na to, že by učitelé v rámci výzkumu vlastními slovy vysvětlovali, jaké významové prvky v tomto jevu nalézají. Proběhlo však mnoho blízkých výzkumů, které vnímání učitelů tohoto jevu zkoumají. Uvedu několik výzkumů, které jsou mému výzkumu nejbližší.

Podobný výzkum již provedl Michael J. Boulton, publikoval jej v British Journal of Educational Psychology v roce 1997. Výzkum měl hned několik cílů. Za prvé zjistit, jaké názory na určité aspekty školní šikany mají začínající učitelé. Za druhé, jaké rady by dali tito učitelé svým žákům, aby se se šikanou dokázali vypořádat. Za třetí výzkum zjišťoval, jaké jsou postoje zmíněných učitelů k řešení tohoto problému v budoucnosti. Dále výzkum zjišťoval, jak hodnotí konkrétní aspekty školení a nakonec význam problému šikany pro tyto učitele v závislosti na jejich pohlaví a na tom, jestli působí na základní nebo střední škole. [Boulton, 1997]

Jednalo se o vzorek 270 studentů, přihlášených buď na jeden, nebo čtyři roky postgraduálního studia. Věk tohoto vzorku nebyl úzce vymezený, pohyboval se v rozmezí od 18 až do 51 let. [Boulton, 1997]

Řečeno velmi zjednodušeně, výsledky výzkumu ukázaly, že učitelé šikany vnímali, jako závažný problém. [Boulton, 1997]

Boulton analyzoval odpovědi učitelů na několik předložených případů, přičemž z těchto případů učitelé hodnotili častěji jako více vyhovující pro pojem šikany fyzickou a psychickou moc spíše než sociální vyloučení. [Lee, 2006]

„Podobné výsledky byly získány v americkém výzkumu Hazlera a spol. v roce 2001, který uvedl, že u fyzických forem zneužívání bylo pravděpodobnější, že byly klasifikovány jako šikana, než u verbálních či sociálních forem.“ [Lee, 2006, s. 65]

„V rámci rozšíření výzkumu a rozvoje důmyslnějšího a komplexnějšího vzdělávání, prevence a intervenčních programů se celkem 251 pracovníků školy (učitelů a poradců), zúčastnilo v této empirické studii zkoumající schopnosti pracovníků, rozlišovat mezi šikanou a jinými formami konfliktů. Účastníci byli požádáni, aby posoudili závažnost 21 situací a popsali různé kombinace situačních ukazatelů a také, zda situace představovaly šikanu či nikoliv. Výsledky ukázaly, že fyzické formy nebo zneužívání byly vnímány jako závažnější než slovní nadávky a pracovníci častěji jmenovali fyzické konflikty jako šikanu dokonce, i když neodpovídaly definici šikany.“ [Hazler, Miller, Carney, Green, 2001, s. 133]

Další výzkum, který bych ráda zmínila, byl publikován v roce 2006 v Journal of Educational Psychology, prováděl jej Sheri Bauman a Adrienne Del Rio.

V této studii představovalo výzkumný vzorek 82 vysokoškolských studentů učitelského vzdělávacího programu. Tito studenti odpovídali na 6 krátkých popisů vystihujících případy šikany ve škole. Byly mezi nimi popsány případy fyzické, verbální i nepřímé šikany, přičemž respondenti hodnotili nepřímou šikanu jako nejméně závažnou.

Účastníci studie se nejméně vžívali do obětí nepřímé šikany a bylo nejméně pravděpodobné, že by v těchto případech zakročili. Když byli vyzváni, aby popsali, jak by v těchto případech zasáhli, učitelé navrhovali nejméně různé kroky pro šikanující a oběti nepřímé šikany ve srovnání s jinými formami šikany. [Bauman, Del Rio, 2006, s. 219]

Blízký mému výzkumu je také výzkum Petry Laštovičkové, který uskutečnila v rámci své bakalářské práce a jejíž název je: „Šikana mezi žáky 2. stupně základní školy z pohledu učitelů.“

Její hlavní výzkumná otázka zní *„Jaké mají učitelé druhého stupně základní školy zkušenosti se šikanou mezi žáky?“* Petra Laštovičková rozdělila výzkum ještě na čtyři specifické otázky. *„První specifická otázka je zaměřena na to jak učitelé vymezují šikanu“* – tato podotázka je pro mě klíčová. Zkoumá přesně to, co se také

snažím zjistit. Proto jsem zvláště tuto část výzkumu řádně nastudovala a připravila jsem se tak lépe na svůj vlastní výzkum. „*Druhá specifická otázka má za úkol zjistit, jak se učitelé vzdělávají v problematice šikany. Další specifická otázka se zabývá zkušenostmi učitelů s prevencí šikany. A poslední specifická otázka zjišťuje, jaké zkušenosti mají učitelé s řešením šikany.*“ [Laštovičková, 2011, s. 34]

Cílem výzkumu Petry Laštovičkové bylo zjistit, jaké zkušenosti mají učitelé druhého stupně základní školy se šikanou mezi žáky. Ve své bakalářské práci uvádí, že výsledky výzkumu nemohou být zobecněny, protože zvolila design případové studie, ale mohou napovídat, jak vypadá situace na podobném typu škol. [Laštovičková, 2011, s. 50]

2.2 Vzdělávání studentů v ČR na pedagogických fakultách zaměřující se na studium sociální deviace

Čerpala jsem zejména z publikace Václava Bělíka s názvem: „Rizikové chování a jeho prevence v terciárním vzdělávání pedagogů“. Bělík se zaměřuje na studium sociální deviace, kde bezpochyby spadá také problematika šikany.

Současná společnost je charakterizována nárůstem sociálně patologických jevů. Je to mimo jiné proto, že jsou na jedince dnešní společnosti kladeny velmi vysoké nároky. Díky tomuto nárůstu začaly vznikat obory typu etopedie, sociální pedagogika, sociální práce, sociální patologie a další, které se snaží zmírnit následky konkrétních jevů a integrovat jedince do společnosti. [Bělík, 2012]

Na různých fakultách dochází k různé míře zastoupení sociálně patologických témat v učebních plánech oborů sociální pedagogiky a sociální práce.

Autor knihy Václav Bělík na základě komunikace s pedagogickými fakultami vyslovuje v knize svůj subjektivní názor, který shrnuje názory, které dle něj vyjádřila celá řada zástupců kateder učitelství při neformální komunikaci k problému:

„Zástupci kateder, ale i celých fakult často nevidí důvod, proč by měl být jejich student vzděláván v tématech sociální patologie. Vysoká škola má dle mnohých názorů předávat odborné vzdělání.“ [Bělík, 2012, s. 23]

Vysokoškolská příprava profesionálů v oblasti sociálně patologických jevů se omezuje na studium pro 1) výchovné poradce a 2) školního metodika prevence², což

---

² Výchovný poradce působí na škole jako poskytovatel poradenských služeb spolu se školním metodikem prevence, případně školním psychologem/školním speciálním pedagogem a jejich konzultačním týmem složeným z vybraných pedagogů školy. (Věstník MŠMT, 2005)

upravuje vyhláška 317/2005 Sb. O dalším vzdělávání pedagogických pracovníků. [Bělík, 2012, s. 23]

V Učitelských novinách také můžeme najít článek, který kritizuje pregraduální studium učitelů:

„V pregraduálním studiu se podle M. Miovského největší pozornost věnuje problematice šikany a drog. Otázkou je, jak dalece je tento záběr využitelný v praxi?

Z posledních let je například v oblasti šikany asi nejzřetelnější snaha etopeda Michala Koláře, který svůj preventivní systém nakonec vytvořil do podoby projektu známého pod názvem Minimalizace šikany (MiŠ). Tato v praxi již úspěšně ověřená metodika se však na pedagogických fakultách běžně nevyučuje.

„Všichni studenti naší fakulty se během studia dozví, že program MiŠ existuje, ale nejsou v něm nijak speciálně cvičeni. Bylo by samozřejmě dobré, kdyby studenti již v pregraduálním studiu takovýmto výcvikem prošli, ale narážíme zde na určité bariéry – již zaběhnutá podoba akreditovaného studia a s ní související finanční a personální omezení. Navíc jsou zde i další témata, jejichž zastánci si také nárokují větší prostor v rámci studia učitelství, například ekologická výchova.“

Zdá se tedy, že bez nějakého cíleného svorníku se příprava budoucích učitelů v oblasti primární prevence v dohledné době nijak zásadně nezlepší. Kdo by ho měl stanovit? Odborníci na krizové jevy? Děkani pedagogických fakult? Ministerstvo školství?“ [Doubrava, 2009, s. 9]

Bělík v monografii uvádí výzkum, jehož hlavním cílem bylo zjistit, jakým způsobem pedagogické fakulty působí na studenty v oblasti sociálních deviací a jaké toto jejich působení má odraz v jejich vědomostech. [Bělík, 2012]

Tento výzkum zjišťuje, jak vypadají učební plány studijních oborů v oblasti sociálních deviací na fakultách vzdělávajících učitele v ČR, které předměty patří mezi předměty primární a které mezi sekundární, jak se k celé problematice staví představitelé zkoumaných fakult a jaké vědomosti mají studenti učitelství o oblasti sociálních deviací. [Bělík, 2012]

Výzkum měl tedy několik cílů a kombinoval několik metodických postupů. Zabýval se například studiem předmětů, které označil jako primární – byly to předměty, které se přímo zabývají problematikou sociálních deviací, přičemž z výsledků výzkumu vyplynulo, že nadpoloviční většina těchto předmětů jsou na zkoumaných pedagogických fakultách volitelnými předměty. [Bělík, 2012]

Další, z pro mě zajímavých výsledků výzkumu byl, že nadpoloviční většina oslovených pedagogických fakult nemá ucelenou koncepci pregraduální přípravy učitelů v oblasti sociálních deviací. [Bělík, 2012]

Výsledky tohoto výzkumu přivedly Bělíka a spol. k návrhu, aby všechny fakulty zajišťující učitelské vzdělávání zařadily předměty Sociální patologie a předmět Prevence sociálních deviací jako povinné předměty. [Bělík, 2012]

3. Úloha pedagogických pracovníků v prevenci rizikového chování ve škole

Bělík v již zmíněné publikaci vymezuje pojem prevence a její dělení. Uvádí mimo jiné, jak prevenci chápe pedagogika. [Bělík, 2012] V Pedagogickém slovníku Průchy, Walterové a Mareše je prevence popsána jako: „*soubor opatření zaměřených na předcházení nežádoucím jevům, zejména onemocnění, poškození, sociálně patologickým jevům.*“ [Průcha a kol., 2003, s. 176] Následně Bělík v publikaci uvádí základní členění prevence rizikového chování na primární, sekundární a terciární.

Nejprve dělení uvádí z pohledu obecného a poté jej aplikuje na konkrétní kategorie sociálních deviací, přičemž mě zajímá Prevence násilí a šikany:

Primární prevence násilí a šikany je zaměřená na celou populaci dětí a mládeže, která je „bezproblémová“, tj. nevyskytly se u nich problémy s agresivitou, šikanou, ubližováním, manipulací s okolím. Tento druh prevence se zaměřuje především na vytváření pozitivních hodnot a norem, pozitivních vztahů a vzorů, zdravého životního stylu aj.

Sekundární prevence násilí a šikany ve školním prostředí zahrnuje vyhledávání žáků, kteří mají k násilí a šikaně sklony, a cílevědomou, dlouhodobou práci s nimi. Snahou sekundární prevence je změnit vzorce chování násilníka na společensky žádoucí – pozitivní.

Terciární prevence násilí a šikany není úkolem školských zařízení ani rodiny, ale institucí zajišťujících převýchovu a resocializaci – výchovných ústavů, zdravotnických zařízení a dalších institucí. [Bělík, 2012, s. 60 - 61]

3.1 Úloha učitelů

Bělík v publikaci uvádí několik speciálních kompetencí, které by každý učitel měl v rámci primární prevence splňovat. Uvedu zde jen pár těch, které se bezprostředně mohou týkat jevu šikany. Jsou to: *Diagnostické kompetence* – umožňují stanovit diagnózu žáka a žákovské skupiny, *Didaktické kompetence učitele* – v rámci prevence mít schopnost jasně a srozumitelně žákovi předat informace o sociálně patologických jevech, tak, aby se znalostmi uměl aktivně pracovat. *Kompetence touhy po neustálém rozšiřování obzorů svých vědomostí* – konkrétně v případě sociálně patologických jevů je tato kompetence potřeba, *Kompetence*

pronikat do vnitřního světa žáka (empatie) a Kompetence poradenská – po případné diagnostice šikany nasměrovat žáka a jeho rodiče do vhodné instituce apod. [Bělík, 2012]

3.2 Úloha ředitele školy

Ve škole je za prevenci a za řešení zjištěných projevů rizikových forem chování přímo zodpovědný ředitel školy. Ten nejen, že jmenuje jednoho z pedagogů do funkce školního metodika prevence, ale také zodpovídá za vytvoření a hodnocení preventivního programu, vytváří optimální podmínky pro předcházení rozvoje rizikového chování, podporuje aktivity zaměřené na prevenci a realizuje další opatření ve školním řádu a vnitřním řádu školy. Ředitel školy podporuje týmovou spolupráci školního metodika prevence, výchovného poradce, školního psychologa/školního speciálního pedagoga, třídních učitelů a dalších pedagogických pracovníků školy při realizaci preventivních aktivit, sám pak spolupracuje s metodikem prevence v pedagogicko-psychologické poradně a krajským školským koordinátorem prevence. – Bělík vychází z Metodického doporučení z roku 2010. [Bělík, 2012, s. 64]

3.3 Úloha třídního učitele

Pro oblast primární prevence na škole má třídní učitel klíčovou roli. Díky úzkému kontaktu s jedním třídním kolektivem má přehled o jednotlivých žácích, o jejich osobnostních zvláštěnostech a o jejich rodinném zázemí. Díky tomu může také snadněji zachytit varovné signály projevů rizikového chování u jednotlivých žáků. Je tedy velmi důležitá spolupráce třídního učitele, jak se školním metodikem prevence, tak i s ostatními členy pedagogického sboru.³ [Bělík, 2012, s. 65]

3.4 Úloha školního poradenského pracoviště

„Činnost školních poradenských pracovníků na školách je někdy označována termínem „školní poradenské pracoviště“, nejedná se však o samostatnou organizační formu nebo o jednotku v rámci školy, která má nebo by měla mít právní subjektivitu.

---

³ Bělík opět vychází z Metodického doporučení z roku 2010

Školní poradenské pracoviště je v základní formě tvořeno činností školního metodika prevence a výchovného poradce.

V rozšířené verzi školního poradenského pracoviště je činnost metodika prevence a výchovného poradce, kterého musí mít každá škola, doplněna také činností školního speciálního pedagoga anebo psychologa. Některé školy dokonce zaměstnávají oba školní poradenské specialisty (školního psychologa a speciálního pedagoga), a to buď z vlastních zdrojů, nebo z různých grantů a dotací EU.“ [MŠMT, 2013-2015]

Poradenské služby ve škole jsou obvykle zajišťovány výchovným poradcem, školním metodikem prevence, případně školním psychologem/školním speciálním pedagogem a jejich konzultačním týmem složeným z vybraných pedagogů školy. Za jejich poskytování odpovídá ředitel školy, případně jím pověřený pracovník. Ředitel školy zodpovídá za školní poradenské služby včetně vytvoření preventivního programu školy. Je žádoucí, aby tyto poradenské a preventivní programy odrážely specifika dané školy i regionu a aby služby poskytované školou byly lépe koordinovány se službami školských poradenských zařízení v regionu. Realizace tzv. „školního programu pedagogicko-psychologického poradenství“ (strategie) předpokládá vytvoření vnitřního systému komunikace ve škole, na kterém se bude podílet ředitel školy ve spolupráci především s třídními učiteli, a dále zejména s učiteli vzdělávacích bloků Volby povolání na ZŠ a Úvodu do světa práce na SŠ; dále s učiteli – metodiky pro práci s nadanými žáky, případně dalšími pedagogy. Tito pedagogové poskytují metodickou a konzultační podporu žákům a jejich rodičům a vytvářejí konzultační tým pro poradenské pracovníky školy. (...)

Výchovný-kariérový poradce se tak věnuje primárně problematice kariérového poradenství a procesu integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (včetně integrace nadaných) na školách, školní metodik prevence pracuje především v oblasti prevence rizikového chování. (...)

Školní psychologové vnášejí do škol některá specifika poradenské práce, která jsou úzce spojena se školou. Jedná se především o vytváření systému včasné identifikace žáků s výukovými obtížemi, s příznaky rizikového chování a o vytváření strategií používaných ve školách. Školní psychologové/ školní speciální pedagogové se věnují intenzivní práci s jednotlivci i se třídami na jedné straně a na druhé straně se mohou věnovat metodické podpoře učitelů v práci s problematickými dětmi. Školní psychologové zajišťují také intervence v krizových situacích, mezi které můžeme

zařadit zejména úrazy, úmrtí blízkých, sebevraždy a v krajním případě vraždy. (...)

[Zapletalová, 2010, s. 78-79]

4. Výzkumný projekt

4.1 Výzkumná strategie

Můj výzkumný problém řeší šikanu na základní škole z perspektivy učitelů, přičemž hlavní výzkumná otázka zní: **Jak učitelé rozumějí šikaně?**

Nabízí se tedy kvalitativní výzkumná strategie. Kvantitativní strategií nelze zachytit něčí porozumění. Nikdy nemůžeme dopředu vědět, jak člověk určitý pojem chápe. Pokládání zcela striktních otázek jistě nepovede k tomu, abychom obsáhli lidské chápání v jeho celistvosti.

„V kvalitativním výzkumu nejde o dodržení určité strategie výběru za účelem reprezentativity získaných dat a možného zobecnění. Jde o to, abychom získali pokud možno vyčerpávající data k dané problematice.“ [Novotná, 2009/2010, výběrové strategie, FHS UK Praha]

4.2 Technika sběru dat

Rozhodla jsem se pro hloubkový polostrukturovaný rozhovor, přičemž jsem si definovala takzvané *jádro rozhovoru*, tedy minimum otázek, které jsem chtěla probrat. Pořadí otázek jsem zachovávala, maximálně jsem je pokládala s drobnými nuancemi. Poté jsem pokládala doplňující otázky, které mě napadaly podle toho, jak se rozhovor vyvíjel, chtěla jsem jimi jednak motivovat informanty ke komunikaci, k zamýšlení se nad problémem, a také tak rozšiřovat obraz rozumění konkrétního informanta. Při analýze dat jsem pak usuzovala, jestli s odpověďmi na doplňující otázky pracovat nebo ne, v závislosti na tom, jestli se v těchto odpovědích objevovaly informace, které se jakkoliv vztahovaly na mé základní otázky. [Miovský, 2006]

Pokud mi něco nebylo jasné, zeptala jsem se informanta, jestli dané věci rozumím správně. K otázce, o kterou mi v tomto výzkumu nejvíce šlo, jsem se často vracela. Nabádala jsem informanty, aby mi co nejvíce vysvětlili, jak šikaně rozumí.

Své základní otázky jsem formulovala takto:

Zajímáte se o problematiku šikany?

Jak chápete jev šikany? Zkuste mi definovat, co to pro Vás znamená a můžete uvést i příklady.

Co je podle Vás na šikaně špatného?

Může být na šikaně z Vašeho pohledu něco dobrého?

Rozhovor začínal tím, že jsem se představila. Často jsem si s mými informanty nejprve povídala o mém nynějším studiu.

Vysvětlila jsem jim, proč svůj výzkum dělám a jak bude probíhat. Sdělila jsem jim, že mi jde o to, aby opravdu co nejvíce mluvili a řekli mi vše, co je k té problematice napadne. Zmínila jsem jim také, že je nijak nezkouším a jsem v pozici, v níž nevím, co je šikana a chci, aby mi vysvětlili, co to znamená pro ně. Také jsem všechny ujistila, že rozhodně nezjišťuju, jaká je situace ve škole, ale že se chci bavit na všeobecné úrovni a jde mi opravdu jen o jejich porozumění tomuto jevu. Řekla jsem jim ale, že mohou uvádět i příklady ze své praxe, a v tomto případě budu samozřejmě veškerá uvedená jména včetně jejich anonymizovat.

Učitelé byli v naprosté většině případů ochotní a téma je zajímalo. Bylo pár takových, kteří neměli dobrý pocit z diktafonu. Uklidnila jsem je tím, že nahrávka nikde nebude uveřejněná a jde mi jen o přesný přepis dat a tím pádem nevadí, když se přeřeknou nebo když si v klidu rozmyslí odpověď.

Poslední z mých připravených otázek: „*Může být na šikaně z Vašeho pohledu něco dobrého?*“, měla informanty překvapit. Velmi často tomu tak i bylo. Dost z nich se udiveně podívalo a šlo vidět, že nad touto otázkou opravdu nikdy nepřemýšleli, což i někteří sdělili. Účelem této otázky bylo ještě více rozkrýt to, jak šikaně učitelé rozumí.

4.3 Výzkumný vzorek

Vzorek jsem vybírala účelově, což znamená, že výběr vzorku byl založený pouze na mém úsudku jako výzkumníka o tom, co by mělo být pozorováno, a o tom, co je možné pozorovat. [Novotná, 2009/2010, výběrové strategie, FHS UK Praha]

Pro účely svého výzkumu jsem si vybrala Základní školu spojenou s Gymnáziem, přičemž jsem se zaměřila na učitele ZŠ, kteří vyučují žáky pátých až devátých tříd. Tuto konkrétní školu jsem si vybrala s pomocí svých sociálních sítí. Z důvodu zachování anonymity školy nechci specifikovat, v jaké části České republiky se škola nachází.

Realizovala jsem 21 rozhovorů, přičemž jsem jich analyzovala pouze 17 a to proto, že v nezařazených rozhovorech se mi nepodařilo informanty dostatečně rozmluvit.

4.4 Analytické postupy

Rozhodla jsem se, že analýzu nastartuji otevřeným kódováním a to z důvodu jednoduchosti, univerzálnosti a efektivnosti této techniky. [Švaříček, Šeďová 2007]

Postupovala jsem tedy tak, že doslovně přepsaný rozhovor z diktafonu jsem si rozdělila na jednotky, které jsem volila podle významu. Tudíž jsem měla určitý počet významových celků různé velikosti. Každé takto vzniklé jednotce jsem přidělila nějaký kód. Lee a Fielding uvádějí, že kód je slovo nebo krátká fráze, která nějakým způsobem vystihuje určitý typ a odlišuje jej od ostatních. [Švaříček, Šeďová 2007] Musela jsem být velmi pečlivá, abych se nedopustila chyb. Například pokud bych označila příliš dlouhý úsek jedním kódem, mohlo by dojít ke ztrátě informací.

Po tomto procesu jsem provedla revizi a zjistila, jestli jsem například některé stejné jevy nepopsala dvěma synonymními výrazy. V těchto případech jsem takové kódy sloučila. Poté, co jsem si vytvořila seznam kódů, začala jsem s jejich systematickou kategorizací. Seskupila jsem je tedy podle podobnosti či jiné vnitřní souvislosti. Jednodušeji řečeno, jednotlivé úryvky z dat jsem nejprve podřadila různým kódům a jednotlivé kódy jsem pak ještě podřadila různým kategoriím. [Švaříček, Šeďová 2007]

Zvolila jsem si konkrétní interpretační perspektivu, což byla kategoriálně – obsahová perspektiva, zjednodušeně řečeno, v této perspektivě šlo o to, že jsem se soustředila na pravidelnosti v textu a identifikovala jsem významově nosné výroky vztahující se k mé výzkumné otázce. [Čermák, Hiles, Chrz, 2007]

Při procesu analýzy jsem opakovaně postupovala od zkoumaného textu k analýze a od ní zase zpět k textu. Díky tomuto jsem prohloubila své porozumění textu a také jsem tak zpřesnila svou analýzu. [Řiháček, Čermák & Hytych, 2013]

Na závěr jsem formulovala klíčová tvrzení, na které jsem přišla. Pomocí analýzy z kategoriálně – obsahové perspektivy, se tvrzení již soustředila kolem ústředního jevu, který jsem zkoumala. [Švaříček, Šeďová 2007]

4.5 Hodnocení kvality výzkumu

Petra Laštovičková ve své bakalářské práci řešila, jestli učitele při rozhovorech nahrávat, či si dělat poznámky. Rozhodla se nabízet svým informantům buď možnost nahrávání, nebo zapisování. Většina si přála spíše zapisování. Petra svůj postup odůvodňuje tím, že diktafon může informanty znervózňovat a to může vést k tomu, že informant pak odpovídá ve formě zdvořilých slov a frází. Dále argumentuje tak, že pokud je informantovi příjemnější zapisování, jsou pak získaná data detailnější, upřímnější a více odpovídají realitě. [Laštovičková, 2011]

Já však s tímto názorem nesouhlasím a proto jsem se rozhodla pouze pro variantu diktafonu a zapisování jsem svým informantům ani nenabízela. Pokud by informant s nahráváním nesouhlasil, tak bych s ním výzkum vůbec neprováděla, což se mi však k mému potěšení nestalo ani v jednom případě. Svým informantům jsem vysvětlila, že pro analýzu dat je nahrávka nutná, ale jakmile budu mít rozhovor přepsaný, tak nahrávku budu moci smazat. Navíc jsem je ujistila, že bude zachována jejich anonymita a pro tyto účely budou jejich jména změněna.

Diktafon jsem tedy vnímala pro kvalitu výzkumu jako nezbytný, aby se co nejvíce minimalizovala hrozba toho, že bude výzkum z mé strany zkreslen.

Navíc ke kvalitě výzkumu mělo přispět to, že jsem svým informantům jasně vysvětlila, že nemusí mít absolutně žádné obavy ze svých vyslovených názorů, jelikož se nebudeme bavit konkrétně o jejich škole, ale na všeobecné úrovni v jejich rozumném šikaně.

Samozřejmě jsem informanty při rozhovoru nijak neovlivňovala svými vlastními názory. Vždy, když jsem se snažila interpretovat informantovu myšlenku a zeptala jsem se, jestli ji takto rozumím správně, podotýkala jsem, že mu nesmím nic vnucovat a jde mi opravdu o jeho vlastní názor.

4.6 Etická dilemata

Jak už jsem zmínila výše, výzkum na téma šikany nemusí v zaměstnancích školy vyvolávat příliš dobré pocity.

„Obava pramení z několika předpokladů: účastníci výzkumu budou ovlivněni touto informací, účastníci budou jednat přehnaně aktivně a kladně, učitelé mohou zatajovat důležité informace týkající se zkoumaného jevu a snaha vedení prezentovat školu v nejlepším světle.“ [Švaříček, Šedová 2007, s. 46]

Jak už jsem zmínila, můj výzkum měl v tomto velkou výhodu. Nezjišťovala jsem nic o žácích dané školy, nýbrž pouze to, jak šikaně učitelé rozumí.

Nejobecnější z etických pravidel jednoduše shrnuje Hartnoll, dle kterého pro jakoukoli výzkumnou činnost platí, že při ní musí být vždy zajištěna dostatečná ochrana práv všech účastníků. Dbala jsem tedy na dodržování obecných základních etických zásad, jako je například úcta k informantům, snažila jsem se maximalizovat možný přínos a minimalizovat možnou újmu. Vzhledem k tomu, že jsem nemohla předvídat všechny situace, které při mém výzkumu mohly nastat, musela jsem být připravená na to, že je budu muset řešit za pochodu. Důležité však bylo, abych spoléhala na svou empatii a zdravý úsudek. [Miovský, 2006]

„Z obecného hlediska lze téma výzkumné etiky nahlížet jako konflikt mezi právem výzkumníka zabývat se tématem, které ho zajímá a které považuje za důležité či užitečné, a právem jednotlivců (či skupin) na soukromí“ [Miovský, 2006, s. 279]

Velmi důležitý etický aspekt je důvěryhodnost výzkumníka, svou důvěryhodností jsem se snažila docílit motivace informanta nejen k samotnému výzkumu, ale také k poskytování skutečně validních a přesných informací.

Dalším důležitým obecným etickým pravidlem je tzv. empatická neutralita, to znamená, že vůči informantům jsem projevovala zájem, účast a porozumění, ale k zjištěným skutečnostem jsem byla neutrální. [Miovský, 2006]

Samozřejmě jsem výzkum prováděla jen s osobami, které k účasti na něm udělily tzv. informovaný souhlas. [Miovský, 2006] Každého účastníka jsem informovala o cílech výzkumu, jeho průběhu a využití dat. Také jsem každého upozornila, že kdykoliv může svou účast ve výzkumu ukončit. [Ezzeddine a kol. 2009/2010, etika výzkumu, FHS UK Praha] Svůj výzkum jsem provedla v souladu s platným zákonem o ochraně osobních údajů. [Miovský, 2006]

4.7 Výsledky výzkumu

4.7.1 Odpovědi na pevně dané otázky

Rozhovor začínal v podstatě otázkou: „**Zajímáte se o problematiku šikany**“? Tato otázka měla spíše rozprout rozhovor, ale také ukázala určitá fakta.

Z žádného rozhovoru nevyplývalo, že by se nějaký informant o problematiku šikany zajímal odborně a soustavně ji studoval, ale informanti často uvádějí, že se o ni

zajímají pouze v případě, když se s ní setkají a to v podobě toho, že mají zájem ji řešit.

Například **informantka Tereza** říká: *„Že bych se zajímala, že bych si prostě sedla a hledala informace, to ne, ale až do doby než jsem dostala třídnictví, tak vlastně ten problém šel jakoby mimo mě, když jsem se s tím nesetkala, ale právě vloni přímo ve své třídě jsem tady tento problém řešila, takže jsem se o to začala více zajímat.“* (řádek č. 4 – 8)

Informant František: *„No, já se musím přiznat, že až tak takové ty pedagogické nebo spíš psychologické věci mě až tak moc netáhnou. Ale samozřejmě, jelikož jsem učitel a ta šikana se tady vyskytuje, tak samozřejmě nějakým způsobem se s tím potkávám a musíme to řešit, takže nejsem zas až takový fanda tady těch věcí, jak jsem říkal těch psychologických, zdá se mi někdy, že ti psychologové samozřejmě se musí pitvat až do samého jádra, musí to rozebrat až do nějakého detailu. To se mi někdy moc nechce, abych pravdu řekl, mě to připadá to naše školství, že je takové trošku uspěchané, nicméně když se to vyskytne, tady ten tento jev, tak samozřejmě nejsem k tomu lhostejný a nějakým způsobem se k tomu snažím zaujmout nějaké stanovisko. Nevím, jestli je to stanovisko až tak odborné, protože já jsem člověk citový, to znamená, jak to cítím, tak se to snažím řešit, čili možná z toho našeho dalšího rozhovoru vyplyne třeba to, že to není zas až tak odborné.“* (řádek č. 4 – 15)

Informantka Zdeňka: *„Jako nijak zvlášť. Tak jako jenom v rámci práce že jo. Když se s tím setkám, tak jo, ale jinak mě to jako nenapadlo, že bych to musela jako studovat.“* (řádek č. 4-5)

Informantka Tat'ána: *„Že bych se tomu nějak věnovala na odborné úrovni, to se nedá říct, ale vzhledem k tomu, že pracuji ve školství, tak se žádný učitel této problematice nevyhne.“* (řádek č. 4 – 5)

Objevil se i názor, že jsou učitelé tak vytížení, že není prostor na to se o problematiku šikany zajímat.

Informantka Aneta: *„Já si myslím, že jsme všichni tak jako vytížení, že extra nějak o problematiku šikany se nezajímám. Mám co dělat s tím, abych sledovala to, co se třeba v mém předmětě mění a děje a jsou nové učebnice, ale s tou šikanou se setkává podle mě každý učitel, takže v té takové jako, ve větší či menší míře je záležitost, která určitě proběhne každý školní rok.“* (řádek č. 4 – 8)

Další z mých pevně daných otázek byla: **Jak chápete jev šikany? Zkuste definovat, co to pro Vás znamená. Můžete uvést i příklady.** – tady většinou vyvstaly odpovědi, kde informanti přímo definovali, co pro ně šikana znamená.

Většina učitelů rozlišovala šikanu na psychickou a fyzickou. Úplně nejčastěji učitelé označovali šikanu jako „omezování osobní svobody určitého jedince“, dále pak jako „záměrné ubližování slabšímu“ a „systematické ponižování jedince“. To bylo nejčastější všeobecné shrnutí toho, co šikana pro konkrétní informanty znamená. Většina učitelů se také shoduje na tom, že šikana není jednorázový útok, ale musí se jednat o dlouhodobější ubližování druhému, přičemž se ten druhý nedokáže dostatečně bránit.

Informantka Kristýna: *„Tak jakékoliv omezování. Omezování ať už je to lidské svobody, jakýchkoliv lidských práv a nemusí to být jenom jako kdyby fyzické, může to být i slovní napadení, a přemýšlím, co by to ještě mohlo být, prostě jakékoliv omezování, ať už fyzické nebo slovní, té osoby a lidských práv, všech“.* (řádek č. 8 – 11)

Informant Viktor: *„No takže šikana, jak bych to tak nějak obecně svými slovy shrnul, jakože je nějaké týrání nebo omezování jedince nějakou skupinou nebo nějakým silnějším členem nebo silnější osobou a vlastně fyzické nebo i psychické týrání, že, tam to je jasné, že to může být buď fyzické, nebo psychické a no, tak bych to tak jako definoval obecně jako no“.* (řádek č. 17 – 21)

Informantka Marta: *„Co to je šikana... No podle mě je to nějaké záměrné ubližování, fyzické i psychické. Takže záměrně někomu něco udělám, abych mu uškodila, ublížila, ponižila“.* (řádek č. 7 – 8)

Informant Jan: *„Omezování osobní svobody toho jedince.“* (řádek č. 15)

Informantka Věra: *„Noo, systematické ponižování někoho někým no.“* (řádek č. 7)

Informantka Veronika: *„Pro mě je to záměrné ubližování, poškozování, obtěžování až týrání slabšího, psychicky nebo fyzicky jedince nebo jedinců v té třídě.“* (řádek č. 7 – 8)

Informant František: *„Pro mě je úplně zcela jasně šikana omezování osobní svobody, jednoznačně.“* (řádek č. 18)

Informantka Magdaléna: *„takže já to beru, když prostě lidé se chovají nebo jedinec se chová tak, že třeba ten druhý jedinec se necítí v pohodě. Cítí se ohrožený ať už psychicky nebo fyzicky, prostě jako toto mi přijde jako chování, kdy ten druhý člověk, kdy ten druhý člověk se necítí dobře“.* (řádek č. 12 – 15)

Informantka Nela: „Pro mě to je buď fyzické, nebo psychické týrán, znevýhodňování nějakého slabšího jedince v kolektivu, kdy prostě ten, to nějaké jádro těch lidí se proti němu scukne a odsouvá ho z toho kolektivu a třeba nadává mu jo..., to je pro mě vlastně šikana“. (řádek č. 8 – 10)

Informantka Lenka: „Pro mě to znamená, pro mě to znamená ponižování. Ponižování, deptání, takové cílené bych řekla. Cílené.“ (řádek č. 8 – 9)

Informantka Tereza: „Tak pro mě vlastně tady toto znamená nějakým způsobem ubližování slabšímu, ať už je to fyzické napadení anebo spíše potom ta stránka psychická, ať jsou to různé naschvály nebo dávání najevo prostě nadřazenosti.“ (řádek č. 11 – 13)

Nejčastější příklady chování, které učitelé uváděli jako šikanu, byly: posmívání se, schovávání věcí, braní svačiny, pomlouvání, intriky, nadávání, odsouvání z kolektivu, ale také nahrávání na mobilní telefon a následně zesměšňování prostřednictvím internetu. Učitelé se také dost často shodovali v tom, že někdo je citlivější a působí na něj negativně už nějaké drobnosti a někdo si naopak z ničeho nic nedělá.

Informantka Pavlína: „Tak určitě šikana je nějaké omezování takové té osobní svobody, nebo takového toho pocitu toho mého bezpečí, osobního bezpečí, takže si myslím, že pokud každý to vnímání má, ten práh vnímavosti má postavený jinak, ale na někoho už může působit jako šikana nějaké oslovování nepěkné, což se mě třeba může dotknout a může mi to ubližovat, takže pokud takhle cíleně mě někdo oslovuje, tak to někdo může chápat jako šikanu.“ (řádek č. 23 – 28)

Informantka Lenka: „Jsou lidé, kteří jsou imunní vůči tady tomuto a lidé, kteří jsou velmi citliví, a u žáků to třeba vnímáš, podívám se do obličeje a já jenom řeknu: „Na dnešek nejsi vůbec připravený, já to vidím“ a teď to dítě třeba do té hodiny něco málo dělalo, ale není to vůbec vidět a cítí se dotčeno a já už vidím, jak ten obličej bledne, síná a podobně a někdo je prostě imunní, můžeš mu říct: „Vidím, že si půl roku nehnul prstem“ a je splachovací.“ (řádek č. 15 – 20)

Informantka Zdeňka: „Když jsou to silné osobnosti, tak si stojí prostě za svým a jsou stranou a nemusí v tom vůbec nic..., jako si z toho dělat. Prostě jestli si z něho někdo utahuje, že. Nebo někdo na někoho útočí nebo potom později třeba ve třídě nebo tak. Jsou třeba děti, které si z toho fakt nic nedělají, že.“ (řádek č. 96 – 99)

Informant Aleš: „někdo je opravdu splachovací a je mu to jedno, že. Ale někdo, já nevím... Někomu vadí, když se mu někdo zasměje, když se mu něco nepovede a už to bere jako nějakou krivdu“. (řádek č. 64 – 66)

Příklady šikany uváděné učiteli:

Informantka Taťána: „Projevovalo se to hlavně v tělesné výchově, kdy se třeba rozděloval tým na vybíjenou, nebo na nějaký basket, a byli určeni dva kapitáni, a ti si měli vybrat do svého týmu a střídavě si vybírali děti, a tahleta dívka prostě najednou zůstala úplně poslední, ačkoliv byla taky sportovně nadaná, čili v normálním kolektivu by jí vybírali přednostně, ale vlastně nikdo si netroufl ji vybrat.“ (řádek č. 46 – 50)

„V jednom případě to byla holčička, která byla na gymnáziu, a byla s částečným sluchem, a s postupem času se jí ten sluch zhoršoval, a ona měla na to konto povolen delší čas na písemné práce. Děcka, ti kteří slyšeli, to těžko nesly, a dostávala se taky do izolace od nich, jenomže ona, i když ji pomlouvali, tak ona se většinou tak soustředila na tu výuku, že tyhle informace šly mimo ní, že se spíš dotýkaly mě, protože já jsem to slyšela, jaké mají poznámky, ale ona zachycovala zvuk zepředu od tabule a od nich zezadu ne. Mnohdy já jsem to řešila jako šikanu, ale ona o tom ani nevěděla. Takže ten handicap... Ale potom, když přišla na vysokou školu, ona studovala speciální pedagogiku pro sluchově postižené, protože i její bratr byl sluchově postižený, a teprve řekla, že prostě začala normálně dýchat a teprve najednou zjistila, jaké to je, když prostě je ten člověk v kolektivu přijatý.“ (řádek č. 67 – 78)

Informantka Zdeňka: „Jako říkám, v těch hraních, co jsou prostě různé rozcvičky, tak jako ve skupinách, v řetězech, ty děti se nechcou držet jako jo, takže tam je... Anebo: „Ty s náma nebudeš ve skupině!“ a hned ho prostě jako úplně vytřídí a on tam potom stojí jako sám, takže to jsou prostě takové. Ale teď z pohledu toho učitele, on je musí zapojit všechny do výuky, že... Tam se snaží a někdy to nejde jo, že ty děcka fakt jako řeknou: „Ne s tebou jako prostě nebudem!“ a to není jenom třeba v těch rozcvičkách, ale to potom když už chcete třeba hrát basketbal a tak dále, tak je to prostě, bývá to hodně často, že jsou ty děti vyčleňovány takhle z té party a to potom později i si myslím, že dělá i fakt v té třídě jako jo, že se potom už to děcko má třeba nějaký blok v sobě jo a už se to může dále rozvíjet, že.“ (řádek č. 86 – 96)

Informant Radim: „Když nastupuje ta puberta, tak ty děcka jakou takové háklivější na to, že třeba jeden na druhého něco řekne. A nemusí to být pravda, oni si to neověřují, jestli to je nebo není pravda, ale stačí říct „Ona tě pomlouvá.“ nebo tak, a to děvče už potom řekne „No ty mě pomlouváš tam a tam.“ Ta může říct „To není

pravda.“ „Ale ta mi to řekla, už se s tebou nebudu bavit.“ A hotovo. A to vlastně začíná ta psychická šikana, podle mě. Pomlouvání, upozornění „Ona s tebou nejedná férově“ – „zbav se jí“, „nebav se s ní, bav se radši se mnou“. Určitě intriky. V ženském pohledu to většinou tak bývá, i když chlapi jsou taky intrikáni. Ale ta šikana u těch kluků většinou je z toho hlediska fyzického, z pozice síly, dokazování si, starší, mladší.“ (řádek č. 37 – 46)

Informant Jan: „Tak třeba ta slovní šikana, ptají se na názor, třeba učitel se zeptá na názor a ten šikanovaný jedinec odpoví a ti šikanéři, většinou je jich dva nebo tři, tak okamžitě ho ztrapní, „Á, co ty si myslíš, to je blbost, ty mlč radši!“ Takovéhle útoky. Nebo, zeptám se „Nemáte někdo třídní knihu, neschovali jste ji?“ A všichni řeknou, dejme tomu, že se jmenuje Karel, tak: „Karel, vytáhni třídní knihu!“ Okamžitě všechno na něj hodí. Někdo něco ukradne, „to byl on!“ Něco se ztratí, „to byl on!“ Kdo je služba? „To je on!“ Všecko na něj. Tohle toho žáka deptá, že.“ (řádek č. 43 – 50)

„Je tu třeba jedna třída, kde je neoblíbená žákyně, sedí sama, nikdo se s ní nebaví. Je trošku vlezlá, ale přitom je milá, slušná, všechno. Ale oni jí nesnáší ve třídě a dávají jí to najevo. Když se mění pořadí, kdo sedí, vedle ní si nikdo nechce sednout a slovně se brání „Prostě já vedle ní nebudu sedět.“ (řádek č. 62 – 66)

„Ale pokud jsou ty strany trošku vyrovnané, tak to není šikana. Když někdo někomu rozlije kafe, nebo si koupí v automatu kelímek a ten do něho schválně žduchne a vylije mu to. To není šikana, pokud se ten druhý bude bránit a příště mu to udělá zas. Ale viděl jsem tu i případy, že chodí starší spolužák za mladším, „dej sem prachy“, „kup mi svačinu.“ Koupí, donese, odevzdá peníze. Koupí si čokoládu v kelímku, ten přijde, „Dej to sem“ a vezme si jí, neřekne nic, sklopí uši, předá, odejde.“ (řádek č. 163 – 169)

Informant Viktor: „Jako příklad, když třeba budu mít nějakou gymnastiku nebo nějaký takový sport, který je ukázkový, že se vlastně provádí po jednotlivcích jo já nevím kotouly v gymnastice třeba, takže ten zbytek vlastně, dá se říct, přihlíží, takže pokud je ten jedinec hodně slabší a dělá ten kotoul tak netradičně nějak prostě jo nebo nějaký ten prvek, takže ti ostatní se mu většinou smějí a tomu člověk moc nezabrání že, takže to už mi přijde taková jak kdyby nepřímá šikana, protože prostě ten kluk se cítí strašně ponížený.“ (řádek č. 69 – 75)

„To je v tom tělocviku jo, například příklad když se tam prostě při fotbale úmyslně do něho kope jo, podráždí mu nohy, zkouší to zahrát, jakože to nechtěl, faul a tak dál, ale to prostě často vidím.“ (řádek č. 101 – 103)

„Takže to je formou právě nadávek, formou zesměšňování jejího okolí, doma co má toho strejdu. Tohle je hnusný příklad šikany, že oni zesměšňují někoho z rodiny, který jo má nějaké omezení zdravotní, to je třeba jeden z nejhorších příkladů šikany, když oni se zaměří na něco, na slabinu toho člověka u té psychické, o které všichni ví, a přitom ten člověk třeba za to nemůže jo tak to je taková zrovna hnusná psychická šikana. Ta se mi tam zrovna občas děje. To řeším jako nejvíc ve třídě. To je zesměšňování nějakých slabin. Ta psychická.“ (řádek č. 280 – 287)

Informant Aleš: *„Já třeba mám zkušenost z třídního kolektivu, kdy ty děcka, já nevím si házely věci do umyvadla a házely si taškou a já nevím rozšlapaly si brýle, rozlily si..., otevřely jogurt v tašce někomu jo a ten někdo samozřejmě vzal tu tašku, hodil ji na záda a měl všecko bílé, takže...“ (řádek č. 29 – 32)*

„Příklad, že se smáli holce: „Taková blbá blondýna!“ (...) „Blbá blondýna a pomalu jí to dochází.“ (řádek č. 156 - 157)

„Nebo, že si na něj počkají v šatně, a tam si z něho dělají boxovací pytel třeba anebo mu nalijou vodu do boty, to bylo často jednu dobu. Že chodili domů a vždycky přišel a měl mokro v botách jo.“ (řádek č.164 – 166)

Jako další v pořadí byla otázka: **Co je podle vás na šikaně špatného?**

Informanti zmiňovali, že šikana je špatná nejčastěji pro její oběti a to v tom, že způsobuje, že se pak tyto děti uzavrou do sebe, jsou zakřiknuté, neprůbojně, mají strach chodit do školy, mají deprese a mohou mít následky na celý život, například mohou mít problém s navazováním partnerských vztahů. Podle některých může šikana v nejhorším případě zapříčinit i sebevraždu oběti.

Někteří informanti shledávali šikanu jako špatnou také z hlediska agresorů a to proto, že si podle nich agresor zvyká na nežádoucí modely chování a pokud mu to prochází, tak se může stát, že bude agresorem i nadále, což je pro společnost špatné.

Informantka Tereza: *„Na šikaně špatného určitě to, že vlastně to strašně ovlivní vývoj toho dítěte, které je šikanováno, protože to dítě které je vlastně tím agresorem, tak má navrch. To chodí i rádo do školy, protože není ohroženo, kdežto dítě, které je obětí si myslím má strach jít do školy, nevolnosti, je mu špatně, vymlouvá se neustále, je zakřiknuté, straní se kolektivu, takže tam jde i v tom rozvoji toho dítěte vlastně k tomu útlumu, ono se neprojeví, nevyjádří se, je zaskočené, má problém vyjádřit svůj názor a tady je vlastně potom už potřeba pomoci toho učitele, rodičů, psychologa.“ (řádek č. 17 – 23)*

Informantka Lenka: „No protože toho člověka poníží, degraduje a ten člověk se z toho těžko vzpamatovává. Někdy to může zanechat následky na celý život a my přece toho člověka chceme plnohodnotného, my chceme, aby normálně žil, pracoval a jestliže stokrát to dítě slyší: „Ty jsi ale pěkný blbec, takového jsem neviděl a na této škole v životě takový nebyl“ a podobně, já mu to řeknu stokrát, stokrát opakovaná věc se stává pravdou, tak to tam zůstane a úplně katastrofa je, když se toto děje u malých dětí, protože malému dítěti když naznačíš, školka, první stupeň... „Neschopný, hnusné písmo, jej ty neumíš vlastně ani tužku vzít pořádně do ruky“ Prostě to v tom dítěti zůstane, ono se už v té první, druhé třídě dostane na chvost, a z toho chvostu není cesty výše, to musí být, proto vždycky říkám, že nejlepší učitelé mají být na 1. Stupni, i lidsky kvalitní, kteří ty děti..., z každého toho dítěte něco vytáhnou“. (řádek č. 52 – 62)

Informantka Nela: „Tak na šikaně špatného? To, že ten člověk mnohdy jde do depresí.“ (řádek č. 12) „Pro něho je pak ten život peklem. Jo takže si myslím, že by se takovým jedincům, kteří jsou šikanováni, mělo pomoci, protože pak je to různě že to člověk čte i na internetu, jak třeba šikanovali holku přes facebook, že... a ona se pak zabila a pak to končí sebevraždou a to je to nejhorší, že ten člověk dojde úplně na dno díky té šikaně.“ (řádek č. 16 – 20)

Informantka Magdaléna: „No právě to, že ten dotyčný, ten jedinec se jakoby necítí dobře, jo že může jako jsou až takové ty odstrašující případy, kdy potom ti jedinci si sáhnou třeba na život, že tu situaci nezvládají psychicky nebo jo že mají pocit, že z toho není východisko, tak asi toto je pro mě jo že vůbec přivádí nějakého jiného člověka do úzkých...“ (řádek č. 28 – 31)

Informant František: „Z té stránky toho šikanovaného, který je vlastně oběť, tak samozřejmě tento člověk může být dokonce života zakřiknutý, může mít nějaké deprese, může mít strach, to se s ním poveze celý život, pokud on třeba nevyhledá odbornou pomoc, bude se bát to nějak dál řešit, těžko se mu budou navazovat kontakty, samozřejmě chceme se chlapi oženit, ženy se vdají apod., a ten člověk bude těžko se orientovat, bude pořád jakoby mimo, vysunutý někde bokem, říkám, těžko naváže nějaké kontakty, bude pořád takový zakřiknutý, nevýrazný, takže toto se asi nabízí nějakým způsobem pro ty oběti. No a pro ty útočníky...“ (řádek č. 140 – 147) „to znamená agresor, mě to připadá, ten si bude vždycky myslet, že tou silou všechno zvládne, že si všechny podmaní. Bude to tak mít prostě nastavené, že prostě ano, já jsem tehdy nebyl potrestaný, „mě to prošlo, čili na mě nemáte“...“

(řádek č. 152 – 154) „Takže na jedné straně říkám, člověk „uťáplý“, který bude vždycky někde v koutku čekat co se děje, nezapojí se, zakřiknutý, říkám, potom možná i s nějakými psychickými problémy, to je to špatné. Na druhé straně ten bijec, který prostě bude vždycky nad věcí „ já si to vydobyju, mě je to jedno“, „všechny vás tady zrochám“, „na mě nemáte“, čili toto si myslím, že by to tak vystihovalo.“ (řádek č. 164 – 169)

Informant Radim: „No v podstatě všechno, protože ten druhý člověk se dostává pod tlak a dostává, nebo v podstatě je to získávání duševních nemocí. Protože on může být potom úzkostlivý, zakřiknutý, nebaví se s nikým, odtažitý, má problém s někým se seznámit nebo problém se začlenit do dalšího kolektivu, třeba úplně cizího, už má nějaké zkušenosti a už všechno sleduje víc z povzdálí, protože už má strach se projevit. Takže hlavně ten strach, z toho si nejvíce odnášejí ty děti.“ (řádek č. 48 – 53)

Informant Jan: „Každý útok, jakýkoli útok na jiného člověka je špatný. Každé ublížení jakéhokoli charakteru je špatné. Já to mám od podstaty v sobě. Nevím, proč to nazvat, jestli je to špatné nebo proč je to špatné, to neumím. Toho člověka to samozřejmě zkřiví, toho ponižovaného a začne být uzavřenější, dostává strach, objeví se v něm komplexy. A ty potom přerůstají zase do jiných problémů. Nemůže navazovat vztah. Není průbojný ve společnosti, to co umí tak schová už pak je ušlápnutý. Je to vzorem pro ostatní, že si můžou prostě beztrestně často někoho takhle ovládat. Taky špatné.“ (řádek č. 103 – 109)

Informant Viktor: „no špatného, tak, že potom u toho jedince vlastně, který je šikanovaný určitě vzniká nějaké trauma, které se může táhnout celý život třeba například. Takže pro toho jedince je to, pokud je to psychické, tak samozřejmě jo, mu to může změnit povahu jo, takže pro toho jedince si myslím, že to je hodně traumatizující a pokud je to fyzické, tak možná ještě více jo, takže rozhodně psychicky to toho člověka strašně rozhodí, má potom špatné..., na mládí vzpomínky a podobně no a z té strany šikanujících zase pokud ta agresivita třeba nebo pokud jim to prochází, tak samozřejmě do budoucna zase může být obrovský problém i s tou jeho povahou, protože si neuvědomí, co je etické nebo něco, takže potom do budoucna i tito jedinci třeba, je to potom i chyba společnosti, že si nikdo nevšiml, nikdo nic neudělal a mu to procházelo, takže on potom může být agresorem celý život jo, takže určitě je to špatné z obou stran jako no.“ (řádek č. 184 – 196)

Informant Aleš: „Na šikaně špatného, všecko... (smích) Na šikaně špatné všecko, to je vždycky to tomu člověku nějakým způsobem ublíží, když to беру z té pozice té oběti, tak oběti to ubližuje, že jo, snižuje to sebevědomí nebo jí to fyzicky nějakým způsobem mučí nebo psychicky. Ono to může dojít až k radikálnímu řešení třeba, pokud ten člověk se s tím nesevěří nebo to není rozpoznáno včas a z hlediska toho agresora to je taky špatně, protože to je chování které překračuje nějaké mantinely, nějaké slušné chování, nějaké meze, takže i pro jeho vývoj, když už to teda беру u školního dítěte, je to špatně jo. Protože on si zvyká na modely chování, které by neměl dělat, nebo neměla dělat.“ (řádek č. 113 – 121)

Poslední pevně daná otázka, kterou jsem položila všem svým informantům, byla:

Může být z Vašeho pohledu na šikaně něco dobrého?

Přestože mnohdy informanti na šikaně nic pozitivního hledat nechtěli, tak je pár pozitivních věcí napadlo.

Co se týče obětí, tak mezi klady šikany uváděli, že může oběť vnitřně posílit a naučí se díky ní bránit, což je pak pro ně vkladem do budoucího života. Několikrát bylo vysloveno známé přísloví: „Co tě nezabije, to tě posílí“. Také může šikana dotyčnou oběť vyprovokovat k něčemu dobrému anebo pro ni může být ponaučením v tom ohledu, že by na sobě měla změnit ty věci, pro které ji šikanují.

Pro agresory je šikana dobrá, protože mají pocit síly a převahy. Nebo si také pak agresor může zpětně uvědomit, že to, co dělal, bylo špatné.

Informantka Tatána: „Jedna dobrá věc tam může být, ale není to dobrá věc, co by se týkala jako toho šikanování, ale spíš, že ta dívka třeba, o které jsem mluvila před tím, ta nadaná, že si v podstatě myslím, že bylo nutno, aby ona sama, tak jaksi vnitřně posílila, aby té šikaně odolala. Říká se, že co tě nezabije, to tě posílí.“ (řádek č. 138 – 142) (...) „To dítě to musí zvládnout, aby ho to fakt nezabilo. Pokud je to ještě v tom stádiu, že co tě nezabije, to tě posílí, tak se to dítě může v tom prostředí nechat samozřejmě s pomocí těch dospělých, a rozebírat ho třeba po vyučování, nebo ať si najde jiný kolektiv mimo školu, kde prostě se bude cítit dobře, kde se prostě uvolní, kde ho děcka berou, kde se cítí svobodně, a ono vlastně si zvykne, že může přežít i v takové složitější situaci, nemělo by to být dlouhodobé, ovšem, protože si myslím, že i zátěžová a stresová situace by neměla být nějaká dlouhodobá, pokud to trvá kratší čas, nebo řekněme ten rok, a to dítě to zvládne, tak jistě je potom připravené na podobnou nějakou situaci do života, takže to pro něho může být nějaký vklad pro toho samotného šikanovaného no.“ (řádek č. 146 – 155)

Informantka Nela: „Pokud ten jedinec prostě přejde tu šikanu, že ta šikana nás v podstatě provází dalo by se říct celý život, ať už třeba i ve školce, na základce, na střední, může to být pak i v pracovišti, kdy třeba nadřízený šikanuje podřízeného, že člověk se s tím naučí žít a když třeba v tom pozdějším věku, pokud si to tak nepřipouští k tělu tu šikanu, tak v pozdějším věku kdy třeba může být šikanovaný v tom zaměstnání, tak to lépe zvládá, jo, zvládá možná i lépe pak ty stresové situace ten dotyčný. To bych možná brala jako takové plus. Jo ale je to vlastně o povaze, člověk, který prostě je úzkostný a bere si všechno, tak pro něho to může končit smrtí, ale pro člověka, který je trochu splachovací, jak se říká, tak to přejde a může ho to třeba posílit. Jak se říká, co tě nezabije, to tě posílí.“ (řádek č. 23 – 32)

Informantka Magdaléna: „No pokud si třeba, jsou to oprávněné věci, které ten dotyčný říká, může si z toho ten jedinec vzít ponaučení, ale zase, záleží asi, jakou formou to ten dotyčný dá najevo. Pokud to bude ho zesměšňovat před třeba celým kolektivem, tak je to špatné, že, protože ten dotyčný se bude cítit špatně potom, že si tak všichni budou vlastně toto stejné o něm myslet. Konstruktivní by mohlo být, že třeba řeknu: „Podívej, toto se mi na tobě nelíbí, nedělej to“ Jo, jsou věci, které se dají změnit, že, říct mu: „Ty poslouchej, já nevím, víš, trochu častěji se sprchuj, protože zapácháš“ ale jako říct to třeba jenom tomu dotyčnému, ne to zveřejňovat před celým ansámblem, aby to mohli brát, že se budou posmívat, ale to zatím takto většinou chtějí jakoby ti, kteří šikanují, chtějí nějaké obecnost, aby jako jo, si to užili, takže jako v podstatě na té šikaně jsem ještě nic pozitivního nezažila, říkám, pokud samozřejmě nejsou to věci, které si ten dotyčný uvědomí, třeba ho může změnit jo, pokud někdo šilhá, tak to asi nezměním tím, že mu někdo řekne: „Ty poslouchej, ale mě se nelíbí, že šilháš, tak nešilhej“ Jo takže asi jako, až tak moc pozitivního nevidím.“ (řádek č. 43 – 56)

Informant František: „Takto jsem asi nepřemýšlel teda. Snad, teď když o tom tak přemýšlím, že ten člověk, který je šikanován, se možná naučí nějakou obranu, naučí se možná přemýšlet, naučí se jak reagovat, čili snad tady toto, jinak mě žádné pozitivum nenapadá.“ (řádek č. 95 – 97)

Informantka Věra: „Dobrého... Já myslím, že buď toho člověka, kterého někdo šikanuje, jako je mu teda spíš nakonec dojde, že se musí nějak změnit, že takhle nemůže, nemůže jako žít a jednak myslím si ještě, že zřejmě má malé sebevědomí ten šikanovaný a že v tomto směru na sobě musí nějak pracovat, možná. To by mohlo být jako, to by mohlo být takové poučení z toho.“ (řádek č. 14 – 18)

Informant Radim: „No tak pro toho, kdo šikanuje. Protože ten z toho získává ten pocit té převahy, té síly. Že si zvyšuje sebevědomí, i když ono to na tom, ono to je sice pro něho pozitivní, ale pro celý život a pro jeho okolí je to zase negativní.“ (řádek č. 55 – 57) „No pro ty oběti to může být to, když se ty oběti z toho dostanou, tak je to může posílit. Když dokážou se s tou šikanou srovnat, když si dokážou šlápnout, vlastně zbavit se toho, který na ně tu šikanu vyvíjí, nebo ho odtlačit a baví se třeba s někým jiným a zase se to všechno srovná, tak si dokáže, že s takovouto situací se dokáže srovnat, tímto ho to vlastně zase posílí psychicky.“ (řádek č. 59 – 63)

Informant Jan: „Tak ten šikanovaný se trochu jako utvrdí se, že. Začne snášet nátlaky, což se mu může hodit. Pokud to nepřeroste v neúnosnou mez, ale nechci v tom hledat nic dobrého, nechci, protože šikanéři vůbec jsou i v naší společnosti, to není jenom mezi dětmi. Mezi dospělými i na našem pracovišti znám konkrétní kolegy takové.“ (řádek č. 114 – 117)

Informant Viktor: „Záludná otázka teda. No, něco dobrého no. Hmm... No z mého pohledu teda moc ne, ale.“ (řádek č. 202 – 203) „Jako ještě mě teď tak napadlo. Když to vezmu, že já teda jsem na vojně taky nebyl, ale když to vezmu z pohledu dříve, jak se říkalo..., nebo byly ty povinné odvody, já jsem se teda díky školství tomu vyhnul, takže vlastně taková ta, jak je vojenská šikana známá z těch filmů, takže to ty kluky zocelí jo, takže zase možná bych řekl, že dobrého něco, že možná když se člověk dostane do nějakých konfliktních situací, tak se naučí je trošičku řešit a taky mu to jako do budoucna pomůže. Pokud někdo prostě se má jako prasátko v žitě pořádku a jako s nikým nepřijde ani do konfliktu a pohodička celé mládí, tak pak najednou třeba v dospělosti musí řešit problém a neví jak na to vůbec že. Takže zase možná nějaké, já nevím, nechci to říct špatně, ale možná nějaké drobné konflikty situace jakoby každý člověk měl procházet průběžně v životě, aby se naučil řešit ty problémy, jo takže teď nemyslím samozřejmě nějakou extra šikanu, ale takové nějaké drobné konflikty, ale myslím, že to asi každý zažívá nějaké ty drobné konflikty, takže pokud je to v nějaké rozumné míře, že si člověk jako řeší nějaký problém a vyřeší si ho třeba sám a nepotřebuje k tomu půl školy, rodiče a to, tak si myslím, že to jako je zase třeba i ku prospěchu věci no.“ (řádek č. 205 – 219)

Informant Aleš: „Něco dobrého... No pokud se jí podaří zvládnout no. (smích) Včas. Ono k těm šikanám, nebo k tomu jednání asi bude docházet vždycky, to v těch kolektivech je, nevynutíme, tam míň nebo víc, ale k něčemu takovému dojde vždycky a pozitivní je třeba to, že když to dítě, ať už je to oběť nebo agresor se s tím vyrovná,

jednak teda to, že ta oběť třeba je..., se s tím nějakým způsobem vyrovná, postaví se tomu a vyřeší to a tím pádem ta šikana skončí, tak ona zjistí, že záleží na něm taky, že jak si to kdo zařídí, tak to má. A že to vlastně nemusí dusit v sobě. Může požádat někoho o pomoc, nebo se s tím poprat, a když to vyřeší, tak mu to zvedne sebevědomí nebo získá nějakou další sílu do dalšího života a agresor se zase, když to zvládne a přestane to dělat a uvědomí si, že je to dobře, že to přestal dělat, tak je to určitě dobře no. Čím dřív, tím líp.“ (řádek č. 123 – 133)

Informantka Kristýna: *„Na šikaně? No možná, že ten člověk pochopí své limity. Ten kdo je tím agresorem a je mu to třeba potom vysvětleno, i když by třeba nevěděl a řekne, ale my to taky dělali, tak se mu to vysvětlí, že toto je ale šikana, je to ubližování, ať už slovní nebo fyzické, tak tím pádem, když zastaví, tak zjistí, aha, tohle už ale není správné. Takže možná, že když to člověk udělá, tak si řekne: „toto není normální, neměl bych to dělat ani nikomu jinému ani oni mě“. Takže si třeba uvědomit, že vlastně možná jemu to někdo dělal, ale nevěděl, že to byla šikana, že mu někdo ubližuje, tak si to takhle, aspoň na to přijde. Tohle je jediné snad pozitivní, že by ten člověk jako přišel a ten agresor na to, že když mu tohle někdo dělal, tak to asi nebylo správné.“ (řádek č. 42 – 50)*

Teprve během rozhovorů mě jedna myšlenka mé informantky dovedla k další otázce, kterou považuji za zajímavou. A to: **Proč podle Vás šikana vzniká?** Přímou jsem se na tuto otázku zeptala pouze šesti informantů, ale zamýšlejí se nad tímto i někteří z těch, kterých jsem se nezeptala a to včetně informantky, jejíž myšlenkou jsem se k této otázce nechala inspirovat.

Například **informantka Taťána** se zamýšlí nad zdroji šikany. Z rozhovoru se dá vyčíst, že podle Taťány často šikana může vznikat například ze závidivosti. Ten nebo ti, co šikanují, jednoduše někomu něco závidí a začnou ho za to šikanovat. Ať už kvůli úspěchům anebo mírnějšímu přístupu učitele. Taťána v této souvislosti uvádí také velmi zajímavý názor, že zdrojem šikany může být právě i učitel.

Informantka Taťána: *„a děcka prostě těžko nesli to, že ten učitel má na něho nějaký mírnější metr po tu dobu, kdy se aklimatizuje na tu rodinnou situaci, a vnímaly to jako nespravedlivost, a i v hodinách začaly toho chlapce jaksi šikanovat, a i po vyučování, že mu nadávali do debilů, hlupáků a tak.“ (řádek č. 58 – 61)*

„Jakákoliv jinakost, jakékoliv vybočování se stává..., nemoc, handicap, výrazné nadání, nebo rodinný problém, který to děcko vyřazuje z normálního života, nebo špatný prospěch, jakékoliv vybočení je zdrojem šikany, si myslím já. Že tak to

pozoruju, že takový ten tuctový člověk se do toho většinou nezamotá...“ (řádek č. 86 – 89)

„Jednou mi děcka řekli, že se jim zdá, že nadržuju nějaké skupině nebo že pořád jmenuju, že jsou šikovné. Někdy se může stát, že kantor třeba nechtě žáka, který je hodný a snaživý, třeba nějak vyzvedává a teď ho ty děcka začnou šikanovat už z toho důvodu, že je pořád tím kantorem vyzvedávané, že kantor vlastně může být i zdrojem šikany, že on vlastně tomu dá též příčinu. No určitě i tady jsem měla takové zkušenosti na té bázi. Třeba jednu slečnu jsem taky chválila před celou třídou a ona už se pak rozčílila a řekla, prostě že není ve třídě sama, a že ať si všímám ostatních, takže si to tak rázně vyřešila, že té třídě dala najevo, že ona s mým chválením nemá nic společného, že ona tím trpí, a mně to docvaklo až zpětně, že jí to vlastně může z toho kolektivu vymezovat, když jí dávám pořád za příklad a furt vyzvedávám. To si myslím, že když ještě nějaký učitel žáka pořád kritizuje a pořád stíná za to, že nenosí pomůcky, nechodí do školy, tak tam si myslím, že ta šikana tak nehrozí, jako než když kantor někoho zviditelňuje a upřednostňuje a dává ho za příklad, tam může i učitel chybovat.“ (řádek č. 240 – 253)

Informant František se také zamýšlí nad tím, proč šikana vzniká a nedovede to nijak vysvětlit. Zmiňuje, že u dospělých to zapříčiňuje vypočítavost, ale nechápe, co k šikanování motivuje děti.

Informant František: „Takže mě to prostě zaráží, že ten agresor prostě je až tak sebevědomý, že si prostě vyhlídne a vůbec jde do toho, že chce někoho omezovat, chce ho bít, mlátit, brát mu věci, peníze, jak už jsem tady říkal, apod. Čili to mě zaráží, jako z jakého důvodu vůbec vstupuje člověk do prostoru někoho jiného. Já pořád, a snažím se to tak i těm dětem vysvětlovat, že já v první řadě samozřejmě bych měl být sám o sobě v pořádku, starat se sám o sebe a pokud chci s někým spolupracovat, a to je samozřejmě dneska v dnešní společnosti nutné, protože se pohybujeme mezi kolektivem dnes a denně, takže tam je to opravdu spolupráce, takže mě prostě překvapuje to, proč to vzniká, kdo dostane nápad, nutkání vést někoho, manipulovat s někým. Samozřejmě u těch dětí je to takové, samozřejmě šikana bude se objevovat i mezi dospělými, ale tam už samozřejmě to souvisí s nějakou vypočítavostí, musí to být asi člověk chytrý nebo třeba vysoce postavený, protože i v zaměstnání šéf, ředitel, vedoucí může takto manipulovat se zaměstnanci, což taky se bohužel dneska stává, ale prostě ti dospělí už jsou na nějaké úrovni, ale tady bych řekl u těch dětí, mě prostě zaráží, že už tak brzo se prostě podobají už těm

dospělým a že to dokážou už si v té hlavě tak srovnat, prostě a já prostě budu teďka tady nadvládu mít třeba nad někým, čili to mi prostě hlava nebere. Neumím to nějak podrobně vysvětlit, je to takový můj selský názor.“ (řádek č. 76 – 93)

Informantka Věra si myslí, že šikanu způsobuje zejména stres, který si tzv. agresor vybíjí na ostatních. Dále pak také napodobování rodičů.

Informantka Věra: „No, já si myslím, že lidé jsou dneska takoví, že se neustále srovnávají. Pořád chtějí být lepší, jo. Pořád je nám vtoukáno do hlavy, že musíme být konkurence schopní a že i to hodně, si myslím zapřičiňuje tu šikanu, že lidé se neustále porovnávají, že a teď mají obavu z vlastní slabosti, například. Že ten problém jako samotný je složitý, že to není jenom jako o nějakém člověku nebo o nějakém jedinci, který je třeba dejme tomu agresivní, no ale, že to může postihovat každého, že si potřebuje odreagovat stres, protože dnes je právě velký problém, že lidé žijí ve velkém stresu, jo který ještě vlastně zvyšuje to životní tempo. To se neustále zrychluje, jo a potom pokud si to vezmeme na tu problematiku třeba školy, tak neustále se soutěží jo, neustále se jako konají nějaké akce, jo a není čas si s těmi dětmi jenom tak popovídat.“ (řádek č. 22 – 32)

„No já bych řekla, že jako to šikanování je běžné i mezi dospělými, že a že jako děti to prostě vnímají potom no, že třeba opakují nebo napodobují jednání rodičů.“ (řádek č. 67 – 68)

„Četla jsem takový zajímavý psychologický názor a tyhle ty situace se vyskytují velice často v dějinách, že člověk je, žije v nějakém stresovém prostředí a v takové hodně stresující době a člověk na to reaguje tím, že se nesnaží to nějak spravit, nebo se nezamýšlí nad tím, jak to vyřešit, ale začne si hledat nepřítele, jo, mezi lidmi. Jo, tak jako třeba Hitler začal šikanovat židy jo. Dejme tomu jo. Právě on to vyřešil, on jim prostě ukázal, jako Němcům, že to jsou viníci jejich prostě problémů. Jo a u té šikany potom taky jo, že to třeba můžou být i v tom, že se to třeba může, ta šikana se může odehrávat mezi jedinci, kteří vůbec spolu třeba nekamarádí ani spolu nemají nějaké vazby, ale prostě ten dotyčný jako si najde někoho, kdo je mu hodně nesympatický jo a začne mu prostě, jako hledá v něm nějakého nepřítele jo, jako někoho, kdo může za všechny jeho problémy.“ (řádek č. 110 – 120)

Podle **informanta Radima** je to také proto, že dítě napodobuje to, co vidí v rodině.

Informant Radim: „To je psychika. To je prostě v tom člověku už nějak zakódováno. Nebo žije v prostředí, ve kterém to vidí, že je to normální, že on to bere, že je to normální. Třeba násilí může být v rodině, otec může mlátit matku, může mlátit děti a

bere to jako normální, a to dítě to potom bere už „však co, on nás mlátí, protože je silnější, tak proč bychom my nemohli jeho.“ (řádek č. 88 – 92)

Podle **informanta Jana** to také souvisí s rodinou šikanujícího dítěte. Dítě, které šikanuje, bývá doma zanedbávané a citově strádá.

Informant Jan: *„Myslím si, že to je obecně vůbec, ti lidi, co jsou zlí, takových je spousta, často se vůbec neví proč že, tak většinou je to proto, že jim bylo nějak ublíženo. Chybí jim naplnění nějakých vnitřních potřeb. A to devadesát devět procent vychází z rodiny. Od matky, od otce nebo mají nějaké jiné nedostatky, které jim doma nesplnili a potřebují hlavně na sebe upoutat pozornost, která jim potom zakryje tady to. A potřeba pozornosti, pokud je to dítě úplně přehlíženo doma, není pochváleno, tak si potřebuje upoutat pozornost a takový ten obdivný pohled těch slabších, že on dokáže překročit pravidla, takže je potom king. To je pro něj pochvala, to potřebuje. Takže udělat všechno, aby se takhle zavděčil. Nebo někomu chce ubližovat, protože mu bylo ublíženo. Takže vrací to nevyrovnané napětí, to zlo v sobě dalším, ne těm tvůrcům, ale prostě dalším, kteří to přijmou. Takhle se to jen šíří dál.“ (řádek č. 191 – 203) „Tak ještě ta šikana vzniká taky, protože nebyla potlačena. Ono vlastně jak začne, ten jedinec to zkusí a je oceněn obdivem a svým uspokojením, že někoho třeba týral nebo že se pobavil a není to potrestáno, chyceno, tak si to na sobě množí, už má zkušenosti a čím je chytřejší, je to horší, protože ví, že musí dávat pozor, že jak je učitel, tak přestane, tváří se jak neviňátko no.“ (řádek č. 242 – 247)*

Informantka Marta za tím vidí více důvodu, mezi nimiž je zahrnuto rovněž napodobování toho, co vidí dítě doma.

Informantka Marta: *„No asi právě proto, že si tím chci něco kompenzovat, že nějak, možná i odvrátit pozornost od sebe, tak si prostě vyberu nějakou jinou oběť, možná to vidí v rodině. Jakože je to nějaké běžné chování u nich, jako někomu se směju, někomu ubližuju. Možná že se chce vyrovnat někomu. Jako myslím si, že ten důvod tam určitě vždycky je jako u toho agresora, jakože nevím, nějaký problém, nějaký komplex. Tak si to prostě vyřeším tím, že mu ublížím. Asi tak no.“ (řádek č. 52 – 57)*

Podle **informanta Viktora** to také není jen jeden důvod, ale důvodů může být mnoho.

Informant Viktor: *„Takže já myslím, že šikana může vzniknout z tisíce možných důvodů jako jo. Takže to je strašně těžko odpovědět. Jo v tom školství, říkám, tady my těch příkladů máme strašně moc. Strašná spousta. Jo, takže teď tady jak jsem*

říkal, ta jedna slečna si za to může víceméně sama, že prostě provokuje své okolí, takže to okolí jí to vrací. To je třeba takový možná specifický příklad. Pak je to samozřejmě jo, že ten jedinec je fyzicky nějak slabší, odlišný, tak tam zase ta většina se mu vysmívá, pak to může být konkrétní osoba na osobu, že si něco udělali mezi sebou. Jo, takže těch případů je asi opravdu velké množství. Bohužel no teda. Takže říkám, setkáváme se se strašně moc typy.“ (řádek č. 232 – 240)

Informant Aleš si myslí, že šikana může vzniknout v případě, že dítěti nikdo nestanoví nějaké normy chování. Nebo nemá agresor doma uznání a tak si ho chce získat ve škole.

Informant Aleš: *„takže šikana může vzniknout teda, já vždycky říkám, že prvních šest let je dítě doma a pak teprve dojde do školy, takže během šesti let to dítě vlastně vnímá normy a vnímá nějaké meze slušného chování a pokud mu je nikdo nestanoví, tak tam může vzniknout šikana i v důsledku toho, že on dělá něco, co považuje za normální nebo mu nikdo neřekl, že to není normální nebo slušné a on potom se tak projevuje i v tom školním kolektivu no. Nebo se chce ukázat, nebo prostě nemá doma, nemá doma, nebo i ve škole, nemá to uznání té skupiny, tak nějakým způsobem chce na sebe upozornit, i když to není vhodné.“ (řádek č. 247 – 254)*

Také **informantka Kristýna** si myslí, že šikana vzniká proto, že se děti setkaly s tímto typem chování a tak ho aplikují na ostatních. Další příčina podle Kristýny je ta, že se děti nudí.

Informantka Kristýna: *„Proč vzniká, vzniká, za prvé, třeba tady ve škole protože ty děti se nudí.“ (řádek č. 52) „A nebo se mu to stalo v minulosti, a ví, že tady toto si někdo dovolil k němu, tak proč by on si to nemohl dovolit dál. A je to v podstatě dokázané i z různých průzkumů, že opravdu člověk, který šikanuje, byl šikanovaný.“ (řádek č. 58 – 60)*

Jeden ze zajímavých důvodů, který učitelé uváděli a který může podle nich způsobovat vznik šikany je ten, že dítě si o šikanování koleduje svým chováním, které je všeobecně v kolektivech nesnášeno.

Tuto problematiku hodně rozebírá **Tatána**, která v této souvislosti řeší i postoje rodičů vůči škole v souvislosti s jejich dětmi:

„Setkala jsem se i s případem, ano, že rodič třeba, to jsem ještě neřekla tuhle problematiku, otevíru ještě novou problematiku, že rodič má pocit, že jeho dítě je šikanované, ale kantor ten pocit nemá, a myslí si, že věci jsou jinak, než si rodiče

myslí. Že to dítě třeba je takovou zápalnou bombičkou, že prostě ono jako, uvádí jako, ze své povahy prostě vystupuje problematicky k tomu kolektivu, a ten kolektiv ho nepřijímá, a že tam je potřeba opravdu probrat to s tím děckem, proč ty děcka to dělají jo, a ten učitel to vidí, že to dítě prostě nahrává, stále nahrává na smeč, a ty děcka smečují prostě z nějakého důvodu, a ten rodič, protože vidí, že je opuštěné, že chodí domů uplakané, to dítě samo si taky neumí poradit, protože ono nechápe proč jo.“ (řádek č. 166 – 175)

Tat'ána uvádí konkrétní příklady:

„A takových případů, když si teďkom sáhnu do vzpomínek, tak jsem zažila taky hodně jako. Jednou to byl nadaný chlapec, který všem vykládal, že jsou blbí, a že na ně musí čekat a i když dostal příklad navíc, tak prostě nepracoval a měl prostě pocit, že on je ten nejchytřejší, a že s takovýma blbcama musí furt žít, no a dával to jako najevo, stále to dával najevo. No a kluci si na něho počkali, za školou ho zmlátili a byl klid jo. Už si netroufl na takové řeči. Jo, samozřejmě, ze strany rodičů, kteří brali, to, že mají nadaného chlapce, měli pocit, že to škola nezvládla, že chlapec je šikanovaný. Komunikovali způsobem, že prostě si má dát pozor na ty venkovské balíky, a tak, ale ty děcka už svým způsobem se snažili ho nějak jako vymezit vůči jeho řečem.“ (řádek č. 175 – 184)

„No, svým způsobem, to, že ho zmlátili, to šikana je, protože nemůžou řešit takhle situaci. To bylo v šesté třídě. Ale byla tam prvotní šikana ze strany toho dítěte, šikana tam byla oboustranná. Protože on nekontrolovaně prostě všem dával..., šikanoval je vlastně, že z nich dělal hlupáky, takže on jako začal tu šikanu jakoby jo.“ (řádek č. 186 – 189)

„Teď vím, že na nižším stupni se tu řešil problém holčičky, v současné době odešla z toho kolektivu, byla dvakrát přehozená, že vlastně už byla ve dvou různých třídách a vždycky vznikal stejný problém jo. Přitom ta třída se nejeví, jako problémová, když byla bez té dívky, tak se nejevila jako problémová. A dívka taky velice šikovná, nadaná, ale co tak děcka vykládají, ona prostě má takový styl, pokud je něco ve třídě, tak ona hned prostě jakoby to tomu učiteli udává jo. Že děcka já nevím co, shodí z nástěnky papírek, a žákyně XY už běží jak hujer to prostě udat, aby kantor mohl potrestat, a zjednat nápravu jo. Takže takovými způsoby ona prostě fungovala v té třídě. Že jakoby nedrží s tou třídou, ale, jakoby drží s učitelem, ale ve chvíli kdy prostě z pohledu našich zkušeností, tak většinou ta třída by měla v takových věcech, pokud ten člověk neudělal nic schválně, nebo se něco stalo, tak by jako neměl dělat

furt žalobníčka zvonečka a to jako byl její rys povahy, to byl její rys povahy, a tím ona si vždycky znepřátelila celou třídu.“ (řádek č. 189 – 202)

Tatána vidí velkou chybu v rodičích a navrhuje podle ní vhodné řešení k tomu, aby se dalo předejít šikaně, kterou si oběť sama vyvolá. Což je domluva dítěti ze strany rodiče.

„A oba dva případy spojuje jedna věc, že rodič nepřiznal, že je chyba na straně toho startovače, toho jeho dítěte. Myslím si, že kdyby tam pomohli rodiče, a řekli „Ano holčičko nebo ano chlapečku, tak neříkej jim tak špatně těm děckám, pak se nediv, že oni tak na tebe reagují“. Anebo: „Když to není nutné, když ti nic nedělá, nemusíš s každou věcí běžet za kantorkou, a hned jí to sdělovat, proč musíš být vždycky ten, který donáší, netýká se tě to, nevšímej si takových věcí, které nejsou podstatné. Ty děti mají pocit, že prostě tam mají mezi sebou prostě takového policajta“. Kdyby ten rodič trochu prostě i domluvil tomu vlastnímu dítěti, tak si myslím, že tam může udělat ten rodič, že tam musí prostě ten rodič s tím pohnout, a protože ten rodič nepohnul, tak se vlastně ani v jednom případě to neřešilo, a byl to odchod. A ono většinou pak už to děcko, když už začne odcházet z jedné třídy do druhé a na třetí třídě není, tak možná právě tou změnou toho prostředí najednou začne už, třeba mu to..., i když mu to ti rodiče pořád obhajují, tak třeba mu něco věkem dojde samo, že to je podobný mechanismus chování, a že se to nikde neakceptuje, že přišel tam, přišel tam, přišel tam a nikde to nejsou ochotní akceptovat a začne najednou prostě třeba sám mít nějakou sebereflexi. Kdyby mu ti rodiče pomohli, je to rychlejší, a nemusí se tak otřískávat no. Takže to je ještě taková dvojité šikana ze dvou stran no.“ (řádek č. 216 – 233)

Informant Jan se také zmiňuje o tom, že si někteří o šikanování říkají:

„Vyloženě někteří žáci si o to šikanování říkají. To na něm vidíte třeba. Vypadá někdy divně nebo se tváří podivně, to už je přímo magnet pro ty ostatní.“ (řádek č. 304 – 306)

Podle **informanta Viktora** si jedna jeho žačka šikanu také trochu způsobuje sama.

Informant Viktor: *„Já mám třeba ve třídě jednu holčinu, která vím, že je dost jako taky utlačována, ale je to..., ona si to dělá hodně sama. Jo protože tou povahou, takovou zvláštní povahou. A ona je taková jako, sama si, jak bych to řekl odborně, sama si to trošičku vyvolává jo, protože ona prostě v tom kolektivu je taková jako, neodborně, laicky řečeno, urýpaná jo prostě, takže sama si to vyvolává a tady tu šikanu už já trošičku přehlížím, protože ona..., já vím, že to je jako kdyby šikana z té*

strany té třídy, ale ona si za to může opravdu třeba sama. Takže to je taková šikana jako kdyby vyvolávaná tím jedincem.“ (řádek č. 34 – 41)

4.7.2 Další témata, která vyplynula z rozhovorů

4.7.2.1 Kyberšikana

Učitelé v popisech toho, co je šikana zmiňovali také kyberšikanu, kterou jsem záměrně uvedla v teoretické opoře pro tento výzkum.

Informantka Magdaléna: *„Ale říkám, jako tady z toho mám strach, že tady jsou ty případy, že si třeba sáhly děti na život, že když se jim na internetu, ať je to facebook, nebo něco takového, že je ohrožují třeba tímto způsobem.“ (řádek č. 39 – 41)*

Informantka Zdeňka: *„Třeba formou těch mobilních telefonů různými způsoby nahrávání, zneužívání, pak si to pouštění, nebo to můžou třeba pustit na internetu jo a potom si tam různí můžou, že jo, pod to podepisovat nebo se tím bavit, že a to už může toho člověka prostě úplně stírat dolů.“ (řádek č. 48 – 51)*

Informant Aleš: *„Příklady... Aby to byla šikana tak. Klasika, facebook, nadávky že. Nadávky, ponižování, zveřejňování nějakých řekněme videí. Dneska všechno natáčejí a ne všechno je vhodné ke zveřejnění, a když to přes to někdo zveřejní nebo zveřejní o mě záznam, nějaký video zvukový jakýkoli nebo fotku, kde jsem v nějaké pozici, kterou prostě zveřejnit nechci, tak je to špatně, to je určitě šikana.“ (řádek č. 136 – 140)*

4.7.2.2 Rodiče a škola

Mí informanti se také například zamýšleli nad řešením šikany s rodiči, ať už s rodiči toho, kdo šikanuje nebo s rodiči šikanovaného. Z odpovědí mých informantů vyplývá, že pokud jde o rodiče šikanovaného dítěte, rodiče chtějí šikanu razantně řešit, pokud však jde o rodiče dítěte, které někoho šikanuje, tak mají tendenci problém zjednodušovat. **Informant František** také mluví o postoji školy k rodičům, zmiňuje, že by možná rodiče čekali od školy víc, ale škola má podle něj omezené pravomoci a dále mu připadá, že škola se zajímá o to, kdo je čí rodič, aby nebyla ohrožena spolupráce například v podobě sponzorování školy. I **Tatána** zmiňuje případ, kde říká, že bylo řešení šikany pro školu problematické z těchto důvodů. **Informant Aleš**

se zase zamýšlí nad tím, jestli je problematika kyberšikany věcí školy či ne a dále pak uvádí případ, kdy se něco stalo mimo školu, ale rodič trval na tom, aby to škola řešila.

Informant František: „Když už se do toho zapojí i ten rodič, že mu to vadí, že ten postižený se začne o tom zmiňovat doma, tak samozřejmě nějakým způsobem se to dostane na povrch a pak ti rodiče za náma chodí, chtějí to řešit. My to musíme řešit, to znamená, že buď se udělá nějaké sezení, pokud je to nějaká skupinková záležitost, to se může stát, tak se vezme celá skupina a samozřejmě třídní učitel. Pak tady máme vlastně speciálního pedagoga, který má svoji kancelář, nevím, jestli jsi ji navštívila, paní X, byla tady paní Y, ta se odstěhovala, takže to tady přebrala jiná, nová paní, takže ta s tím řeší a bohužel paní Z má třídu, ve které to probíhalo dost silně, muselo se udělat i sezení rodičů celé třídy, vedení školy, psycholog školní, prostě už to málem zasahovalo na nevím, podání nějakého trestného oznámení, jako na policii, to znamená, že škola už, ale tím nechci říct, že by do toho škola jako nezasahovala, že by se k tomu stavěla jako laxně, bohužel, my jsme omezeni v pravomocech. Věřím těm rodičům těch poškozených, že třeba by čekali víc, ale my jsme okleštěni různými předpisy, zákony, do čeho můžeme a nemůžeme zasahovat, takže škola se do toho zapojuje opravdu v rámci svých kompetencí, a ty nejsou mnohdy asi třeba těm rodičům dostačující, takže pak samozřejmě by následovala policie nebo nějaké další prostě orgány, sociálka atd., kde by prostě řešilo dál, takže tím chci říct, že škola má trošku omezené pravomoce.“ (řádek č. 49 – 66)

„Samozřejmě napadá, protože my ve školství, jak už jsem říkal, jsme od těch rodičů pod nějakým mikroskopem, a když se objeví šikana ve škole, tak ten rodič to chce samozřejmě řešit, chce to řešit okamžitě, razantně. Já už jsem tady řekl před chvílíčkou, že my samozřejmě máme určité mantinely, přes které nemůžeme, takže pak musí zasáhnout nějaké další orgány. Nicméně co mě zarazí na tom je i to, že trošičku se někdy dbá na to, a zkoumá se to, kdo je šikanován a kdo šikanuje. (...) a s tím jsem se už tedy i bohužel setkal, když šikanoval chlapec, byla to potom i trošku tří nebo čtyřčlenná skupina, ale jeden byl bohužel vedoucí samozřejmě té skupiny a měl to promakané tak, že opravdu byl šedá eminence v pozadí a některou tu černou práci za něho dělali ti ostatní, nicméně on byl opravdu ten agresor hlavní. Tak samozřejmě nebyly nějaké pádné důkazy, argumenty, takové, které by mohly obstát, prostě byly to samozřejmě takové dohady, je to tvrzení proti tvrzení, ale v samých počátcích se mi zdálo, jako kdyby se zkoumalo, kdo to je, z jaké rodiny pochází, kdo

je tatínek, kdo je maminka, jestli to třeba nejsou nějakí vlivní lidé ve městě, jestli to třeba není nějaký sponzor, který škole dal buď nějakou částku, nebo něco opravil nebo prostě zajišťuje nějaké věci pro školu. A to mně strašně vadí, že se tady tyto věci někdy bohužel zohledňují a nemůžu to pochopit, nemůžu to strávit, protože tím pádem samozřejmě se nahrává a veškerý nějaký potom zákrok je, neříkám, že neúčinný, ale prostě ten výsledek se zmenšuje. To znamená, já bych opravdu po tom šel tvrdě. (...) Takže, chtěl jsem to jenom takhle vysvětlit, že se to zkoumá prostě ten dotyčný, kdo to je, jestli náhodou někomu neublížíme, jestli náhodou by z toho nebyla nějaká fáma nebo prostě něco, co by ohrozilo nějakou tu spolupráci jako se školou, aby třeba škola nebyla v očích jako špatná apod. To mě vadí, protože škola by měla být jako instituce, a jestliže se ten rodič na ni obrátí s problémem, tak by to prostě měla řešit a nekoukat kdo je čí syn, z jaké rodiny pochází apod.“ (řádek č. 100 – 130)

Informantka Tatána: *Její rodiče měli velký majetek, takže sponzorovali školu. Takže i pro školu bylo problematické jednat s rodiči toho dítěte... (řádek č. 41 – 42)*

Informant Jan: *„Rodiče to neberou jako šikanu. Oni řeknou: „Oni si jen tak hrají“. „To na něj jen pokřikuje, však je to jenom tak“, „Ten ho praštil, však to jsou jenom takové malé šarvátky“. A to je od první třídy až do devítky pořád dokola. Rodiče jsou úplně mimo, když to jejich dítě něco provádí, tak „to jsou jenom takové klučičí pošťuchování, nebo holčičí hádky běžné“ Není to vůbec pravda, taková bývá jenom jednou a když je to opakovaně, už je to šikana prostě, to už jinak nejde. A zvláště když je to ten samý jedinec. No, největší problém fakt s těmi rodiči, že to nechcou přiznat.“ (řádek č. 28 – 35)*

Informant Aleš: *„Dneska taky souvisí, že je to těžké rozeznat, jestli je to ve škole nebo je to někde jinde, protože ve škole je jedno prostředí, ale ve škole je zároveň online pro mnohé z nich, takže oni si třeba řeší o přestávkách věci spojené s tím online prostředím a tam může docházet k nějaké kyberšikaně nebo k nějakému pomlouvání, nějakému nátlaku, ale teď jako je to věc školy? Není to věc školy? Podle školního řádu nemají s mobilem ve škole manipulovat, což samozřejmě neověříme u všech. Oni si o přestávce stejně ten mobil vytáhnou, a pokud tam ten internet mají, tak jim ta zpráva dojde nebo jim může někdo poslat a teď jako mobil je soukromá věc, internet v mobilu je taky soukromá věc nebo věc těch rodičů že, ti to tomu dítěti zaplatí, ale ta zpráva přijde ve škole. A je to teďka školní šikana? Není to šikana? Takže tam je to těžké no, tím že se to prostředí prolíná, takže vlastně tak je to těžké.“*

Měli jsme případ, kdy maminka přišla do školy, že její dítě bije jiné, nebo teda že dostává od jiného dítěte v té třídě no a pak vyšlo najevo, že se to neděje ve škole, ale že se to děje venku, ale že my s tím máme něco dělat, tak to, že jo, to dítě když opustí areál školy, tak je, tak jsou za ně zodpovědní zase rodiče a proč by škola měla řešit, tam že se hoši u mostku někde pobili a někde si tam nadávali, tak to je třeba potom rozlišovat taky, ale ta škola samozřejmě může být potom nápomocná nebo si může všimnout těch vztahů ve škole, když už teda to vyplyne venku teda.“ (řádek č. 94 – 111)

„A jestliže to dítě přijde absolutně rozdováděné v uvozovkách a neví, kdy má přestat, tak ho tady potom usměřujeme, osekáváme a kolikrát my s tím máme problém, zavoláme si rodiče a rodič řekne: „Á tak já s ním doma taky nic nedělám“ No a to je chyba, že. To je chyba no.“ (řádek č. 266 – 269)

Informantka Kristýna: *„Někteří rodiče vysvětlují, že to dělali i oni a že jim to připadalo jako hraní anebo blbosti. A my jim vysvětlujeme, že to není blbost, pokud se to tomu druhému nelíbí a pořád se to opakuje dokolečka.“ (řádek č. 23 – 25)*

„Já třeba, jediný problém, který je, tak prostě je to, že třeba rodiče, někteří opravdu chápou, ví, že takhle se to dělat nemá a někteří jsou takoví, že řeknou: „My jsme to dělali taky, nám to nepřipadá, jako šikana, prostě si děti hrajou“ My jim nejsme schopní vysvětlit, že to není hraní, že opravdu po měsíci opakování tady těchto, když jim to bylo vysvětleno a stále pokračují, tak doma ti rodiče stojí za nimi a říkají: „Ne, to je v pořádku“. Tak to je takový boj s větrnými mlýny, někdy.“ (řádek č. 63 – 68)

4.7.2.3 Žáci šikanovaní svými učiteli

Mí informanti otevírají také problematiku šikany ze své strany vůči svým žákům. Několik mých informantů vyjádřilo obavu z toho, že někdy může vypadat, že své žáky šikanují. **Informantka Nela** dokonce sdělila, že kdysi v pozici žáka šikanu ze strany učitele zažila.

Informantka Aneta: *„Popřípadě ta šikana se může projevovat i samozřejmě tak, že někdo klade třeba vyšší nároky, pokud třeba jsou to žáci nebo je to pracovní kolektiv, tak klade jiné nároky na nějakého jedince než na ty ostatní jo, tak to si myslím, že v tamtom případě to je určitě taky šikana. Popřípadě si myslím, že i takové jako zadávání úkolů, které nemají smysl a jsou to jenom úkoly pro úkoly, to bych viděla taky jako šikanu.“ (řádek č. 42 – 47)*

Informantka Nela: „Tak, pokud já to můžu říct, tak já jsem se setkala s šikanou několikrát v životě. Setkala jsem se s ní, když jsem byla sama šikanovaná, první od žáků, pak kupodivu i od učitelů jsem byla šikanována.“ (řádek č. 35 – 37), (...) „Ano, v pozici studenta.“ (řádek č. 39)

„I z toho hlediska těch učitelů, když je žák každou hodinu u tabule, učitel mu dává schválně učivo, které neumí, a když vidí, že ho umí, tak mu přejde rychle na jiné učivo a hledá učivo, které neumí, takže to je v podstatě taky šikana jo, kdy vlastně ten silnější článek, i když je jediný, sám učitel, tak je silnější vůči tomu žákovi, tak ho takhle šikanuje, takže...“ (řádek č. 52 – 56)

Informantka Magdaléna: „Jako já vím, že jako učitel určitě přivádím i své žáky do úzkých, no nicméně tam je to asi v rámci, že se snažím z nich jakoby dostat to nejlepší jo, ale nikdy jsem je neohrožovala nějakým způsobem, že bych jo, měla tendence jim třeba říct: „Když to neuděláš, tak bude tady to...“ Ale říkám jako, můžou i oni mít třeba pocit sem tam, tady z toho, kdy je člověk nutí dělat, něco co nechtějí, ale říkám, my se zase snažíme, dělat to v rámci toho, aby u nich došlo ke zlepšení té situace, aby se jakoby něco naučili, aby postoupili jako.“ (řádek č. 31 – 38)

Informant Viktor: „Výjimečně jenom je den, kdyby takový ten náznak té šikany nebyl jo. Kór třeba v tělocviku, tam jsou obrovské rozdíly ve fyzické zdatnosti a tam nevím, jestli tohle se dá jako považovat úplně za šikanu, ale třeba když se rozdělujeme do družstev jo, to je takové strašně složité, protože jo, já tam mám šikovné, méně šikovné, takže my se to snažíme dělat opatrně velice, že já si je rozdělím tak, že ti méně šikovní hrají proti sobě a ti šikovnější zase proti sobě zvlášť jako ty týmy udělat, ale už je to z mé strany zase takové, že vlastně já je selektuju podle výkonnosti, tak oni se můžou cítit jako špatně jo ti slabší.“ (řádek č. 51 – 59)

Informant Aleš: „Já nevím, jestli třeba někoho nešikanuju a nevidím to tak jo (smích). To se může stát, tam ta hranice je opravdu... Já mám třeba pocit, že po něm jdu a jsem náročnější, protože vím, že, nebo si myslím, že to dítě třeba by zvládlo víc anebo že by mělo šlapat, a on to bere, jakože jsem si třeba zasedl jo. V tom případě je taky třeba říct to tomu dítěti no. „Ano, jdu po tobě, protože nejsi blbec (smích) v uvozovkách samozřejmě, ale máš na víc no.“ (řádek č. 276 – 281)

4.7.2.4 Učitel šikanovaný svými žáky

Někteří z mých informantů pocítili šikanu ze strany svých žáků.

Informantka Taťána: „Měla jsem i třídu, která, bych řekla, že šikanovala mě jako kantora, že prostě neměli rádi matematiku. Nešla jim, byla to třída, které teda, nešlo jim nic moc, ale ta matika byla pro ně ještě těžkým oříškem, a já jsem je přebrala po jiných kantorech, vlastně když došlo ke sloučení škol, a ta třída vlastně neměla takový navazující mechanismus a bránila se těm změnám, a tak v podstatě bojkotovala tu výuku, a já už jsem to mnohdy brala jako šikanu, protože já jsem se v té třídě necítila velice dobře, a tím, že byl celý kolektiv proti mně, byť to byly jako děcka, tak vlastně i ten kantor se dostával do takové situace, že není schopen jaksi navázat komunikaci.“ (řádek č. 130 – 138)

Informant Aleš: „Ale, ale, řešil jsem třeba, když žáci šikanovali mě (smích) Že jsem se dozvěděl, že na facebooku zveřejnili nějaké mé nevhodné věci, tak jsem poprosil, já facebook nemám, tak jsem poprosil teda spřízněné duše, ať mi to ukážou a byla tam taková nelichotivá věta, docela sprostá, tak jsem, vlastně jsem si říkal: „Tak to ne“, že jsem vůl si spousta dětí myslí, to je jasné, to my jsme si o učitelích mysleli taky, když po nás chtěli práci (smích), ale pokud by to takhle..., to je svým způsobem veřejný prostor, že, takže jsem trošičku reagoval a záměrně jsem teda těm rodičům napsal...“ (řádek č. 195 – 202)

„Ale vadilo mi to, vadilo mi to, nadzvedlo mě to ze židle a nevím, jestli bych to nazval šikanou, ale nevhodné to bylo teda v ten okamžik, protože pak chodily další děti a: „On o vás píše na facebooku“ Hmmm, a teď já jsem nevěděl, co je.“ (řádek č. 224 - 226)

4.7.2.5 Problém skryté šikany

Učitelé vidí problém v tom, že je šikana často dost skrytá a je problém ji odhalit. S tím souvisí i to, že to děti většinou prostě neřeknou, což informanti také vnímají jako problém.

Informantka Taťána: „Problém bylo to, že ta druhá vedoucí, byla tak inteligentní, že nebylo možné jaksi vystopovat tu její činnost, ta činnost byla taková skrytá, velice skrytá a velice nepostihnutelná.“ (řádek č. 50 – 52)

„A to je pravidlem že se říká, že o těchto věcech se učitel mnohdy vůbec nemusí dozvědět, a že to vůbec nějaké šetření..., protože ty děcka se bojí to říkat.“ (řádek č. 266 – 268)

Informant František: „A teď je otázka samozřejmě, zda ta šikana je natolik nápadná, že se to učitel dozví, pozná to nějakým způsobem, ale zdá se mi, že v dnešní době se to trošičku už velice dobře skrývá, takže ti, jak kdyby „teroristé“, to dokážou velice dobře skrýt a škola o tom nemusí ani vědět, to znamená, že oni jsou už tak fikaní, že dokážou opravdu najít ten prostor, kde nejsou viděni, kde jsou prostě skryti, schováni, a jestliže sám ten postižený nějakým způsobem se to bojí řešit, tak se to mnohdy ani nedozvíme.“ (řádek č. 41 – 47)

Informantka Veronika: „Často ty děti to neřeknou. Pokud jsou menší, tak ty menší většinou se doma, ne s tím pochlubí, ale jak by se to řeklo. Ty menší to doma řeknou jo. Třeba moje holka v první třídě přišla a řekla mi to. Ale když už jsou potom starší, tak ony se stydí nebo já nevím nebo se bojí. Neřeknou to.“ (řádek č. 10 – 14)

Informantka Zdeňka: „Jako říkám, jde to poznat jenom v určitých předmětech jo, protože v některých to nepoznáte, některé reakce třeba jo, ale někdy si to nemá ten učitel prostě šanci nějak jako vyzjistit, spíše je to právě v těchto kontaktních, jako když sedí někdo v lavici, jedno děcko vpředu, jedno vzadu že, tak to nepoznáte.“ (řádek č. 79 – 83)

Informantka Věra: „Dneska to děcka berou tak, že je to běžné, jo a třeba to nikomu ani neohlásí. Nebo to berou za samozřejmé jo, že ti silnější ubližují těm slabším, že to tak prostě chodí.“ (řádek č. 37 – 39)

Informant Jan: „To je problém, že ten učitel většinou neví, co s tím má dělat. Protože to není podchytitelné. Kdybyste tam měli kameru, tak je to jasně vidět, ale vy řeknete tohle, žák tvrdí opak, rodič jeho tvrdí taky opak že a pak je to slovo proti slovu.“ (řádek č. 90 – 93)

Informantka Marta: „No samotná ta šikana je špatná, špatného asi je, hmm..., asi že se jako těžce dokazuje. To si myslím, že kdyby třeba za mnou nějaké dítě přišlo, že někdo mu něco provedl, tak pro mě jako pro učitele by bylo asi těžké dokázat, že to je pravda, protože by mohl někoho označit za toho agresora a ten dotyčný mi řekne, ne, že to není pravda, takže asi se to jako blbě dokazuje, tím pádem si myslím, že i ty jako oběti to asi radši nějak skrývají nebo možná se za to i stydí. Asi tohle, vůbec to nějak dokázat.“ (řádek č. 20 – 26)

Informant Aleš: „Což se mi taky stalo třeba jednou, že to dítě se tvářilo ve třídě, jakože se nic neděje a došlo to i tak daleko, že vlastně ta maminka potom přišla a řekla, že ty děti ubližují a já jsem o tom nevěděl. Nebo respektive nevěděl... Nějaké signály byly, ale ta dotyčná, to byla holka mi říkala, ale nic se neděje, nechme to tak

a prostě nedostal jsem to z ní. Takže nevím, jestli jsem třeba málo pracoval, ale prostě v té škole ona to neřekla, ona nechtěla jmenovat ty lidi, až ta matka potom přišla a došlo to tak daleko, že si mě v poledne zavolal šéf bývalý, že jsme ráno ztratili žačku jo, že odešla do jiné školy a pro mě to byla naprosto nová informace. Že prostě ty děcka si z ní dělali legraci, nadávali jí, já nevím do blbých blondýn jo a tady toto a dělali si z ní legraci a ona to řekla jenom doma. Doma říkala, že se to neřeší, ale já jsem o tom nevěděl, abych to mohl řešit. Mě to spíš připadalo jako takové pošťuchování, protože ona jim to i slušně vracela občas, jo. No pak najednou bum a hotovo, konec, odchod, takže tam asi už..., samozřejmě nikdo jí fyzicky neubližoval, ale psychicky to asi špatně nesla.“ (řádek č. 43 – 56)

Informantka Kristýna: *„A třeba největší problém je, když je to skrytá šikana. Což znamená, že my to tady nejsme schopní zjistit, protože to není v hodině, to by jsme samozřejmě viděli, ale je to o přestávkách...“ (řádek č. 73 – 75)*

„Většinou je to ještě tak, že ti, co jsou inteligentní, tak u nich můžete předpokládat tu skrytou šikanu, protože oni nepotřebují se nechat vidět a většinou oni nejsou ti, co to udělají, oni jsou ti, co to vymyslí a mají kolem sebe ty hloupější, méně inteligentnější, kteří tu práci za ně udělají. Což je tady dokonale úplně všude. To znamená, že sice ti hloupí jdou a udělají to, než jim docvakne to, že něco udělali špatně, tak už je dávno po akci a potom jsou za to samozřejmě trestáni oni, protože ten se jenom směje z koutu. Typické. A to je to nejhorší podle mě, co se může stát.“ (řádek č. 95 – 102)

4.7.2.6 Uznání potřeby speciálních pedagogů

Někteří učitelé uznávají potřebu speciálních pedagogů a to právě z toho důvodu, že běžní učitelé nebo ani třídní si nemusí ničeho všimnout anebo si něčeho sice všimnou, ale neřeší to.

Informant Jan: *„Nejhorší je, když se to prostě nechá plavat. Když to ten učitel vidí a neřekne. Viděli jsme to třeba na poradách. Začne se probírat, jeden učitel řekne, že tam probíhá šikana a teď se postupně začnou přidávat ostatní, potvrzují, potvrzují, přidávají příklady a pak se ten třídní diví, proč mu to neřekli, protože už by to dávno řešil. Pokud to byla stížnost jenom jednoho člověka, tak to není tak jasné. Dobře, že máme ty speciální pedagogy, protože oni na toto mají čich, chodí s těmi třídami pracovat i zvlášť a třeba nám i řeknou, tamten a tamten, sledujte je. Kolikrát jsme toto měli nebo i třídní nám dal pokyn, „Sledujte ho, sledujte ho, jak se chová k němu, jestli*

s ním sedí, co mu dělá o přestávce s věcma“, takže když už jsem věděl, že tady třeba byl problém v té třídě, tak přijdu dozadu vždycky, nakouknu a hledám toho, co on dělá nebo hledám toho šikanovaného, v jaké je pozici zrovna. Vidím, že letí pouzdro vzduchem, tak sleduju ho. My to tu máme velkou možnost ovlivnit no, hlavně potřit hned na začátku. To je potřeba.“ (řádek č. 266 – 279)

Informant Aleš: „My už taky můžeme být otupělí jo, ta provozní slepota těch učitelů: „Á, zas se pošťuchujou, ach, chci přestávku a zas se pošťuchujou“ A on to může být zárodek něčeho že, ale když se pošťuchujou potřetí a tomu dotyčnému to je vidět, že to není jedno, tak je třeba něco dělat, takže tam ta hranice je. No ideální by bylo, kdyby to dítě řeklo: „Pane učiteli, ten a ten mě bije, mně se to nelíbí, беру to jako šikanu“ Ale to je tak jeden případ ze sta, že... Jako šikana vznikat bude, vždycky, to asi se jí nezbavíme, ale je těžké pohnout taky, ale přece jenom, možná nějakého pozorovatele bysme potřebovali z venku, a on by řekl: „A je toto normální“ A pro vás třeba ne jo (smích), protože takových případů zažijeme denně dvacet a někomu to nemusí připadat normální.“ (řádek č. 299 – 308)

4.7.2.7 Rozpoznatelnost aktérů šikany

Učitelé sice často zmiňují, že umí vytipovat, kdo by mohl být obětí či agresorem šikany, nicméně se ukázalo, že ne vždy musí být tyto věci pro učitele tak zřejmé.

Informantka Veronika: „No a potom vlastně v jedné škole jsme měli dívčinu, to už byla sedmička nebo osmička, hrozně hezká, hrozně chytrá, ale velmi jemná a jakoby, byla k těm klukům odtažitá a oni jí taky ubližovali dost tak jako cíleně a vylezlo to z ní po dlouhé době jo, takže ona se doma trápila taky a třídní učitelka to potom asi rok řešila s nima, než se trochu vzpamatovali a dali jí víceméně pokoj, takže někdy člověk by to ani nečekal, ani by neřekl, že zrovna ona může být terčem jo, pro toho učitele je kolikrát překvapení, kdo to může být jo, takže oni tak nevypadají, oni to třeba nedají najevo a vyjde to víceméně většinou tak jako náhodně jo. Že nepřijdou sami.“ (řádek č. 41 – 49)

Informantka Marta: „Můžu jenom říct, že třeba u nás ve škole v jedné třídě, ne v mojí byl nějaký problém šikany, tak si pozvali psychologku a ona potom označila ve třídě ty agresory a musím říct, že jsem byla docela překvapená, že to třeba kolikrát byli žáci, do kterých bych to v životě neřekla a jakože naopak ti, o kterých bych si myslela, že jo, že třeba by k tomu mohli mít tendence, tak ti to nebyli. Takže bych asi

na závěr řekla, že to nejde poznat, jakoby kdo by mohl být tím agresorem nebo kdo by mohl být tou obětí. Jako tenkrát jsem si říkala no, tak třeba tahleta dívčina, tak jsem si říkala „jako zrovna ona?“ jakože mě to i zarazilo, že vůbec jako nezapadala do nějakého mého obrazu nějaké mé představy absolutně.“ (řádek č. 91 – 100)

4.7.2.8 Sociální izolace

Jak bylo již zmíněno v mé teoretické opoře výzkumu, tak Profesor Říčan a docentka Janošová definují nepřímou šikanu jako: Nepřímá šikana se projevuje v sociální izolaci spolužáka, kterého druzí neberou na vědomí, se kterým se nemluví, je vylučován z činností skupiny atd. (ŘÍČAN, JANOŠOVÁ, 2010)

Co se týče sociální izolace, byli učitelé velmi opatrní. Označovali ji za šikanu či její nástin, ale pouze v případě, že dítě má opravdu zájem o začlenění do kolektivu a přesto mu to není umožněno anebo je ještě k tomu nějak ponižováno. Podle mnohých učitelů je normální, že je někdo introvert a prostě chce být sám.

Informantka Veronika: *„No pokud je to úplné, že je úplně osamocený, tak už jo. Pokud je úplně odstrčen, tak to si myslím, že taky ho trápí. Že taky ho to poškozuje.“* (řádek č. 33 – 34)

Informantka Zdeňka: *„Já myslím, že to je úplně takový počátek nějaké negativní vazby mezi těma děčkama a může se to v to vyvinout. Neříkám, že to je šikana jo, ale že určitým způsobem, když máte třeba kolektiv dětí, který je jako v pohodě, super a pak je tam jeden takový jako kdyby mimo ten kolektiv se tak jako kdyby drží stranou a oni s ním vůbec nechcou komunikovat, tak už to si myslím, že je určitý takový jako kdyby nástin té šikany jo.“* (řádek č. 72 – 77)

„Tak pokud mu to nevadí, tak jako myslím si proč jako že jo. To myslím si, že ani ne. Protože jsou lidi, kteří jsou introvertně založení a nepotřebují jako prostě nějak se socializovat jo. Že mají svůj svět a nevnímají to, ani já to tím pádem nevnímám, jakože by to mohla být nějaká tedy takhle.“ (92-95)

Informant Jan: *„Jsou jedinci, kteří se nebaví, já se s nimi taky nepotřebuju bavit nebo mi nejsou sympatičtí, ale nebudu jim ubližovat, nebudu jim nic dělat, to že si ho nevšímám, já se s ním nepotřebuju bavit a on se mnou taky ne, tak to není šikana.“* (řádek č. 342 – 344)

„Není, když si můžu vybrat, že si sednu jinam, tak si sednu jinam, to není určitě šikana, ale pokud ho budu zesměšňovat, jako že vedle něho nikdo nebude sedět,

protože něco, nebo naznačovat to, že on se bude cítit jakoby ponižován, tak to je šikana. Tam je pořád to omezení té osobní svobody, té důstojnosti toho člověka, (...) A zase naopak, když s ním nikdo nechce sedět, on evidentně taky ne, protože pokud by se chtěl s někým bavit, tak..., oni většinou nechcú ti samotáři, chtěú mít svůj klid, jim to nevadí, že jsou sami. Kdybych ho nutil, ať si sedne k někomu, tak mu to vadí že.“ (řádek č. 348 – 360)

„Ne, taky znám lidi, kteří by si se mnou povídali, ale mě to prostě otravuje. Po městě chodí jedna paní, která jak mě vidí, taková trochu poslabší, a vždycky by se mnou strávila půlhodiny na cestě a povykládala mi, jak se nakupuje to..., nemůže se říct, že je šikana, když jí zahlídnu, tak se jí vyhnu obloukem jo. Můj názor je, že to prostě není šikana. Šikana musí být cílené útočení na toho...“ (řádek č. 365 – 369)

Informant Aleš: „Je kluk třeba teďka, který je dost takový introvert a je to proto, že je introvert a nikdo ho nešikanuje, ale museli jsme to zjistit, že v té třetí, čtvrté třídě, že on sedí bokem, protože prostě si řeší svoje věci a ty děcka s ním nemají problém, a když prostě potřebují nějakým způsobem zapojit nebo se s ním pobavit nebo on s nima, tak to funguje normálně.“ (řádek č. 88 – 92)

„Tak to se občas stává, že jsou třeba skupinky, které se spolu nebaví nebo si nevyhovují spolu, ale nevím, jestli to nazvat přímo šikanou, ale svým způsobem to taková řekněme šikana v uvozovkách je, protože..., samozřejmě, mi taky nesedí úplně všichni lidé, jsou lidé, které tady na chodbě pozdravím a tím to hasne, ale asi to řekněme je forma a teď jsem chtěl říct lehčí, ale zarazil jsem se, protože ona může být i těžká, zase záleží, jak to chápe ten člověk. Pokud ten člověk stojí o ten kolektiv a oni ho ignorují, tak to může být bráno jako šikana no. Ale tak to zjistíme až když...“ (řádek č. 177 – 183)

„No bral bych to jako šikanu až v tom okamžiku když bych si s tím člověkem promluvil a on mi řekl, že o ten kolektiv stojí a oni přesto, že jako on jim nic neudělal a chce se nějakým způsobem zapojit, tak oni ho přesto ignorují, tak bych to asi jako určitý druh šikany bral.“ (řádek č. 185 – 188)

Informantka Kristýna: „To není šikana, tady toto podle mě, oni to musí zase nějak udělat. To znamená, že když se tvoří skupinky nebo něco a většinou je to tak, že ten člověk je introvert, protože kdyby byl extrovert, tak je mu to jedno a prostě se přidá k jakékoliv skupince, vytvoří si tu vlastní, ale pokud je introvert, tak on radši zůstane v tom rohu stát a je mu to jedno, on radši bude v klidu, někde v rohu a pokud to není

ani žádné odstrkování nebo slovní nebo „ne, ty k nám nepůjdeš“, pokud to vyloženě není tady toto, tak to není žádná šikana.“ (řádek č. 125 – 131)

4.7.2.9 Studium šikany na vysoké škole

Nad svým vysokoškolským studiem se zamýšlí informant Viktor. Podle něj je nejdůležitější praxe a odborné předměty, mezi nimiž je šikana zahrnutá, jej nijak neobohatily.

Informant Viktor: *„Protože třeba jako tady tahle věc na vysoké škole jo, jak my jsme měli vlastně společný základ, já nevím, jak to tam máte vy, ale my jsme měli, to se jmenovalo společný základ, kde byla vlastně pedagogika, psychologie, tak tady ty věci mi na vysoké škole nedaly téměř nic jako. Jo, to bylo tak vedeno, já neříkám, že to byla třeba chyba učitelů, ale tady ty předměty mi nic moc jako neřekly jo. Jediné, co se mi tam nejvíc líbilo, tak byla praxe samozřejmě, protože člověk si to vyzkoušel, byli jsme se podívat na nějakých speciálních zvláštních školách na násleších a tak dál, ale pokud jsme prostě měli hodiny, kdy..., byly to přednášky o psychologii, o pedagogice a jo... i tam samozřejmě byla zahrnuta i ta šikana, tak mě to nějak neoslovilo a nebavilo mě to a zdálo se mi to úplně od věci, protože to jsou všechno jenom takové obecné řeči, ale když člověk přijde do té praxe, tak je to úplně, úplně jinak jo. Takže pro mě víc na těch školách bylo důležité prostě jít do té školy, vidět to, pracovat s těmi dětmi jo, vyzkoušet si to a pak si člověk najde v sobě nějaký systém, jak to řešit ty situace. Je to fakt asi i o té povaze toho člověka, protože vím, že někteří učitelé prostě hned jančí, řeší všechno po škole jo, důtky, všecko. Každý to řeší jinak jo. Ale tady právě ta obecná pedagogika je... Všechno, co jsme měli konkrétního se mi líbilo, co jsme dělali konkrétního, praxe a ty předměty tělocvik a tak, tam jsme si to zkoušeli a to mi dalo mnohem víc, co se týče pedagogiky.“ (řádek č. 294 – 312)*

4.7.2.10 Šikana a jiné etnikum

Tuto problematiku rozebírá pouze informant Jan, který uvádí, že se nikdy nesetkal s tím, že by se Romové šikanovali nebo by šikanovali ostatní.

Informant Jan: *„No pak je třeba rozdíl taky to etnikum že. Cikáni u nás se nešikanojí. Oni jsou takoví sví, jsou to agresori, to jo, jich se člověk nesmí ani dotknout, oni mají své specifika, že jak normálního člověka se můžete dotknout třeba*

ramena, tak cikána ne. Oni jsou na to vzteklí hrozně, citliví. Nesmí se po nich řvát, to jim strašně vadí jo.“ (řádek č. 230 – 234)

„Ano jsou, oni řvou pořád jo. Oni neumí. Ale na ně se nesmí. To třeba u bílých jedinců tak není.“ (řádek č. 236 – 237)

„Ale zase na ně někdy platí takové jako, když k nim jde člověk úplně upřímně, rovný jako s rovným, tak to hrozně berou. Řekl bych, že víc, než ostatní. Mají své skupinky, nikdo si k nim netroufne, ale že by oni byli šikanováni nebo oni někoho..., neviděl jsem to nikdy.“ (řádek č. 239 – 242)

4.7.2.11 Šikana dnes a v minulosti

Informantka Lenka si myslí, že šikana existovala vždy a nejen ve škole. Případá jí, že v dnešní době se šikana hodně otevírá:

„No, každopádně asi i ta šikana, že třeba v poslední době se poměrně hodně otevírá, hodně se o ní diskutuje a nemáme úplně přesně vyjasněno, co je šikana, to je to velmi subjektivní, dospělý, dítě, každý se dívá trochu jinak na tady tyto věci. Ale existovala evidentně vždycky, existovala v profesích třeba na vojně že. Docela hodně, existuje na pracovišti pochopitelně. Existuje bossing, existuje mobbing jako, různé typy šikany.“ (řádek č. 85 – 90)

Informantka Aneta se zamýšlí nad tím, jestli je šikany dnes opravdu víc nebo se s ní jen víc nadělá:

„Ale jak říkám, myslím si, že to opravdu ve společnosti bude, že to bylo, že to bylo vždycky a dokonce jsem slyšela na jedné základní škole paní učitelky, říkaly: „Pane Bože, dneska se s tou šikanou nadělá (smích), dřív si to děcka vyřídily po škole nebo si to nějak jako vyřídily mezi sebou a bylo to všechno v pořádku.“ Takže nevím, jestli té šikany je momentálně víc, nebo opravdu se v uvozovkách s ní víc nadělá, nevím, mě to zaujalo, protože to bylo na venkovské škole, paní učitelky byly takové jako celkem fajn, působily na mě tak jako rozumně...“ (řádek č. 49 – 56)

Informantka Věra si myslí, že šikana je nemoc jednadvacátého století. Na druhou stranu je podle Věry na dnešní společnost vyvíjen takový tlak, který vlastně způsobuje to, že se dnešní generace nenechá tolik šikanovat:

„Ale já jako pokud se týká šikany, tak já myslím, že tím je prostě prostoupena celá společnost. Jako pokud se týká šikany, tak ono totiž dnešní mladá generace je jiná, než jsme byli my, a oni už jsou takoví, bych řekla dravější, jo, že oni se nenechají více méně nějak příliš šikanovat. To by musel být opravdu nějaký takový jedinec, který by byl jo nějaký hodně zakřiknutý třeba jo, ale jinak to oni si vyřídí sami mezi sebou. Pokud se potom týká toho vztahu učitel a žáci, že, tak jako žáci mohou také šikanovat svého učitele jo (smích), to jako dneska je to říkám dneska je to nemoc vlastně jednadvacátého století.“ (řádek č. 85 – 92)

„No, ono dříve se to určitě vyskytovalo, jenomže se tomu neříkalo šikana, jo. To byly potom nějaké kázeňské prohřešky, jo, dejme tomu. A jako existovalo to vždycky, si myslím. Jenom se o tom nemluvilo jako o šikaně, ale jako dneska pokud se jako týká společnosti, tak tam se opravdu vyžaduje, aby ten dotyčný byl prostě hodně dravý jo. Protože když nemá člověk ostré lokty, tak potom nakonec jako nezíská ani práci, nic. Jo takže víceméně jako rodiče zřejmě k tomu i své děti vedou jo aby nebyly takové jako ustrašené že a nenechaly se odbít jo, čili v tom je právě velké nebezpečí, že ten člověk se dopustí nějaké šikany, protože ve vlastním zájmu jo, protože on třeba bude chtít něco dejme tomu jo a teď bude, prostě nepůjde mu třeba konkrétně třeba nějaká věc, že třeba chce vyniknout v nějaké činnosti, že a teď mu to nepůjde třeba tak, jak někomu druhému jo, tak si potom ten stres začne odreažovat třeba tou šikanou jo, někoho slabšího. To je právě, to jsou takové věci, které se prostě potom mezi sebe tak jako, nebo spíš se to tak jako nabaluje na sebe.“ (řádek č. 96 – 108)

4.7.3 Shrnutí výzkumu

Mým učitelům není problém šikany lhostejný. Když se šikana objeví, mají zájem ji řešit. Většina učitelů rozlišuje šikanu psychickou a fyzickou. Shodují se v tom, že psychická šikana je skrytější a může být pro oběť nebezpečnější než šikana fyzického charakteru. Učitelé šikanu z obecného hlediska definují jako: „omezení osobní svobody či lidských práv“, „systematické ponižování jedince“ a „záměrné ubližování slabšímu“. Učitelé se shodovali v tom, že jednorázový útok ještě nepovažují za šikanu. Útoky tedy musí být dlouhodobější. Někteří učitelé šikanu definovali z hlediska oběti, to znamená, že podle nich záleží na tom, jaké je vnímání samotné oběti. Pokud si z určitých věcí daný jedinec nic nedělá, někteří z učitelů pak takové případy nepovažují za šikanu. Někteří to však jako šikanu definují bez ohledu

na to, jak to vnímají oběti. V odpovědích učitelů na to, co vnímají, jako šikanu byly zmiňovány také útoky v kyber – prostoru, tedy útoky prostřednictvím internetu.

Nejčastějšími příklady chování, které učitelé označovali jako šikanu, byly: posmívání se, schovávání věcí, braní svačiny, pomlouvání, intriky, nadávání, odsouvání z kolektivu, ale právě také nahrávání na mobilní telefon a následně zesměšňování prostřednictvím internetu.

Učitelé považují sociální izolaci, tedy nepřímou šikanu, za velmi vážný problém a rozhodně ji jako šikanu vnímají. Jen je podle nich nutné vědět, jestli je opravdu jedinec z kolektivu vytlačován nebo je ve skutečnosti introvert, který o něj nestojí. Několik učitelů však zmínilo, že pokud se jedná jen o to, že se s jedincem nebude chtít nikdo bavit, ale nikdo proti němu nijak nebude útočit, tak by se takový případ neměl označovat za šikanu.

Učitelé vnímají šikanu jako špatný jev, hlavně z hlediska obětí, které si mohou její následky nést po celý život. Šikana podle učitelů způsobuje to, že jsou děti zakřiknuté, mají malé sebevědomí, mají problémy navazovat vztahy a celkově tedy šikana neprospívá jejich duševnímu zdraví.

Na druhou stranu se učitelé shodují na tom, že šikana může oběť takzvaně posílit a ona se pak lépe vypořádá s dalšími těžkými situacemi, které ji v životě potkají. Nicméně záleží na tom, jak to konkrétní jedinec zvládne. Pokud se jedná o jedince citlivého, může to v nejhorších případech končit i sebevraždou.

Učitelé se také setkávají v tom, že je podle nich agresor, ať už psychicky nebo fyzicky, vždy silnější než oběť, která se neumí bránit.

Nejčastější příčiny vzniku šikany hledají učitelé u agresorů. Často podle nich žijí tyto děti ve složitém rodinném prostředí a zažívají šikanu ze strany rodičů nebo citově strádají a v obou případech je to podle učitelů příčina toho, že pak šikanují ve škole své spolužáky. Další příčina, úzce související s již zmíněnými je ta, že děti, které šikanují, potřebují uznání, které doma nenalézají a tak se o něj snaží tímto způsobem. Další z názorů, proč šikana vzniká, byl, že si lidé odreagovávají svůj vlastní stres. Objevilo se i několik názorů, že šikanu vyvolává sama oběť svým nevhodným chováním. Příčinou může být taktéž závist a s tím může souviset i to, že učitel vyzdvihuje žáka nad ostatní. I to může být zdrojem šikany podle učitelů.

Učitelé se shodují v tom, že obětí šikany bývá někdo, kdo se něčím liší od ostatních, ať už je to něco, co se týče vzhledových, povahových nebo i sociálních vlastností. Učitelé také uváděli, že oběti bývají často ze sociálně slabých rodin.

Objevuje se také názor, že se oběť nemusí nijak od ostatních odlišovat. V této souvislosti se ukázalo i to, že někdy byli učitelé velmi překvapeni, kdo byli aktéři šikany. Byl tedy vyjádřen i názor, že mnohdy by učitele ani nenapadlo, že zrovna ten konkrétní jedinec by se mohl šikany účastnit, ať už jako oběť nebo agresor.

Učitelé vnímají jako velký problém skrytou šikanu, protože je těžké ji odhalit a navíc podle učitelů děti často nic neřeknou. Někteří z nich uznávali potřebu speciálních pedagogů, kteří v odhalení šikany mohou zásadně pomoci.

Velmi často učitelé mluví o odchodu dítěte z kolektivu. Odchod z kolektivu je podle nich jeden z následků šikany, který je špatný, ale někdy to někteří učitelé považují za dobré řešení, protože změna kolektivu podle nich pomůže šikanu zastavit.

Troufnu si říct, že někdy si učitelé stěžují na postoje rodičů vůči škole v řešení šikany. A to v obou protipólech. Rodiče šikanovaných dětí mají často podle učitelů na školu přehnané nároky, ať už proto, že chtějí řešit šikanu, která se odehrává venku a ne na půdě školy anebo v tom, že očekávají něco, co není v kompetenci školy, ale jiných úřadů. Rodiče šikanujících dětí zase mají podle učitelů tendenci problém zjednodušovat a vůbec jej neřešit a ještě svého potomka bránit.

Někteří učitelé mluví o šikaně ze své strany vůči žákům. Často mají obavu z toho, že žák může jejich nároky na něj vnímat jako šikanu, přičemž se vzápětí tito učitelé brání tím, že z konkrétního žáka chtějí dostat jen to nejlepší a proto na něj mají třeba vyšší nároky než na ostatní.

Naopak i někteří učitelé se přímo setkali se šikanou ze strany svých žáků.

Informanti nad šikanou přemýšlí také vzhledem k minulosti. Učitelé se shodují v tom, že šikana existovala vždy. Z rozhovorů lze vyčíst, že se podle některých v dnešní době tohle téma jen více otevírá, což může způsobit iluzi toho, že je šikany více než dřív. Na druhou stranu se objevuje i názor, že dnes je šikany opravdu víc, protože je na dnešní společnost vyvíjen čím dál tím větší tlak a lidé jsou tak ve větším stresu, který si vybíjejí na ostatních právě šikanováním.

Jeden informant také rozebíral své studium na vysoké škole, které zahrnovalo mimo jiné i problematiku šikany. Předměty na vysoké škole mu podle jeho slov nic nedaly. Informant považoval za nejdůležitější praxi, která ho při studiu obohatila nejvíce a podle něj jen v závislosti na její délce vzrůstá i schopnost učitele šikanu řešit.

4.8 Závěr výzkumu

Dá se říci, že samotné popisy učitelů toho, co je šikana, korespondovaly s definicemi uvedenými v mé teoretické opoře práce.

Podobné výzkumy, které jsem ve své práci uvedla, ukazovaly, že učitelé vnímají jako šikanu spíše fyzické formy než psychické a nejméně často vnímají jako šikanu sociální vyloučení. Všeobecně z výzkumů, které jsem uvedla, vyplývá, že nepřímá šikana byla pro dotazované učitele či studenty (budoucí učitele), nejméně závažná.

Když jsem se dotazovala svých informantů na to, jak rozumí šikaně, ať ji definují a uvedou příklady, většinou mluvili o psychických formách šikany než o fyzických. Někteří dokonce mluvili nejvíce právě o sociálním vyloučení. Pravdou však je, že mnoho z nich zase sociální vyloučení za šikanu nepovažovalo v případech, že není nijak na vyloučeného jedince útočeno.

Mí informanti uváděli příklady šikany přímé i nepřímé, přičemž několik z nich se shodovalo na tom, že nejhorší je právě nepřímá šikana, kterou nazývali jako skrytou. Nejhorší pro ně byla z toho důvodu, že je těžší ji odhalit, protože jak se většina shodovala, tak její oběti nic neřeknou, ať už proto, že se bojí, stydí nebo šikanování považují za normální. Určitě se tedy nedá vztáhnout na mé informanty, že by také vnímali nepřímou šikanu za nejméně závažnou.

Učitelé také často zmiňovali, že považují za šikanu útoky prováděné přes internet a vnímají to v dnešní době jako rozšířený druh šikany. Z výzkumu kyberšikany v České republice z roku 2009, který už jsem na začátku práce uvedla, mimo jiné vyplynulo, že polovina dětí ve věku 14-15 let shlédla alespoň jednou video zesměšňující nějakého učitele. Dále pak také to, že většina agresorů je ze stejné školy jako oběť. Jeden případ mého informanta, který se stal obětí kyberšikany, přičemž nevhodný materiál sdílel na sociální síť jeden z jeho žáků, koresponduje s těmito informacemi.

Co se týče úlohy pedagogických pracovníků školy, učitelé se nestaví lhostejně k řešení šikany, ale naznačují, že nejvíce by měl šikanu řešit třídní učitel. Dále pak mluví o úloze speciálních pedagogů a výchovných poradců. Nedá se říci, že by se učitelé řešení šikany vyhýbali, ale lze u mnohých rozhovorů vycítit, že větší zodpovědnost ohledně šikany je přikládána třídním učitelům.

V teoretické opoře práce jsem také uváděla negativní postoje ke vzdělání studentů na pedagogických fakultách vysokých škol a to konkrétně ohledně studia

sociálních deviací. Jeden z mých informantů se vyjadřuje k tomuto studiu rovněž negativně.

Na závěr bych si dovolila stručně vyjádřit svůj názor na tuto problematiku. S jevem šikany se budeme potýkat zřejmě do té doby, dokud bude lidská společnost existovat. Myslím si však, že je nutné, abychom se snažili proti tomuto sociálně patologickému jevu bojovat a to zejména u dětí, protože ty jsou nejzranitelnější a šikana v nich opravdu může zanechat negativní stopy do konce jejich života. Velmi doufám, že tento výzkum měl alespoň nějaký přínos, například v tom, že učitelé byli nuceni nad problémem přemýšlet a mohli si tak různé věci uvědomit a následkem toho budou teď možná pozornější a bude se jim dařit šikanu ve škole lépe odhalovat.

Bibliografie:

BĚLÍK, V. Rizikové chování a jeho prevence v terciárním vzdělávání pedagogů. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2012, 124 s. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-237-9.

ČERMÁK, I., HILES, D., CHRZ, V. (2007): Narativně orientovaný výzkum: interpretační perspektivy. In: ŘEHAN, V., ŠUCHA, M. (Ed.), Sborník z konference Kvalitativní přístup a metody ve vědách o člověku VI, Psychologica 37, Olomouc, Univerzita Palackého, s. 53-66.

DOUBRAVA, L. Příprava budoucích učitelů na krizové jevy má značné rezervy. Učitel'ské noviny, 44, 2009, s. 8-9.

KOLÁŘ, M. Bolest šikanování. Vyd. 2. Praha: Portál, 2005, 256 s. ISBN 80-7367-014-3.

Kyberšikana se školy týká. In: Moderní vyučování: časopis na podporu rozvoje škol. Aisis o. s., 2010, Roč. 16, č. 3, s. 47, ISSN 1211-6858.

MAXWELL, J. A. Qualitative Research Design. An Interactive Approach. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage, 2005. ISBN 0761926089.

Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních. Věstník MŠMT, 2013, roč. 69, sešit 8, s. 2-3.

MIOVSKÝ, M. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Michal Miovský. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006. 332 s. (Psyché) ISBN 8024713624.

OIWEUS, D., Bullying at school: Long-Term Outcomes for the Victims and an Effective School-Based Intervention Program, In: Huesmann, L. Aggressive behavior: Current perspectives. New York Plenum Press, 1994, xix, str. (97-127), ISBN 03-064-4553-0.

PRŮCHA, J. Akreditace v distančním vzdělávání. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, 58 s. Texty k distančnímu vzdělávání. ISBN 80-244-0760-4.

RIGBY, K. Bullying in schools and what to do about it. Rev. and updated [ed.]. Melbourne, Vic: ACER, 2007, 299 p. ISBN 978-086-4314-475.

ŘÍČAN, P. Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí. Vyd. 1. Praha: Portál, 1995. 95 s. ISBN 8071780499.

ŘÍČAN, P.; JANOŠOVÁ, P. Jak na šikanu. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. 155 s. ISBN 9788024729916.

ŘIHÁČEK, T., ČERMÁK I., HYTRICH R. a kol. (2013). Kvalitativní analýza textů: Čtyři přístupy. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6382-2.

ŠVARŤÍČEK, R. a ŠEĐOVÁ, K. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

ZAPLETALOVÁ J., Školní poradenské pracoviště, In: BÁRTÍK, P. Primární prevence rizikového chování ve školství: [monografie. Vyd. 1. Praha: Sdružení SCAN, 2010, 253 s. ISBN 978-80-87258-47-7.

Elektronické zdroje:

BAUMAN, S., & DEL RIO, A. (2006). Preservice teachers' responses to bullying scenarios: Comparing physical, verbal, and relational bullying. *Journal of Educational Psychology*, 98(1), 219.

BOULTON, M. J. (1997). Teachers' views on bullying: Definitions, attitudes and ability to cope. *British Journal of Educational Psychology*, 67, 223-233.

EZZEDINE, P., HEŘMANSKÝ, M., NOVOTNÁ, H., SEIDLOVÁ, G., ŠŤOVÍČKOVÁ, M., VAŇKOVÁ, M., etika výzkumu [online prezentace]. 2009/2010 [cit. 2015-05-26]. Dostupné z WWW: <http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614>

HAZLER, R. J., MILLER, D. L., CARNEY, J. V., & GREEN, S. (2001). Adult recognition of school bullying situations. *Educational Research*, 43(2), 133-146.

JANOŠOVÁ, P., KOLLEROVÁ, L., & ZÁBRODSKÁ, K. (2014). ŠKOLNÍ ŠIKANA V SOUČASNOSTI - JEJÍ DEFINICE A OPERACIONALIZACE. (Czech). *Ceskoslovenska Psychologie*, 58(5), 368-377.

LAŠTOVIČKOVÁ, P. Šikana mezi žáky 2. stupně základní školy z pohledu učitelů [online]. 2011 [cit. 2015-06-10]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Kateřina Lojdová. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/261989/ff_b/>.

LEE, C., (2006) Exploring teachers' definitions of bullying, *Emotional and Behavioural Difficulties*, 11:1, 61-75, DOI: 10.1080/13632750500393342.

Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních. Č.j. MSMT- 22294/2013-1 [online][cit.1.1.2015]. Dostupné z WWW: <http://www.msmt.cz/file/30376?highlightWords=%C5%A1ikana>.

MŠMT. Oblast poradenství [online]. 2013-2015, [cit. 2015-06-03]. Dostupný z WWW: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/oblast-poradenstvi>.

NOVOTNÁ, H. výběrové strategie [online prezentace]. 2009/2010 [cit. 2015-05-14]. Dostupné z WWW: <http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614>.

Přílohy:

Příloha č. 1 – Prošba o spolupráci pro ředitele a učitele

Fakulta humanitních studií
Univerzita Karlova v Praze

„Prošba o spolupráci na výzkumném projektu Šikana očima učitelů“

Jarmila Ďuríčková
studentka
Fakulty humanitních studií UK v Praze
U Kříže 8, 150 00 Praha 5
Tel.: 728758773
jarmila.durickova@seznam.cz

Základní škola a gymnázium...

K rukám pana ředitele/paní ředitelky

V Praze dne 2. 4. 2015

Vážený pane řediteli

jmenuji se Jarmila Ďuríčková a jsem studentka humanitní vzdělanosti univerzity Karlovy v Praze. Obracím se na Vás s prosbou o souhlas s realizací výzkumného projektu „Šikana očima učitelů“ ve Vaší škole. Tento výzkum je podkladem pro tvorbu mé bakalářské práce.

Cílem mého výzkumu je zjistit, jak učitelé rozumějí šikaně. Jde mi o to, jak tento jev samotní učitelé vnímají, co si o něm myslí. Nebudu zjišťovat míru výskytu šikany.

Výzkum budu provádět formou rozhovoru s učiteli, který budu pro potřeby kvalitního zpracování nahrávat na diktafon a posléze dále analyticky zpracovávat.

Budu tedy provádět rozhovory s učiteli v prostorách vaší školy. Samozřejmě se s nimi domluví tak, abych nijak nenarušila výuku. Svůj výzkum bych chtěla provést s 15 učiteli, kteří učí ve třídách od 5. až do 9. tříd. Plánuji realizaci výzkumu provést

během dubna 2015. S učiteli bych se sama domluvila na případné spolupráci, takže mi od Vás bude stačit souhlas s realizací výzkumu.

Kdykoliv během výzkumu mají spolupracující učitelé právo se mnou spolupráci ukončit, bez udání důvodu.

Pokud budete mít zájem dozvědět se další podrobnosti, můžete kontaktovat mě na tel. XXX XXX XXX nebo mou vedoucí bakalářské práce Mgr. Gabrielu Seidlovou Málkovou, Ph.D. na tel. XXX XXX XXX; (gabriela.malkova@fhs.cuni.cz)

Předem Vám děkuji za spolupráci.

Jarmila Ďuríčková

Souhlasím s účastí Základní školy a gymnázia ve výzkumném projektu „Šikana očima učitelů“.

Souhlasím s tím, že data pořízená v rámci této studie budou uveřejněna ve formě zpracovaných výsledků v bakalářské práci Jarmily Ďuríčkové.

Jsem srozuměna s tím, že badatel mi nesmí poskytnout přepisy rozhovorů bez souhlasu účastníka výzkumu.

Váš podpis..... Datum.....

Fakulta humanitních studií
Univerzita Karlova v Praze

„Prosba o spolupráci na výzkumném projektu Šikana očima učitelů“

Jarmila Ďuríčková
studentka
Fakulty humanitních studií UK v Praze
U Kříže 8, 150 00 Praha 5
Tel.: 728758773
jarmila.durickova@seznam.cz

Vážení učitelé,

Jmenuji se Jarmila Ďuríčková a jsem studentka humanitní vzdělanosti univerzity Karlovy v Praze. Obracím se na Vás s prosbou o účast v mém výzkumném projektu, který je podkladem pro mou bakalářskou práci.

Cílem mého výzkumu je zjistit, jak učitelé rozumějí šikaně. Jde mi o to, jak tento jev samotní učitelé vnímají, co si o něm myslí. Nebudu zjišťovat míru výskytu šikany na konkrétních školách.

Výzkum budu provádět formou rozhovoru, který budu pro potřeby kvalitního zpracování nahrávat na diktafon a posléze dále analyticky zpracovávat.

Vaše účast v tomto výzkumu je anonymní, v bakalářské práci nebudu uvádět skutečná jména účastníků výzkumu (pracuji se smyšlenými fiktivními jmény). V rámci rozhovorů s Vámi budu také zjišťovat základní údaje z oblasti délky pedagogické praxe, vašeho vzdělání a pohlaví, ty nebudou nikde v mé bakalářské práci spojovány s vaším skutečným jménem. Výzkumná data (přepisy rozhovorů s vámi) budou použita jen pro potřeby tvorby mé bakalářské práce a v průběhu jejich zpracování budou bezpečně uložena a archivována pomocí encryptovacího programu. Po přepisu rozhovorů bude nahrávka smazána.

Kdykoliv během výzkumu máte právo se mnou spolupráci ukončit, bez udání důvodu. Pokud budete mít zájem dozvědět se další podrobnosti, můžete kontaktovat mě na tel. XXX XXX XXX nebo mou vedoucí bakalářské práce Mgr. Gabrielu Seidlovou Málkovou, Ph.D. na tel. XXX XXX XXX; gabriela.malkova@fhs.cuni.cz)

Předem Vám děkuji za spolupráci.

Jarmila Ďuríčková

✂-----

Souhlasím s účastí ve výzkumném projektu „Šikana očima učitelů“.

Souhlasím s pořízením zvukového záznamu rozhovoru pro potřeby tvorby
bakalářské práce Jarmily Ďuríčkové „Šikana očima učitelů“.

Váš podpis..... Datum.....

Příloha č. 2 – Přepisy rozhovorů s učiteli

Rozhovor č. 1

1 **Informantka Pavlína**

2 Délka praxe: 20 let

3 **Chci se zeptat, jestli se zajímáte o problematiku šikany.**

4 No, tak, vzhledem k tomu, že už učím delší dobu, tak jsem se s projevy šikany
5 v menší, větší míře setkala ve školách. Takže bylo pár případů, kdy jsme to řešili,
6 takže třeba případ z praxe když jsem učila v sedmé třídě, tak jedna moje žákyně se
7 setkala přímo s takovými útoky žáků, kdy jí vlastně psali dopisy, kde ji oslovovali
8 škaredě, vulgárně jí nazývali a ona vlastně to celou dobu tajila, takže jsme netušili,
9 že má takové problémy no a vlastně po půlročním takovém jakoby útoku se holčička
10 zhroutila, kdy rodiče přišli do školy a vlastně i jim se svěřila po půlroce, protože už to
11 neunesla, takže vlastně jsme to začali řešit tady tuhle formu téhle slovní jako šikany
12 no. Takže to byl takový první jev, s kterým jsem se jako setkala, kdy to fakt vyústilo
13 ve fakt nějaké problémy té šikanované dívenky no. Byly to sice jenom slovní útoky,
14 ale i tak to mělo dopad na její psychiku, protože potom nechtěla chodit do školy a
15 bylo to asi před deseti lety, tady tenhle jev, no jinak co takhle pozoruju mezi dětmi
16 tak, protože se o tom neustále mluví, i v hodinách vlastně máme o tom různé
17 prezentace a povídá se v rámci různých předmětů to začleňujeme, takže se s tím
18 setkáváme s tím tématem, takže děti jsou s tím seznámeny, jaké to může mít
19 důsledky, co všechno jsou projevy šikany, že to může být psychická, fyzická. Takže
20 si myslím, že tak jako děti trošku ten pojem v hlavě mají.

21 **Jak chápete jev šikany, zkuste definovat, co to pro vás znamená, můžete uvést
22 i příklady. Jedná se mi konkrétně o Váš pohled.**

23 Tak určitě šikana je nějaké omezování takové té osobní svobody, nebo takového
24 toho pocitu toho mého bezpečí, osobního bezpečí, takže si myslím, že pokud každý
25 to vnímání má, ten práh vnímavosti má postavený jinak, ale na někoho už může
26 působit jako šikana nějaké oslovování nepěkné, což se mě třeba může dotknout a
27 může mi to ubližovat, takže pokud takhle cíleně mě někdo oslovuje, tak to někdo
28 může chápat jako šikanu, další projev je, že si děti prostě vyberou nějakého slabého
29 žáka, nebo slabého..., který prostě se liší v něčem, ať už je to sociálně
30 znevýhodněné dítě, nebo má nějaké zdravotní problémy třeba, viditelné nebo je to
31 dítě takové bojácné, citlivější, tak ty děti jakoby se snaží někdy i úmyslně, někdy i

32 neúmyslně toho žáka nějakým způsobem jakoby se mu posmívat a tím ho jakoby
33 vyčleňuje ještě více. No a potom ty další způsoby, které se můžou projevat, tak to
34 jsou třeba já nevím schovávání věcí, až potom k tomu fyzickému násilí to může spět,
35 no takže já bych tu šikanu teda z mého pohledu je to nějaké ohrožování mého
36 osobního pohodlí nebo mé osoby.

37 **Co je podle vás na šikaně špatného?**

38 No tak špatného, určitě je to špatný jev, protože ten kdo je obětí té šikany, tak se
39 necítí dobře, nejsou mu příjemné ty útoky jakéhokoliv druhu. Takže to může u
40 citlivého jedince způsobit nějaké opravdu poruchy, třeba že dítě, které se třeba umí
41 bránit, tak nad tím mávne rukou ale citlivější děti to jako fakt můžou nést špatně, no
42 takže, jako jev je to určitě špatný, nemyslím si, že by se měl přehlížet, ale jakékoliv
43 třeba stížnosti dětí, které k nám dospělým mají by se měly brát v potaz, protože byť
44 to může být nějaké nevinné žalování, ale může být i za tím schováno i to, že si fakt
45 stěžuje na něco, co se mu opakovaně nelíbí.

46 **Může být na šikaně z Vašeho pohledu něco dobrého?**

47 Dobrého, hm. Ono se většinou o tom mluví, že je to špatný jev, teď z druhé strany,
48 jestli to může vyprodukovat i něco dobrého, no to nevím. No možná z mého pohledu,
49 může nastartovat to, že vlastně pokud ty projevy jsou, tak se může odhalit nějaký
50 problém, který by se třeba předtím neodhalil, kdyby k těm projevům šikany nedošlo,
51 takže spíš z toho hlediska, že nám vlastně ukáže, že se děje třeba ještě něco
52 horšího a my tomu můžeme zabránit, tím, že se ta šikana začala projevat, tak jinak
53 jako dobrého, jako klad šikany... Nevím jako, nikdy jsem se tak nad tím nezamýšlela,
54 teď mě nic nenapadá.

55 Pokud by ta šikana byla zaměřená tak, že nechtějí ubližovat, ale že chtějí třeba
56 jakoby toho dotyčného vyprovokovat k nějakému činu, třeba dobrému činu, aby ho...,
57 tak možná, ale většinou se šikanují děti, které, nebo... Vždycky to, co já jsem zažila,
58 co jsme tak jakoby v uvozovkách nazvali jako šikanu, tak to bylo ubližování, záměrné
59 ubližování.

1

Rozhovor č. 2

1 **Informantka Tereza**

2 **Délka učitelské praxe: 12 let**

3 **Zajímáte se nějak o problematiku šikany?**

4 Přímo, že bych se o ní zajímala ze své jako, jak bych to řekla, že bych se zajímala,
5 že bych si prostě sedla a hledala informace, to ne, ale až do doby než jsem dostala
6 třídnictví, tak vlastně ten problém šel jakoby mimo mě, kdy jsem se s tím nesetkala,
7 ale právě vloni přímo ve své třídě jsem tady tento problém řešila, takže jsem se o to
8 začala více zajímat.

9 **Jak chápete jev šikany, zkuste definovat, co to pro vás znamená a můžete mi**
10 **uvést i příklady.**

11 Tak pro mě vlastně tady toto znamená nějakým způsobem ubližování slabšímu, ať už
12 je to fyzické napadení anebo spíše potom ta stránka psychická, ať jsou to různé
13 naschvály nebo dávání najevo prostě nadřazenosti. Příklady: braní svačiny,
14 posmívání se, ubližování vlastně, pomlouvání a v kolektivu holek to bylo hádání a
15 neustálé pomlouvání až teda dítě nechtělo chodit do školy a podobně no.

16 **Co je podle Vás na šikaně špatného?**

17 Na šikaně špatného určitě to, že vlastně to strašně ovlivní vývoj toho dítěte, které je
18 šikanováno, protože to dítě které je vlastně tím agresorem, tak má navrch. To chodí i
19 rádo do školy, protože není ohroženo, kdežto dítě, které je obětí si myslím má strach
20 jít do školy, nevolnosti, je mu špatně, vylouvá se neustále, je zakřiknuté, straní se
21 kolektivu, takže tam jde i v tom rozvoji toho dítěte vlastně k tomu útlumu, ono se
22 neprojeví, nevyjádří se, je zaskočené, má problém vyjádřit svůj názor a tady je
23 vlastně potom už potřeba pomoci toho učitele, rodičů, psychologa.

24 **Může být na šikaně z Vašeho pohledu něco dobrého?**

25 Já si myslím, že asi ne. Že podle toho..., samozřejmě asi je víc forem té šikany, ale
26 nemyslím si, že by bylo něco dobrého. Může se stát, že pokud jak my jsme řešili
27 jestli můžu teda říct v té naší třídě, tak došlo k tomu, že holky se opravdu hádaly,
28 pomlouvaly, strašně moc si nadávaly a jakmile se to vyřešilo, agresoři byli dva, byli
29 odtrženi od sebe, šli do jiné třídy, zůstala vlastně jedna holka u nás, druhá šla do
30 vedlejší třídy a ty oběti zůstaly, vyřešilo se to, teďkom se bavěj, jsou kamarádky,
31 uvědomily si, co je špatné, takže kdykoliv máme nějaké sezení, když vedou nějakí
32 jiní lektoři, tak vlastně oni toto téma nechcou, bojí se tohoto tématu, je jim to
33 nepříjemné, protože ví, že ony byly ty špatné, takže z tady té zkušenosti vím, že ony
34 si to uvědomily a už by asi v životě do toho nešly. Pro oběť je to horší poslouchat, co
35 všechno se jim dělo, ale ty holky viděly, že v tom nejsou samy a posílily, jak-kdyby jo
36 i tu pozici ve třídě, protože třída se postavila za ně v tady tom případě, ale jako

37 obecně, jestli je něco kladného na šikaně, já myslím že, jako z mého pohledu ne.
38 Pokud se to neřeší, nebo nevyřeší se něco takového.

Rozhovor č. 3

1 **Informantka Tat'ána**

2 **Délka učitelské praxe: 15 let**

3 **Zajímáte se o problematiku šikany?**

4 Že bych se tomu nějak věnovala na odborné úrovni, to se nedá říct, ale vzhledem
5 k tomu, že pracuji ve školství, tak se žádný učitel této problematice nevyhne, a
6 v současné době, kdy učím na základní škole, kde došlo k propojení subjektu
7 základní a střední školy, tak je to téma ještě žhavější. A vlastně i paní ředitelka nám
8 tady přivedla jako odborníka, který měl pro nás jako odbornou přednášku, abychom
9 se lépe orientovali v té problematice, a můžu říct, že jsem takové problémy už řešila
10 ve větší míře spíše na té základní škole, než na střední. I když se nedá říct, že by se
11 ta šikana nevyhýbala i středním školám.

12 **Jak chápete jev šikany? Zkuste definovat, co to pro Vás znamená a můžete**
13 **uvést i příklady.**

14 Tak uvedla bych takové příklady, že já si myslím, že mezi dětmi dochází k různým
15 konfrontacím, mají různé osobní spory, ale za nejhorší typ šikany беру, když se celý
16 kolektiv, nebo většina kolektivu, obrátí proti jedné osobě. Někteří se sice toho
17 neúčastní, a zůstávají v neutralitě, ale větší část kolektivu stojí proti jednomu
18 člověku, a ten člověk je vlastně tlačěn tím obrovským kolektivem, a v té přesilové hře
19 nemá absolutní šanci jo. Pokud je ten souboj mezi dvěma lidmi, nebo v menším
20 spojení, tak někdy to ještě ten člověk zvládne, nebo se to dá nějak individuálně řešit i
21 s rodičema těch dvou lidí, u kterých se o ten spor jedná. Ale pokud je to takový spor
22 vlastně otevřený, že je to celá třída nemá odvalu se bavit s tím člověkem, aby
23 nedošlo prostě k tomu, že i on by se stal zdrojem pak šikany, že se bojí ty děcka, aby
24 se samy nestaly zdrojem šikany, tak pro toho člověka se to stává neúnosné, a to
25 jsem se setkala s případem, že to dítě i uvažuje o odchodu z toho kolektivu. A sama
26 mám v rodině takový případ, že od sestřenice chlapec byl šikanovaný na jedné
27 nejmenované pražské základní škole, a vlastně už i učitelé i ředitel navrhli rodičům
28 změnu školy, protože ta třída byla problémová, a i ti kantoři měli mnoho činností
29 zvládnout vůbec tu třídu. A to dítě bylo celkově takové citlivější, jemné, byl to
30 výtvarník, který zase vyhrával i ceny- i celoevropskou výtvarnou cenu, a byla tam i

31 určitá závist, takže on vytyčoval z toho kolektivu, tak vlastně přestoupil na víceleté
32 gymnázium, kde se setkal s lidmi taky s individuálními zájmy, a od té doby se mu už
33 dařilo dobře. Takových případů už mám, za těch 15 let, hodně. Já jsem zažila případ,
34 kdy šikanovali žáka, který byl vlastně učitelské dítě. A myslím si, že jediný důvod byl
35 v tom, že to bylo dítě učitelské, že bylo zvědavé, a taktéž vytyčovalo i velkými
36 úspěchy, takže to byla ne taková šikana outsidera, ale naopak se porvaly mezi sebou
37 špičky, a v té třídě byly dvě holky, které byly velice šikovné a zdatné, jak
38 v prospěchu, tak v mimoškolních činnostech, a vlastně došlo pak k tomu, že ta třída
39 bojovala o vedoucího. Ta třída v tom pubertálním věku většinou zvládá jednoho
40 vůdce, no a vlastně všichni žáci se přidali na stranu té dívky, která neměla rodiče ve
41 školství, no a její rodiče měli velký majetek, takže sponzorovali školu. Takže i pro
42 školu bylo problematické jednat s rodiči toho dítěte, a co tam bylo problematické, že
43 vlastně kdykoliv se ta dívka těch učitelů začala s někým bavit, a třeba si s někým
44 sedla, tak během dvou dnů došlo k tomu, že bylo přetáhnuté na stranu té druhé
45 dívky, a dostala se ta slečna do izolace, což pro ní bylo velice traumatické, a
46 projevovalo se to hlavně v tělesné výchově, kdy se třeba rozděloval tým na
47 vybíjenou, nebo na nějaký basket, a byli určení dva kapitáni, a ti si měli vybrat do
48 svého týmu a střídavě si vybírali děti, a tahle dívka prostě najednou zůstala úplně
49 poslední, ačkoliv byla taky sportovně nadaná, čili v normálním kolektivu by jí vybírali
50 přednostně, ale vlastně nikdo si netroufl ji vybrat, a problém bylo to, že ta druhá
51 vedoucí, byla tak inteligentní, že nebylo možné jaksi vystopovat tu její činnost, ta
52 činnost byla taková skrytá, velice skrytá a velice nepostihnutelná. Nakonec dívka
53 zůstala a řešilo se to s rodiči, ale byla to citlivá záležitost, a urovnalo se to časem.
54 Jinak, zase jsem měla i problém chlapce, který byl velice slabý, kdykoliv jsem se ho
55 zeptala, to bylo na základní škole, tam spíš byl opačný problém. Chlapec vytrčoval
56 tím, že měl samé pětky, nepracoval v hodinách, kdykoliv se učitel zeptal nebo ho
57 nutil, ať si vytáhne sešit, tak on byl prostě laxní, byl tam problém v rodině, kde došlo
58 k rozvodu, a to dítě to těžko neslo, a nespolupracovalo, a děcka prostě těžko nesli to,
59 že ten učitel má na něho nějaký mírnější metr po tu dobu, kdy se aklimatizuje na tu
60 rodinnou situaci, a vnímaly to jako nespravedlivost, a i v hodinách začaly toho
61 chlapce jaksi šikanovat, a i po vyučování, že mu nadávali do debilů, hlupáků a tak.
62 Takže na té základní škole, bych řekla, že se spíš dostal tady zase do takového
63 vleku chlapec, který byl jako slabý. Propadnul o ročník níž, zrovna teď jsem ho učila,
64 a do této třídy zapadl. Je to taková klidnější třída, i on už je dál od toho svého

65 osobního problému a myslím si, že žádná šikana se tady nekoná, že prostě ta
66 výměna toho kolektivu mu pomohla. A ještě jsem se také setkala s dětmi, které trpí
67 nějakými nemocemi, že jsou šikanované. V jednom případě to byla holčička, která
68 byla na gymnáziu, a byla s částečným sluchem, a s postupem času se jí ten sluch
69 zhoršoval, a ona měla na to konto povolen delší čas na písemné práce. Děcka, ti
70 kteří slyšeli, to těžko nesly, a dostávala se taky do izolace od nich, jenomže ona, i
71 když ji pomlouvali, tak ona se většinou tak soustředila na tu výuku, že tyhle
72 informace šly mimo ní, že se spíš dotýkaly mě, protože já jsem to slyšela, jaké mají
73 poznámky, ale ona zachycovala zvuk zepředu od tabule a od nich zezadu ne.
74 Mnohdy já jsem to řešila jako šikanu, ale ona o tom ani nevěděla. Takže ten
75 handicap... Ale potom, když přišla na vysokou školu, ona studovala speciální
76 pedagogiku pro sluchově postižené, protože i její bratr byl sluchově postižený, a
77 teprve řekla, že prostě začala normálně dýchat a teprve najednou zjistila, jaké to je,
78 když prostě je ten člověk v kolektivu přijatý. Tak svým způsobem ona studovala tak
79 individuálně, i hodně chyběla, protože chodila po různých vyšetřeních, někdy
80 nezvládla tu výuku, a přišlo jí, že doma v tichu se jí lépe studuje z knížky, než ve
81 výuce, což žáci taky brali jako bulky, tak i z toho důvodu. A teď tu máme taky jednu
82 slečnu, která studuje v septimě a už by měla být v oktávě, a taky je teď spokojená
83 s přestupem do nižšího ročníku, protože taky byla často nemocná, a děcka to brali
84 tak, že prostě chodí za školu, byť ty omluvy byly potvrzené od doktora, a byl tam
85 zřejmě nějaký ledvinový problém, čili učitelé věděli, že to není bulka. Ale děcka.
86 Jakákoliv jinakost, jakékoliv vybočování se stává..., nemoc, handicap, výrazné
87 nadání, nebo rodinný problém, který to děcko vyšachuje z normálního života, nebo
88 špatný prospěch, jakékoliv vybočení je zdrojem šikany, si myslím já. Že tak to
89 pozoruju, že takový ten tuctový člověk se do toho většinou nezamotá, a většinou
90 teda jako je ta šikana nejhorší, pokud je to celá třída vůči jednomu člověku, nebo
91 větší část třídy vůči jednomu člověku, tak je to už těžko zvladatelné.

92 **A pochopila jsem teda správně, že říkáte, že je pro Vás šikana i to, když se**
93 **jenom kolektiv nebaví s jedním vybraným spolužákem? Že když ho odstrkují,**
94 **tak to už také vnímáte, jako šikanu?**

95 Určitě, určitě, protože vím, že tato dívka, jsem jednala s rodičema, že to velice
96 psychicky těžko nese, protože ona vlastně ani neseseděla s nikým v lavici. Kdokoliv si
97 s ní sedl, tak do dvou, do tří dnů došlo okamžitě k nějakému přemístění a
98 přešachování celé třídy jo. A dokonce dívka, která s ní chodila od malého dítěte do

99 kroužku, a která s ní měla od školky osobní vztah, tak jsem byla svědkem, kdy došlo
100 mezi nimi k hádce, a že jí vlastně ta šikanovaná dívka vyčítala, že jí zradila, a ona
101 byla i taková slabší, a to fyzicky i známkami, a ona jí dávala najevo, že by v podstatě
102 nepřežila v tom kolektivu, kdyby se k ní hlásila, takže vlastně i ze strachu se taky od
103 ní i ten člověk s kterým má nejbližší..., s kterým jezdila i po různých soutěžích jako,
104 nebudu říkat v kterém kroužku, protože to už by specifikovalo toho člověka. No,
105 všechno se to ustálilo jako během jednoho roku, tam ta šikana začala v sedmé třídě
106 a v osmé už vlastně po ní nebylo ani památky.

107 **Takže ta šikana je pro Vás hlavně to pomlouvání, stranění se toho člověka?**

108 Ano, pomlouvání a dokonce jsem se dozvěděla od rodičů, že i na nějakých
109 facebookových sítích ji pomlouvali, a i já, jako učitel, jsem vycítila, že kdykoliv se s ní
110 někdo začíná bavit, tak během dvou, tří dnů je už okamžitě odsunuta, a už se s ní
111 nikdo nebaví a už se jí vyhýbá. A tělocvikáři mi to potvrdili při výběru v těch
112 basketbalech a tak.

113 **A co je podle Vás na šikaně špatného?**

114 No tak na šikaně není dobrého nic, že jo, na šikaně je všechno špatné, a je to takové
115 stádium člověka, které je takové zvířecí, a určuje i vlastně kvalitu toho kolektivu.
116 Protože si myslím, že úroveň toho kolektivu právě se dá nějak odstupňovat pomocí
117 toho, jestli je v tom kolektivu schopna vznikat šikana nebo ne. Pokud se ten kolektiv
118 dovede ubránit nějaké šikaně, a má takové zdravé vztahy, tak je to zdravý kolektiv. A
119 pokud se tam ta šikana vyskytuje, tak je to takovým lakmusovým papírkem pro
120 nezdravý kolektiv, pro nezdravou společnost jo, pro nezdravé seskupení, a ne
121 vždycky je to úplně řešitelné. Někdy je třeba nutně ty děti úplně rozhodit, a v rámci té
122 jedné školy to třeba není možné. Víím, že tady se třeba z důvodu šikany i v rámci
123 dvou tříd paní ředitelka toto hlídá, a přehazuje děti, a mnohdy se zase nějaký nový
124 zdroj šikany objeví. Je to takový běh na dlouhou trať. Nejhorší je ta puberta si
125 myslím, ty pubertální vztahy, ty děti jsou takové ostré, necitlivé, a vlastně ten člověk,
126 ta práce kantora je v tom, aby vychoval toho člověka, aby ten kolektiv byl takový, aby
127 ta šikana tam prostě byla ne minimalizovaná, ale absolutně neexistovala no.

128 **Já mám tady právě otázku, na kterou už je asi zřejmá odpověď- jestli může být
129 z Vašeho pohledu na šikaně něco dobrého.**

130 No, na šikaně teda jsem řekla, že nemůže být nic dobrého jo. Měla jsem i třídu, která,
131 bych řekla, že šikanovala mě jako kantora, že prostě neměli rádi matematiku. Nešla
132 jim, byla to třída, které teda, nešlo jim nic moc, ale ta matika byla pro ně ještě těžkým

133 oříškem, a já jsem je přebrala po jiných kantorech, vlastně když došlo ke sloučení
134 škol, a ta třída vlastně neměla takový navazující mechanismus a bránila se těm
135 změnám, a tak v podstatě bojkotovala tu výuku, a já už jsem to mnohdy brala jako
136 šikanu, protože já jsem se v té třídě necítila velice dobře, a tím, že byl celý kolektiv
137 proti mně, byť to byly jako děcka, tak vlastně i ten kantor se dostával do takové
138 situace, že není schopen jaksi navázat komunikaci. A na druhé straně, jedna dobrá
139 věc tam může být, ale není to dobrá věc, co by se týkala jako toho šikanování, ale
140 spíš, že ta dívka třeba, o které jsem mluvila před tím, ta nadaná, že si v podstatě
141 myslím, že bylo nutno, aby ona sama, tak jaksi vnitřně posílila, aby té šikaně odolala.
142 Říká se, že co tě nezabije, to tě posílí. Že i rodiče, když chtěla odejít z té třídy, tak
143 rodiče jí říkali, že je život takový, že se může setkat s šikanou i v budoucnu na
144 pracovišti, a že ze života neuteče, a že vlastně, když to zvládne, tak je to pro ni jako
145 zkušenost do budoucna jo, ale samozřejmě když už by to trvalo déle, tak by to ti
146 rodiče jistě řešili nějakou výměnou. To dítě to musí zvládnout, aby ho to fakt
147 nezabilo. Pokud je to ještě v tom stádiu, že co tě nezabije, to tě posílí, tak se to dítě
148 může v tom prostředí nechat samozřejmě s pomocí těch dospělých, a rozebírat ho
149 třeba po vyučování, nebo ať si najde jiný kolektiv mimo školu, kde prostě se bude cítit
150 dobře, kde se prostě uvolní, kde ho děcka berou, kde se cítí svobodně, a ono vlastně
151 si zvykne, že může přežít i v takové složitější situaci, nemělo by to být dlouhodobé,
152 ovšem, protože si myslím, že i zátěžová a stresová situace by neměla být nějaká
153 dlouhodobá, pokud to trvá kratší čas, nebo řekněme ten rok, a to dítě to zvládne, tak
154 jistě je potom připravené na podobnou nějakou situaci do života, takže to pro něho
155 může být nějaký vklad pro toho samotného šikanovaného no.

156 **Jestli Vás ještě něco napadá, tak budu ráda, když mi ještě něco řekněte, a jestli**
157 **ne, tak to byly všechny mé otázky. Každopádně mně jde hlavně o to, jak učitel**
158 **rozumí té šikaně, a co to pro něj znamená.**

159 Vidím to tak, že ty děcka se necítí dobře. Došlo třeba i k takové ještě specifické
160 situaci, kdy dvě děvčata prostě se zamilovala do stejného chlapce, a jedna s ním
161 chodila nějaký půl rok, a byla velice jako zaláskovaná, no ale chlapec se s ní pak
162 rozešel a začal chodit s její kamarádkou jo. No a dítě toto bralo jako šikanu, ale já
163 jsem toto jako šikanu nebrala, tohle jsem brala jako život. A rodiče té dívky to taky
164 brali, jakože není přijata kolektivem a opustila školu a nesla to velice těžce, nezvládla
165 tuto situaci, a někdy to bývá ze strany rodičů interpretované, že je dítě šikanované,
166 ale třeba to ani tak není. Setkala jsem se i s případem, ano, že rodič třeba, to jsem

167 ještě neřekla tuhle problematiku, otevřu ještě novou problematiku, že rodič má pocit,
168 že jeho dítě je šikanované, ale kantor ten pocit nemá, a myslí si, že věci jsou jinak,
169 než si rodiče myslí. Že to dítě třeba je takovou zápalnou bombičkou, že prostě ono
170 jako, uvádí jako, ze své povahy prostě vystupuje problematicky k tomu kolektivu, a
171 ten kolektiv ho nepřijímá, a že tam je potřeba opravdu probrat to s tím děckem, proč
172 ty děcka to dělají jo, a ten učitel to vidí, že to dítě prostě nahrává, stále nahrává na
173 smeč, a ty děcka smečují prostě z nějakého důvodu, a ten rodič, protože vidí, že je
174 opuštěné, že chodí domů uplakané, to dítě samo si taky neumí poradit, protože ono
175 nechápe proč jo. A takových případů, když si teďkom sáhnu do vzpomínek, tak jsem
176 zažila taky hodně jako. Jednou to byl nadaný chlapec, který všem vykládal, že jsou
177 blbí, a že na ně musí čekat a i když dostal příklad navíc, tak prostě nepracoval a měl
178 prostě pocit, že on je ten nejchytřejší, a že s takovýma blbcama musí furt žít, no a
179 dával to jako najevo, stále to dával najevo. No a kluci si na něho počkali, za školou
180 ho zmlátili a byl klid jo. Už si netroufl na takové řeči. Jo, samozřejmě, ze strany
181 rodičů, kteří brali, to, že mají nadaného chlapce, měli pocit, že to škola nezvládla, že
182 chlapec je šikanovaný. Komunikovali způsobem, že prostě si má dát pozor na ty
183 venkovské balíky, a tak, ale ty děcka už svým způsobem se snažili ho nějak jako
184 vymezit vůči jeho řečem.

185 **Takže tohle podle Vás prostě šikana není, tady tenhle případ?**

186 No, svým způsobem, to, že ho zmlátili, to šikana je, protože nemůžou řešit takhle
187 situaci. To bylo v šesté třídě. Ale byla tam prvotní šikana ze strany toho dítěte, šikana
188 tam byla oboustranná. Protože on nekontrolovaně prostě všem dával..., šikanoval je
189 vlastně, že z nich dělal hlupáky, takže on jako začal tu šikanu jakoby jo. Teď vím, že
190 na nižším stupni se tu řešil problém holčičky, v současné době odešla z toho
191 kolektivu, byla dvakrát přehozená, že vlastně už byla ve dvou různých třídách a
192 vždycky vznikal stejný problém jo. Přitom ta třída se nejeví, jako problémová, když
193 byla bez té dívky, tak se nejevila jako problémová. A dívka taky velice šikovná,
194 nadaná, ale co tak děcka vykládají, ona prostě má takový styl, pokud je něco ve
195 třídě, tak ona hned prostě jakoby to tomu učiteli udává jo. Že děcka já nevím co,
196 shodí z nástěnky papírek, a žákyně XY už běží jak hujer to prostě udat, aby kantor
197 mohl potrestat, a zjednat nápravu jo. Takže takovými způsoby ona prostě fungovala
198 v té třídě. Že jakoby nedrží s tou třídou, ale, jakoby drží s učitelem, ale ve chvíli kdy
199 prostě z pohledu našich zkušeností, tak většinou ta třída by měla v takových věcech,
200 pokud ten člověk neudělal nic schválně, nebo se něco stalo, tak by jako neměl dělat

201 furt žalobníčka zvonečka a to jako byl její rys povahy, to byl její rys povahy, a tím ona
202 si vždycky znepřátelila celou třídu.

203 **A vnímáte tenhle případ jako šikanu, anebo tento jev pro Vás šikana není?**

204 No tak abych pravdu řekla, tak jednoznačnou odpověď na to neumím dát, protože
205 učitel moc ani nevyptává, jak to všechno začlo. U toho chlapce dovedu říct, že prostě
206 vím, jak to začlo, protože to se projevovalo i v hodinách, že on prostě v těch
207 hodinách říkal, „seš blbý, vždyť to je tolik a tolik, je to pět a půl, jak tam můžeš napsat
208 šest“, jo nebo tak, že to byl jeho stabilní jako rejstřík. Takže tam bych řekla, že začala
209 šikana z jedné strany, a pak přešlo na šikanu z druhé strany, bohužel v tom sporu
210 pak, když už, tak už bych dala za pravdu tomu chlapci jako přednost, protože on byl
211 proti celé třídě že, ale třída si zase řešila jakýsi problém s ním jo, který kantor
212 v podstatě nedovedl zvládnout a řekne se, že to je chyba kantora, že to nedovede
213 zvládnout. U toho děvčátka bych řekla, že by se to taky tak mohlo brát, že je to chyba
214 kantora, ale vím, že tam, byla jsem svědkem toho, jak tam výchovná poradkyně
215 jednala, zástupkyně pro nižší stupeň, jednala tam učitelka z té, když byla v té první
216 třídě, jednala tam učitelka z té druhé třídy, a oba dva případy spojuje jedna věc, že
217 rodič nepřiznal, že je chyba na straně toho startovače, toho jeho dítěte. Myslím si, že
218 kdyby tam pomohli rodiče, a řekli „ano holčičko nebo ano chlapečku, tak neříkej jim
219 tak špatně těm děckám, pak se nediv, že oni tak na tebe reagují“, a nebo, „když to
220 není nutné, když ti nic nedělá, nemusíš s každou věcí běžet za kantorkou, a hned jí
221 to sdělovat, proč musíš být vždycky ten, který donáší, netýká se tě to, nevšímej si
222 takových věcí, které nejsou podstatné. Ty děti mají pocit, že prostě tam mají mezi
223 sebou prostě takového policajta“. Kdyby ten rodič trošku prostě i domluvil tomu
224 vlastnímu dítěti, tak si myslím, že tam může udělat ten rodič, že tam musí prostě ten
225 rodič s tím pohnout, a protože ten rodič nepohnul, tak se vlastně ani v jednom
226 případě to neřešilo, a byl to odchod. A ono většinou pak už to děcko, když už začne
227 odcházet z jedné třídy do druhé a na třetí třídě není, tak možná právě tou změnou
228 toho prostředí najednou začne už, třeba mu to..., i když mu to ti rodiče pořád
229 obhajují, tak třeba mu něco věkem dojde samo, že to je podobný mechanismus
230 chování, a že se to nikde neakceptuje, že přišel tam, přišel tam, přišel tam a nikde to
231 nejsou ochotní akceptovat a začne najednou prostě třeba sám mít nějakou
232 sebereflexi. Kdyby mu ti rodiče pomohli, je to rychlejší, a nemusí se tak otřískávat
233 no. Takže to je ještě taková dvojitá šikana ze dvou stran no. (smích)

234 **Takže to je všechno?**

235 Co se týče mě, nevzpomínám si, že bych se já ve škole cítila šikanovaná, nebo že by
236 mí spolužáci někoho šikanovali. Nevzpomínám si, že bych byla v takovém kolektivu
237 šikanózním. Byla jedna holčička u nás na gymnáziu, tak ta byla, že do školy
238 nechodila, a tak, tak někteří proti ní měli nějaké výpady jo, ale nebylo to určitě jako
239 celá třída jo, že vždycky tam našla nějakou vrbu nebo tak. Přemýšlím, kde ještě byla
240 nějaká šikana. Jednou mi děcka řekli, že se jim zdá, že nadřžuju nějaké skupině
241 nebo že pořád jmenuju, že jsou šikovné. Někdy se může stát, že kantor třeba nechtě
242 žáka, který je hodný a snaživý, třeba nějak vyzvedává a teď ho ty děcka začnou
243 šikanovat už z toho důvodu, že je pořád tím kantorem vyzvedávané, že kantor
244 vlastně může být i zdrojem šikany, že on vlastně tomu dá též příčinu. No určitě i tady
245 jsem měla takové zkušenosti na té bázi. Třeba jednu slečnu jsem taky chválila před
246 celou třídou a ona už se pak rozčílila a řekla, prostě že není ve třídě sama, a že ať si
247 všímám ostatních, takže si to tak rázně vyřešila, že té třídě dala najevo, že ona
248 s mým chválením nemá nic společného, že ona tím trpí, a mně to docvaklo až
249 zpětně, že jí to vlastně může z toho kolektivu vymezovat, když jí dávám pořád za
250 příklad a furt vyzvedávám. To si myslím, že když ještě nějaký učitel žáka pořád
251 kritizuje a pořád stíná za to, že nenosí pomůcky, nechodí do školy, tak tam si myslím,
252 že ta šikana tak nehrozí, jako než když kantor někoho zviditelňuje a upřednostňuje a
253 dává ho za příklad, tam může i učitel chybovat.

254 Měla jsem děcko, na kterého přímo napsali děti petici, že ho nechtějí mít ve třídě. Já
255 jsem ho taky moc nechtěla mít ve třídě, protože byl z opravdu složitého životního
256 prostředí doma, nakonec skončil v klobáčku a doma prožíval domácí násilí a potom
257 ho aplikoval na dětech. Tak jak ho zmlátili doma, tak pak zmlátil spolužačku a tak.
258 Jeho sestřička zase kradla, takže to byl taky určitý způsob. Zase tady ten případ, ale
259 tam jsem věděla, že rodiče jsou tak mimo, že se nedá v tom směru s rodiči vůbec
260 situaci vyřešit, a řešilo se to dlouho, pomocí pak sociálních úřadů a tak. Potom už do
261 toho musí, Do takových komplikovaných věcí musí už vstoupit další osoby, a zažila
262 jsem i, nebo z vyprávění vím, že na základní škole v jednom městě na jazykové
263 škole měla moje kamarádka dítě a tam došlo k šikaně takové, že už to byl trestný čin.
264 Že tam bylo děcko nuceno lízat zem jo, muselo tam prostě v podstatě onanovat,
265 nebo vyslíkat se, a tam v tom případě se to řešilo s policií a ta policie tam teďkom s
266 tou školou spolupracuje dodnes, protože ti učitelé z toho byli tak překvapení, a to je
267 pravidlem že se říká, že o těchto věcech se učitel mnohdy vůbec nemusí dozvědět, a
268 že to vůbec nějaké šetření..., protože ty děcka se bojí to říkat. A nemusí to nějaké

269 šetření vůbec ukázat. A u toho chlapce se to projevilo, až že vlastně v dospělosti se
270 začal počůrávat, že se mu prudce zhoršily známky, že a bylo tam víc takových
271 chlapců no a tak se to pak dlouho řešilo. Když jednal s policajtem, tak ten chlapec ani
272 před matkou, bylo to tak pro něho ponižující, že neměl vůbec odvalu to říct, co jako
273 on byl nucen dělat. A že když policajt vykázal toho rodiče ze dveří, a pak zpětně té
274 matce řekl, co všechno to dítě vlastně sdělilo, jako jaké hrozná skutečnosti, tak to už
275 je taková šikana, která je třeba v kriminálech, nebo v nějakém takovém prostředí
276 hodně bezdomoveckém nebo... Takže i na těch základních školách i toto se může
277 vyskytnout. A bohudíky, že by se někdo musel obnažovat nebo že by ho nutil lízat
278 zem nebo fyzicky ho opravdu nějak týral systematicky, tak toto znám jenom z toho
279 případu z doslechu jo, ale osobně teda nikdy nic u nás takového řešeno nebylo.
280 Teda nesetkala jsem se s tím osobně, což jsem ráda. Zaklepu tady do toho
281 mikrofonu a doufám, že se s tím nesetkám, že některá šikana taková by mohla
282 skončit i smrtákem jo a to jako, myslím si, že i takové případy jsou.

283 **Jestli jsem to správně pochopila, tak to vytlačování jedince z kolektivu je už**
284 **pro Vás šikana?**

285 No určitě, to je vždycky nepříjemné no. Prostě když se to dítě cítí neuvolněně, do té
286 školy nechodí rádo a prostě souvisí to s kolektivem, tak to už je jako problém. Jak
287 říkám, u té holčičky, když se rozešla s klukem a chodila s ním ta druhá, taky
288 nechodilo rádo, ale tam bych to nebrala jako šikanu. Protože prostě to je život no.
289 Musí si zvyknout, že holt jako žádný závazek on jí nedával ten chlapec. Byl z té
290 stejné třídy a pro ni se ten kolektiv... Nemohla se dívat na tu spolužačku, tak to už
291 není šikana. To už si myslím, že sice rodiče to tak vnímali, ale já to tak nevnímám.

292 **Takže nevnímáte jako šikanu, pokud jsem správně pochopila, když si to dítě za**
293 **to může samo a má chování, které je všeobecně nesnášeno ve společnosti a**
294 **sám těm dětem dělá nějaké věci, tak to není z Vašeho pohledu šikana?**

295 Ne, toto je šikana. Určitě to je šikana, ale tam je problém v tom, že ten kolektiv to řeší
296 sám jo. Takže vlastně to je oboustranná šikana. Tam je to oboustranná šikana, že
297 začíná šikana z jedné strany a pak šikana z druhé strany. Takže to je oboustranná
298 šikana. Oboustranná, ta je blbá a tam je pomoc rodičů strašně nutná, protože aby to
299 dítě se vyvarovalo těch chyb, které v tom kolektivu dělá, protože on ten kolektiv musí,
300 i společnost se vymezuje i určitým právním systémem vůči určitému jednání a ten
301 člověk si musí zvyknout, že to prostě nebudou ostatní tolerovat jo.

Rozhovor č. 4

1 **Informantka Lenka**

2 **délka učitelské praxe: přes 30 let**

3 **Zajímáte se o problematiku šikany?**

4 Musí se každý zabývat, každý prostě se s ní nějakým způsobem setkává, ať už jako
5 dospělý člověk ve svém životě vůči sobě a nebo při práci s dětmi.

6 **Jak chápete jev šikany? Zkuste mi definovat, co to pro Vás znamená a můžete
7 uvést i příklady.**

8 Pro mě to znamená, pro mě to znamená ponižování. Ponižování, deptání, takové
9 cílené bych řekla. Cílené. Určitě bych za šikanu nepovažovala třeba občas nějaké:
10 „Poslyš, ty teda ses na dnešek nenaučil absolutně nic a to se mi vůbec nelíbí“ a
11 zvýšený hlas, to je prostě vyjádření mého názoru a občas žák musí slyšet učitelův
12 názor, že něco neudělal dobře, ale jestliže já budu říkat: „Tak takového blbce jsem
13 v životě nepotkala, jak jsi ty“ jo, tak to už je silné kafe nebo použiju nějakých třeba
14 vulgarismů a podobně, to by se asi stávat nemělo, jo, abych mu nějak ponižovala a
15 zase, jsou lidé, kteří jsou imunní vůči tady tomuto a lidé, kteří jsou velmi citliví, a u
16 žáků to třeba vnímáš, podívám se do obličeje a já jenom řeknu: „Na dnešek nejsi
17 vůbec připravený, já to vidím“ a teď to dítě třeba do té hodiny něco málo dělalo, ale
18 není to vůbec vidět a cítí se dotčeno a já už vidím, jak ten obličej bledne, síná a
19 podobně a někdo je prostě imunní, můžeš mu říct: „Vidím, že si půl roku nehnul
20 prstem“ a je splachovací.

21 **Takže pokud je někdo splachovací, tak to nevnímáte jako případ šikany?**

22 Je to z mé pozice, je to totéž, jenom jsou lidé, kteří na to jinak reagují, a u dospělých
23 je to totéž. Někdo je nesmírně křehká povaha a musíš volit. Vzhledem k tomu, že
24 mám zkušenosti z vedoucí funkce, tak vím, jak je to velice těžké, jak někomu musíš
25 dlouze přemýšlet, jak mu naznačíš, že jeho práce není úplně ideální. Je to velice
26 těžké, aby se ti nesesypal, protože přece tvým primárním cílem není, abys toho
27 člověka... aby se sesypal, ale abyste našli společnou řeč a u dětí je to taky jako
28 docela těžké.

29 **Takže říkáte to ponižování, takže to myslíte asi různými způsoby.**

30 Ano, deptání, silné ponižování. Ano, ne fyzicky, no slovně a slovo je někdy ostřejší,
31 než ta dlaň.

32 **Fyzická forma je pro vás šikana nebo není?**

33 No, zase bychom se asi dostali na tenký led, ale fyzické jakékoli ubližování a
34 podobně, to není můj šálek kávy, neuznávám a věřím, že se občas stane, že někomu
35 uletí ruka, i doma pochopitelně, o tom se nebavíme, my se bavíme o školní šikaně,
36 ale domácí může být. Tak třeba ve škole jsem proti fyzickým trestům, byť vím, že za
37 dřívějších časů to bývalo, že to mnohdy taktéž vím zcela racionálně, že to mnohdy je
38 rychlejší řešení než dlouhé řeči, které občas nikam nevedou, že jedna dobře mířená
39 jako facka může věci vyjasnit, ale jako já, v mém životě tedy tohle v mém školním
40 životě absolutně nemá místo. V občanském životě to bych se ale rozpovídala o úplně
41 jiných věcech.

42 **Zajímá mě, Co je tedy šikana přímo pro Vás? Co se tedy musí dít, abyste to**
43 **popsala jako šikanu?**

44 Jakékoliv ponižení. Zbytečné ponižování, deptání, urážky třeba, znevažování toho
45 člověka jo, že třeba i zaútočím na fyzickou stránku, což je úplně, mi připadá úplně
46 mimo, ale může se to stát, mezi dětmi to přece je tady tohle, takže všechno to, co
47 nějakým způsobem degraduje tu osobnost. Protože většina lidí, záměrně neříkám
48 všichni, většina lidí má pro mě hodnotu. Jako ten umí to, ten zase tohle. A to zas
49 jsme u jiné debaty, ale má pro mě hodnotu, ale občas musím říct třeba v té škole
50 tomu dítěti pravdu a někdy se těžko hledají ta slova.

51 **Co je podle Vás na šikaně špatného?**

52 No protože toho člověka poníží, degraduje a ten člověk se z toho těžko
53 vzpamatovává. Někdy to může zanechat následky na celý život a my přece toho
54 člověka chceme plnohodnotného, my chceme, aby normálně žil, pracoval a jestliže
55 stokrát to dítě slyší: „Ty jsi ale pěkný blbec, takového jsem neviděl a na této škole
56 v životě takový nebyl“ a podobně, já mu to řeknu stokrát, stokrát opakovaná věc se
57 stává pravdou, tak to tam zůstane a úplně katastrofa je, když se toto děje u malých
58 dětí, protože malému dítěti když naznačíš, školka, první stupeň... „Neschopný,
59 hnusné písmo, jej ty neumíš vlastně ani tužku vzít pořádně do ruky“ Prostě to v tom
60 dítěti zůstane, ono se už v té první, druhé třídě dostane na chvost, a z toho chvostu
61 není cesty výše, to musí být, proto vždycky říkám, že nejlepší učitelé mají být na 1.
62 Stupni, i lidsky kvalitní, kteří ty děti..., z každého toho dítěte něco vytáhnou. Některé
63 děti jsou od začátku, poznáš, jsou velmi bystré, chápavé, velmi inteligentní, všechno
64 jde samo a pak jsou děti, je dítě, které je pomalejší, ale má třeba šikovné ruce nebo
65 je fyzicky nadané nebo něco a ty to v něm musíš nějak objevit, aby bylo jasné, že
66 když mu dám čtverku nebo trojku z jazyka českého, že to nejde, tak třeba na

67 pozemcích: „No ty jsi úžasný, ostatním ty kytky chcípají a podívej, tobě to tady hezky
68 roste“ nebo „Ty máš šikovné ruce, pěkně třeba, já...“ nebo „Tobě ta Jehla v ruce teda
69 úplně tancuje“ Najít něco, co to dítě prostě posune. Posune někam. Aby si do života
70 neneslo nálepku, „Já jsem byl poslední a nikdy jsem nic neuměl a tady mě máte
71 pane mistr, já jsem byl takový blbeček už ve škole a teď tady to bude asi úplně
72 stejné“ Už se pasuje do té role.

73 **Může být na šikaně z Vašeho pohledu něco dobrého?**

74 Hmm, možná se někdo vzpomene, ale nenapadá mě nějaký vhodný příklad. O tom
75 jsem nikdy takto nepřemýšlela, ale ti... šikana, to je takové i to slovo, to ten obsah, je
76 tekutý značně. Ale třeba mě napadá, že člověka nebo žáka, který je takzvaně imunní
77 vůči nějakým a je třeba i z domu zvyklý na trošku hrubší zacházení, takže tím, ale to
78 není šikana pro mě, že já mu řeknu úplně na tvrdo: „To děláš špatně a nebudu se
79 s tebou párat, říkám ti to jasně z mosta do prsta“ že mu mohou ty věci nějak dojít,
80 že ho mohou vzpamatovat včas, to není šikana, to je pravda, nepříjemná, velmi krutá
81 třeba pravda. No, tak asi nevím, nenapadá mě nic, co by pozitivního na šikaně bylo.
82 Nenapadá, opravdu.

83 **Jestli Vás ještě cokoliv napadá k vysvětlení šikany, budu ráda, když mi ještě** 84 **něco řeknete.**

85 No, každopádně asi i ta šikana, že třeba v poslední době se poměrně hodně otevírá,
86 hodně se o ní diskutuje a nemáme úplně přesně vyjasněno, co je šikana, to je to
87 velmi subjektivní, dospělý, dítě, každý se dívá trošku jinak na tady tyto věci. Ale
88 existovala evidentně vždycky, existovala v profesích třeba na vojně že.. docela
89 hodně, existuje na pracovišti pochopitelně. Existuje bossing, existuje mobbing jako,
90 různé typy šikany. My se bavíme ale vůči dětem že?

91 **Ptám se na šikanu všeobecně, ale je pochopitelné, že učitelé asi budou mluvit** 92 **o šikaně mezi dětmi, ale je to na Vás, zajímá mě vše, co Vás napadne.**

93 Pro to dítě to opravdu, pro mě je klíčové to, že u toho malinkého dítěte to může být
94 stigma na celý život, že to dítě přijme tu roli té oběti. Třída se k tomu někdy ráda
95 přidá, to všichni víme, jak funguje kolektivní, takové to kolektivní vědomí jo, tak teď
96 se semknou do té tlupy a všichni: „jo to je on, to je on“ jo a to je taky jako špatné,
97 protože tím toho člověka prostě společensky postavíme někam, třeba do kouta a ono
98 v tom koutě potom už často zůstane. Z toho se vyhrabat u malinkého dítěte není
99 úplně jednoduché. Ono to není jednoduché ani u dospělého. I dospělý má nějaké
100 možnosti bych řekla, ale řekla bych, že jich je strašně málo. Takže takto to vidím.

Rozhovor č. 5

1 Informantka Aneta

2 Délka učitelské praxe: asi 17 let

3 Zajímáte se o problematiku šikany?

4 Já si myslím, že jsme všichni tak jako vytížení, že extra nějak o problematiku šikany
5 se nezajímám. Mám co dělat s tím, abych sledovala to, co se třeba v mém předměť
6 mění a děje a jsou nové učebnice, ale s tou šikanou se setkává podle mě každý
7 učitel, takže v té takové jako, ve větší či menší míře je záležitost, která určitě
8 proběhne každý školní rok.

9 Jak chápete jev šikany? Zkuste definovat, co to pro Vás znamená. Můžete 10 uvést i nějaké příklady.

11 Pro mě je důležité ve třídě, aby byla taková jako dobrá atmosféra, protože si myslím,
12 že když je taková přátelská atmosféra, tak se dobře učí jak těm žákům, tak tomu
13 vyučujícímu a pokud dochází někdy k tomu, což vždycky dojde, že třeba někomu
14 něco nejde, tak si myslím, že šikana už začíná v tom okamžiku, kdy se ta větší část
15 třídy třeba baví na úkor někoho, komu to nejde. Tak podle mě to už jako je začátek
16 takové nějaké šikany a pokud se to objeví, tak hned na to upozorním, razantně, že to
17 se mi nelíbí a že to nechci v hodinách a je naprosto běžné, že někomu něco nejde a
18 že určitě se u každého najde něco, co mu dělá nějaký problém, takže mě to vadí
19 hodně, protože třeba i v tom jazyce dělá problém výslovnost, takže opravdu nechci,
20 aby se v těch hodinách ty děti bály mluvit, já chci aby mluvily, protože ten jazyk je o
21 komunikaci a pokud se nemluví, tak ten jazyk nemá smysl, no takže pro mě už
22 začíná tady nějaká ta šikana. Pak už je samozřejmě šikana, když někdo někomu, ho
23 nějak omezuje, dělá naschvály a takto to určitě taky no, ale v těch jazycích jsou
24 menší skupinky, takže tam si myslím, že to jde vidět, že to nějak jde víc snad ohlídat,
25 doufám.

26 Co je podle Vás na šikaně špatného?

27 No, že vůbec existuje. To je určitě špatně, ale myslím si, že v současné době ta
28 šikana existuje určitě ve velké míře a tam, kde jsou, kde je větší kolektiv, tak si
29 myslím, že to vždycky hrozí, ta šikana nějaká a pokud se s tím člověk setká, tak
30 pokud to jde, tak se může bránit. Myslím si, že šikana třeba může být i v zaměstnání
31 a tam už záleží na tom dotyčném, jestli si z existenčních důvodů může dovolit se té
32 šikaně bránit nebo ne, ale myslím si, že je to jev běžný a že by člověk se měl i umět
33 bránit popřípadě se ozvat no.

34 **Může být na šikaně z Vašeho pohledu něco dobrého?**

35 To mě nenapadá, asi ne... Možná, možná třeba, to by se ale netýkalo dětí, ale třeba
36 nějakého pracovního kolektivu, pokud by ta šikana šla ze strany toho nadřízeného,
37 tak to třeba ten kolektiv může stmelit, tak v tom případě bych jo, možná tam viděla
38 něco pozitivního, ale jinak je mi to protivné, odporné v jakékoliv formě od kohokoliv.

39 **Tohle byly všechny mé otázky, ale jestli Vás ještě cokoliv napadá k vysvětlení**
40 **toho, jak té šikaně rozumíte, co to vlastně je. Ptám se Vás z pozice někoho, kdo**
41 **neví co to je.**

42 Možná ještě třeba, v každém případě to je určitě to omezování, popřípadě ta šikana
43 se může projevovat i samozřejmě tak, že někdo klade třeba vyšší nároky, pokud
44 třeba jsou to žáci nebo je to pracovní kolektiv, tak klade jiné nároky na nějakého
45 jedince než na ty ostatní jo, tak to si myslím, že v tamtom případě to je určitě taky
46 šikana. Popřípadě si myslím, že i takové jako zadávání úkolů, které nemají smysl a
47 jsou to jenom úkoly pro úkoly, to bych viděla taky jako šikanu. (smích) Určitě pokud
48 někdo nemůže projevovat vlastní názor nebo ho projeví a pak je za ten názor nějak
49 sankcionován, tak to si myslím, že je taky šikana, že to by nemělo být. Ale jak říkám,
50 myslím si, že to opravdu ve společnosti bude, že to bylo, že to bylo vždycky a
51 dokonce jsem slyšela na jedné základní škole paní učitelky, říkaly: „Pane Bože,
52 dneska se s tou šikanou nadělá (smích), dřív si to děcka vyřídily po škole nebo si to
53 nějak jako vyřídily mezi sebou a bylo to všechno v pořádku.“ Takže nevím, jestli té
54 šikany je momentálně víc, nebo opravdu se v uvozovkách s ní víc nadělá, nevím, mě
55 to zaujalo, protože to bylo na venkovské škole, paní učitelky byly takové jako celkem
56 fajn, působily na mě tak jako rozumně, tak jako prakticky a co si vzpomínám
57 z vyprávění třeba prarodičů nebo rodičů, tak opravdu ta šikana byla vždycky, jo, že
58 někdo někomu něco třeba provedl, nebo jako víc dětí si zasedlo na jednoho, ale pak
59 říkali, že, taky ale jako třeba i mí rodiče něco takového zažili, ale pak jako přemýšleli,
60 jak se bránit jo, že dřív ty děti asi..., to mě teď tak napadá, když o tom mluvím, že si
61 myslím, že je dobré aby ty děti věděly, že to je, ale také aby určitě se někomu svěřily,
62 ale zároveň se i uměly bránit, ozvat se. Jo to si myslím, že u té šikany je strašně
63 důležité. Nenechat si to líbit, ozvat se, protože i ti co vlastně jsou ti agresori, tak si
64 myslím, že někdy třeba když vidí, že ten dotyčný je takový jako bezbranný, nechává
65 si to líbit, tak jako pokračují dál a dál a to pak může tu situaci jenom zhoršovat. Ba
66 naopak, když se někdo ozve, tak si myslím, že i pro jeho takový... Jakože si i sebe
67 víc váží, že se třeba ozval, jo, to si myslím, že pak ten člověk může mít nějaké

68 komplexy a je nešťastný a je to těžké téma, jak o tom mluvím, je spousta takových
69 aspektů a je to všechno nejednoznačné, ale tak to mě teď napadlo, že by se určitě
70 ten člověk měl bránit, ozvat se a někomu to říct, svěřit se a nenechat si to líbit.

Rozhovor č. 6

1 **Informantka Nela**

2 **délka učitelské praxe: 2 roky**

3 **Zajímáte se o problematiku šikany?**

4 Noo, na vysoké škole jsme ji probírali, docela často bych řekla a tady jsem se vlastně
5 taky o ní zajímala.

6 **Jak chápete jev šikany? Zkuste definovat, co to pro Vás znamená, můžete
7 uvést i příklady.**

8 Pro mě to je buď fyzické, nebo psychické týrání, znevýhodňování nějakého slabšího
9 jedince v kolektivu, kdy prostě ten, to nějaké jádro těch lidí se proti němu scukne a
10 odsouvá ho z toho kolektivu a třeba nadává mu jo..., to je pro mě vlastně šikana.

11 **Co je podle vás na šikaně špatného?**

12 Tak na šikaně špatného? To, že ten člověk mnohdy jde do depresí a oni si většinou
13 vybírají ty slabší jedince, to znamená, když má nějaké špatné sociální zázemí jo, ať
14 už v rodině nebo pokud mu jde špatně učení, má nějaké poruchy, takže takového si
15 vybírají, ti vlastně silnější jedinci a je to vlastně hrozný nepoměr když třeba vlastně 5
16 lidí, nebo dejme tomu i celá třída se vrhne na jednoho jedince. Pro něho je pak ten
17 život peklem. Jo takže si myslím, že by se takovým jedincům, kteří jsou šikanováni
18 mělo pomoci, protože pak je to různě že to člověk čte i na internetu, jak třeba
19 šikanovali holku přes facebook, že... a ona se pak zabila a pak to končí sebevraždou
20 a to je to nejhorší, že ten člověk dojde úplně na dno díky té šikaně.

21 **A může být na šikaně z Vašeho pohledu něco dobrého?**

22 Něco dobrého? Pokud ten jedinec, oni vlastně toho jedince můžou šikanovat třeba i
23 kvůli dobrým známám. Pokud ten jedinec prostě přežije tu šikanu, že ta šikana nás
24 v podstatě provází dalo by se říct celý život, ať už třeba i ve školce, na základce, na
25 střední, může to být pak i v pracovišti, kdy třeba nadřizený šikanuje podřízeného, že
26 člověk se s tím naučí žít a když třeba v tom pozdějším věku, pokud si to tak
27 nepřipouští k tělu tu šikanu, tak v pozdějším věku kdy třeba může být šikanovaný
28 v tom zaměstnání, tak to lépe zvládá, jo, zvládá možná i lépe pak ty stresové situace
29 ten dotyčný. To bych možná brala jako takové plus. Jo ale je to vlastně o povaze,

30 člověk, který prostě je úzkostný a bere si všechno, tak pro něho to může končit smrtí,
31 ale pro člověka, který je trochu splachovací, jak se říká, tak to přejde a může ho to
32 třeba posílit. Jak se říká, co tě nezabije, to tě posílí.

33 **Jestli vás ještě cokoliv napadne k tomu, jak jevu šikany vlastně rozumíte, jak to**
34 **vnímáte právě vy.**

35 Tak, pokud já to můžu říct, tak já jsem se setkala s šikanou několikrát v životě.
36 Setkala jsem se s ní, když jsem byla sama šikanovaná, první od žáků, pak kupodivu i
37 od učitelů jsem byla šikanována.

38 **Takže myslíte v pozici studenta?**

39 Ano, v pozici studenta.

40 A později jsem zase zažila i šikanu vlastně v těch dvou letech praxe už jsem zažila i
41 šikanu, kdy vlastně děti šikanovali dítě. Jó, takže... Vždycky jsem si říkala, že se
42 budu snažit, zažila jsem si to na vlastní kůži a snažím se ochraňovat ty slabší,
43 protože nechci, aby prožili třeba to stejné jo. Ať už z hlediska třeba toho žáka i toho
44 učitele, kdy šikanoval toho žáka, jako mě.

45 **Jaké projevy chování jako šikanu vnímáte a jaké už ne?**

46 Mám pocit, že mnohdy ti učitelé před tou šikanou zavírají oči, aspoň za mě to bylo,
47 když jsem byla z hlediska já jako žák, když jsem ještě byla, tak učitelé nad tím
48 přivírali oči, snažili si to omlouvat jo těm šikanovatelům, ale to bylo to špatné, oni tím
49 posilovali a pak to může přerůst v nějaký extrémní konflikt, takže určitě to zarazit je
50 nejlepší v prvopočátcích, protože ta šikana má vlastně pět fází nějakých, takže čím
51 dřív zarazit, tím lépe, ať se to nerozvíjí.

52 I z toho hlediska těch učitelů, když je žák každou hodinu u tabule, učitel mu dává
53 schválně učivo, které neumí, a když vidí, že ho umí, tak mu přejde rychle na jiné
54 učivo a hledá učivo, které neumí, takže to je v podstatě taky šikana jo, kdy vlastně
55 ten silnější článek, i když je jediný, sám učitel, tak je silnější vůči tomu žákovi, tak ho
56 takhle šikanuje, takže...

57 **Zmínila jste, že šikana je jev, kdy šikanuje silnější slabšího, pokud by byli dva**
58 **jedince stejně silní, považovala byste to za šikanu?**

59 Pokud by byli stejně silní dva jedinci, tak bych to spíš brala jako boj o moc, jo pokud
60 by byli třeba dva silní jedinci ve třídě, kteří dejme tomu by chtěli být v té vedoucí
61 pozici v té třídě a bojovali by o to, tak to v podstatě šikana není. To nepovažuji za
62 šikanu, ale opravdu, pokud je nějaký silnější a slabší jedinec, ať už kvůli tomu učení

63 nebo rodinným vztahům, nebo ekonomickým možnostem rodiny, takže to prostě tak
64 беру.

Rozhovor č. 7

1 **Informantka Magdaléna**

2 **Délka učitelské praxe: 21 let**

3 **Zajímáte se o problematiku šikany?**

4 Tak určitě, když třeba slyším v televizi nebo vidím třeba i nějaké jakoby dokumenty o
5 tady tom, tak mě to zaujme, že bych přímo vyloženě třeba studovala skripta nebo
6 tak, to ne.

7 **Jak chápete jev šikany? Zkuste definovat, co to pro Vás znamená a můžete
8 uvést i příklady.**

9 Pro mě to znamená, když vlastně jakoby a nebudu..., tady se asi zřejmě mluví o
10 šikaně dětí...

11 **Myšleno je to všeobecně.**

12 Může být šikana obecně lidí, takže já to беру, když prostě lidé se chovají nebo
13 jedinec se chová tak, že třeba ten druhý jedinec se necítí v pohodě. Cítí se ohrožený
14 ať už psychicky nebo fyzicky, prostě jako toto mi přijde jako chování, kdy ten druhý
15 člověk, kdy ten druhý člověk se necítí dobře.

16 **Můžete to ještě rozvést?**

17 Tak jako určitě, v rámci těch dětských kolektivů to může být i ta, v současné době,
18 kdy se posmívají třeba, že nemá značkové oblečení, já nevím, že třeba zapáchá jo,
19 jo že ty děti se necítí potom dobře, odstávají mu uši, já nevím, šilhá jo, takže tady
20 toto je takové to klasické asi jo to nejčastější, co bych řekla, ale jinak naštěstí jsem
21 neměla takový případ, že bych se setkala s nějakým fyzickým týráním, že by děcka
22 já nevím peníze brali jiným, že by svačiny kradly, nebo takovým nějakým způsobem
23 jsem se nesetkala no a mezi lidmi zase může být i v rámci i pracovního místa, že.
24 Můžou se cítit místy, že jsem šikanovaná ze strany vedení jo. To jsem taky naštěstí
25 zatím nepoznala, takže jako tady v tomhle. Asi já opravdu mluvím v té dětské rovině
26 no.

27 **Co je podle vás na šikaně špatného?**

28 No právě to, že ten dotyčný, ten jedinec se jakoby necítí dobře, jo že může jako jsou
29 až takové ty odstrašující případy, kdy potom ti jedinci si sáhnou třeba na život, že tu
30 situaci nezvládají psychicky nebo jo že mají pocit, že z toho není východisko, tak asi

31 toto je pro mě jo že vůbec přivádí nějakého jiného člověka do úzkých, jako já vím, že
32 jako učitel určitě přivádím i své žáky do úzkých, no nicméně tam je to asi v rámci, že
33 se snažím z nich jakoby dostat to nejlepší jo, ale nikdy jsem je neohrožovala nějakým
34 způsobem, že bych jo, měla tendence jim třeba říct: „Když to neuděláš, tak bude tady
35 to...“ Ale říkám jako, můžou i oni mít třeba pocit semtam, tady z toho, kdy je člověk
36 nutí dělat, něco co nechtějí, ale říkám, my se zase snažíme, dělat to v rámci toho,
37 aby u nich došlo ke zlepšení té situace, aby se jakoby něco naučili, aby postoupili
38 jako. Říkám, děti to tak můžou vnímat, já si myslím, že to tady v tomhle úplně není,
39 ale říkám, jako tady z toho mám strach, že tady jsou ty případy, že si třeba sáhly děti
40 na život, že když se jim na internetu, ať je to facebook, nebo něco takového, že je
41 ohrožují třeba tímto způsobem.

42 **Může být na šikaně z vašeho pohledu něco dobrého?**

43 No pokud si třeba, jsou to oprávněné věci, které ten dotyčný říká, může si z toho ten
44 jedinec vzít ponaučení, ale zase, záleží asi, jakou formou to ten dotyčný dá najevo.
45 Pokud to bude ho zesměšňovat před třeba celým kolektivem, tak je to špatné, že,
46 protože ten dotyčný se bude cítit špatně potom, že si tak všichni budou vlastně toto
47 stejné o něm myslet. Konstruktivní by mohlo být, že třeba řeknu: „Podívej, toto se mi
48 na tobě nelíbí, nedělej to“ Jo, jsou věci, které se dají změnit, že, říct mu: „Ty
49 poslouchej, já nevím, víš, trochu častěji se sprchuj, protože zapácháš“ ale jako říct to
50 třeba jenom tomu dotyčnému, ne to zveřejňovat před celým ansablem, aby to mohli
51 brát, že se budou posmívat, ale to zatím takto většinou chtějí jakoby ti, kteří šikanují,
52 chtějí nějaké obecnstvo, aby jako jo, si to užili, takže jako v podstatě na té šikaně
53 jsem ještě nic pozitivního nezažila, říkám, pokud samozřejmě nejsou to věci, které si
54 ten dotyčný uvědomí, třeba ho může změnit jo, pokud někdo šilhá, tak to asi
55 nezměním tím, že mu někdo řekne: „Ty poslouchej, ale mě se nelíbí, že šilháš, tak
56 nešilhej“ Jo takže asi jako, až tak moc pozitivního nevidím.

57 **Jestli Vás ještě cokoliv napadá, co vystihuje Váš názor na šikanu, jak vy ji** 58 **sama vnímáte, co to pro vás znamená...**

59 Jenom jakože obecně se mi tento způsob nelíbí, že vždycky já mám v tady tom zase
60 tu tendenci se vcítit do role toho slabšího, který je svým způsobem šikanován a je mi
61 ho líto tady v tomhle, vím, že se třeba vždycky snažím jakoby domlouvat, ať, jo že to
62 může, když to bude já nevím, jo protože jsem to zažila vlastně v okruhu své rodiny,
63 takže jsem jako zareagovala tak, že jsem se snažila s dcerou mluvit vlastně aby jako
64 nějakým způsobem se tomu postavila ať jak se říká na hrubý pytel hrubá záplata, ať

65 se nebojí zase ozvat nebo jo, protože se to člověk dozvídá potom tak pokoutně
66 všelijak, že ona měla svým způsobem problém, nebo může ještě mít, jo ona si je
67 nechává až tak pro sebe, že třeba se mi otevřela až když jakoby jsem jí donutila, ať
68 mi to řekne jo takže až jsem měla nějaké signály od vyučujících, že to že to tam je,
69 protože dcera je spíš taková samotářka, nepotřebuje být středem pozornosti,
70 nepotřebuje mít kolem sebe prostě dvacet lidí, ale ona je opravdu nevyhledává až
71 tak nějak společnost jiných lidí, jo nicméně, nějaké kamarády určitě k životu
72 potřebuje a vlastně v rámci nové třídy, protože přešla na jinou školu, takže v rámci té
73 třídy je taková trošičku na okraji, tak jsem se jí snažila jako ať se i ona snaží včlenit
74 do toho kolektivu že, takové to vyčleňování opravdu potom těm silnějším jedincům
75 v uvozovkách silnějším dává jakoby ten motiv a tu příležitost si do ní kopnout jo.

76 **Je pro vás šikana, když se kolektiv straní jednoho člověka? Pochopila jsem, že**
77 **vaše dcera asi takzvaně v tom koutě být chce? Takže tam to šikana být podle**
78 **vás nemusí?**

79 Tak je to její rozhodnutí. Ale ne, právě, že ti učitelé jakože už vlastně mi učitelé řekli,
80 že ona je jakoby tak bokem, takže jsem s ní mluvila. Jako jí to nevadí, že je bokem,
81 ona jako má svojich pár kamarádů, které třeba jo, ale jsou tam jako takové děvčata
82 v tom kolektivu, které kdy ona má třeba, když jí učitel vyvolá před tabulí, tak aby se jí
83 neposmívaly, tak ona si radši nechá dát pětku, protože řekne, že to nemá připravené,
84 než by tam šla, aby se jí smáli jo, kdy to bylo třeba i v rámci přírodopisu, že tam měli
85 nějak tis, jako ukázkou a že je učitelka upozorňovala, ať teda ten tis nejedí, načež
86 vlastně to děvče řeklo, tak všechny ty tisy dejte Elišce. Takže to není, že ona je na
87 okraji, ale jakoby ty některé holky toho zneužívají toho, že je na okraji, že ony jak
88 kdyby to nezvládly, že ona je nepotřebuje k životu a takže j to dávají najevo zase
89 takhle, že se jí jakoby pošklebují jo, tady v tomhle myslím, že to je šikana.

90 **Kdyby nastal ten případ, že kolektiv záměrně vytlačuje jedince na okraj,**
91 **nazvala byste to jako šikanu? V případě, že by se mu však neposmívali, pouze**
92 **ho vytlačili.**

93 Tak pokud ho budou nějakým způsobem tlačit, tak si myslím, že jo, pokud to není
94 jeho rozhodnutí, tak určitě.

Rozhovor č. 8

1 Informant František

2 Délka učitelství praxe: 24 let

3 Zajímáte se o problematiku šikany?

4 No, já se musím přiznat, že až tak takové ty pedagogické nebo spíš psychologické
5 věci mě až tak moc netáhnou. Ale samozřejmě, jelikož jsem učitel a ta šikana se
6 tady vyskytuje, tak samozřejmě nějakým způsobem se s tím setkávám a musíme to
7 řešit, takže nejsem zas až takový fanda tady těch věcí, jak jsem říkal těch
8 psychologických, zdá se mi někdy, že ti psychologové samozřejmě se musí pitvat až
9 do samého jádra, musí to rozebrat až do nějakého detailu. To se mi někdy moc
10 nechce, abych pravdu řekl, mě to připadá to naše školství, že je takové trošku
11 uspěchané, nicméně když se to vyskytne, tady ten tento jev, tak samozřejmě nejsem
12 k tomu lhostejný a nějakým způsobem se k tomu snažím zaujmout nějaké
13 stanovisko. Nevím, jestli je to stanovisko až tak odborné, protože já jsem člověk
14 citový, to znamená, jak to cítím, tak se to snažím řešit, čili možná z toho našeho
15 dalšího rozhovoru vyplyne třeba to, že to není zas až tak odborné.

16 Jak chápete jev šikany? Zkuste mi definovat, co to pro Vás znamená a můžete 17 uvést i příklady.

18 Pro mě je úplně zcela jasně šikana omezování osobní svobody, jednoznačně. Chápu
19 to tak, že když mi zasahuje člověk do mého prostoru, a tímto nemyslím pouze
20 prostoru takhle, jak my dva sedíme, ale že to je prostor pocitů, nějakých činností,
21 prostě čehokoliv. Že ten člověk nemůže vlastně fungovat a vstupuje mu tam neustále
22 někdo tak, že se to tomu člověku nelíbí. Říkám to zcela pocitově. To znamená
23 omezování osobní svobody a ten člověk je nějakým způsobem manévrován do věcí,
24 které se mu nelíbí, které nechce dělat, které ho opravdu omezují, jsou mu
25 nepříjemné. A samozřejmě určitě to studuješ, takže to znáš, že vlastně to jsou různé
26 formy, to znamená od toho slovního nějakého napadání nebo různé urážky, pomluvy
27 a tak dále, až po samozřejmě fyzické, což jsou různé tresty, napadání, rvačky nebo
28 já nevím, prostě může tam, s tím jsem se tedy jako nesetkal, že by někde někoho
29 svazoval, týral, mučil apod., to už jsou možná takové extrémní. Nicméně já jsem se
30 samozřejmě s tímto jevem setkal ve škole, co si budem povídat. Bytostně to
31 nesnáším. Když se o někom prostě dozvím, že je šikanován, jak říkám, tady asi
32 nejvíce to máme v té slovní formě. Mezi děvčaty je to typické, prostě dokážou slovně
33 ublížit natolik, že se prostě spolu přestanou bavit, kamarádit apod. Takže toto řešíme

34 velice často. U kluků to tak možná začíná, taková ti rádoby machírci, frajírci, kteří si
35 prostě chtějí nějak dokazovat sílu nad těma slabšíma, tak tím začínají, jakože ho
36 prostě uráží, sprostě, samozřejmě ti si servítky neberou, takže tím to začíná. No a
37 potom samozřejmě i dochází k tomu, že já nevím, už si začnou poškozovat věci ve
38 škole, pomůcky, berou si svačiny, s tím jsem se taky setkal. Bohužel i někdy prostě
39 lákají a vybírají peníze, to znamená, že „naval nějaký obnos“ nebo „kolik máš, ukaž“
40 atd. No a samozřejmě pak už to souvisí i jak jsem říkal, že sem tam padne i nějaká
41 rána, takže ti otloukánci jsou vysloveně otloukáni. A teď je otázka samozřejmě zda ta
42 šikana je natolik nápadná, že se to učitel dozví, pozná to nějakým způsobem, ale zdá
43 se mi, že v dnešní době se to trošičku už velice dobře skrývá, takže ti, jak kdyby
44 „teroristé“, to dokážou velice dobře skrýt a škola o tom nemusí ani vědět, to
45 znamená, že oni jsou už tak fikaní, že dokážou opravdu najít ten prostor, kde nejsou
46 viděni, kde jsou prostě skryti, schováni, a jestliže sám ten postižený nějakým
47 způsobem se to bojí řešit, tak se to mnohdy ani nedozvíme. Řešili jsme samozřejmě
48 několik takových věcí, jak už jsem tady říkal, bohužel ve většině případů řešíme
49 takové ty slovní věci. Když už se do toho zapojí i ten rodič, že mu to vadí, že ten
50 postižený se začne o tom zmiňovat doma, tak samozřejmě nějakým způsobem se to
51 dostane na povrch a pak ti rodiče za náma chodí, chtějí to řešit. My to musíme řešit,
52 to znamená, že buď se udělá nějaké sezení, pokud je to nějaká skupinková
53 záležitost, to se může stát, tak se vezme celá skupina a samozřejmě třídní učitel.
54 Pak tady máme vlastně speciálního pedagoga, který má svoji kancelář, nevím, jestli
55 jsi ji navštívila, paní X, byla tady paní Y, ta se odstěhovala, takže to tady přebrala
56 jiná, nová paní, takže ta s tím řeší a bohužel paní Z má třídu, ve které to probíhalo
57 dost silně, muselo se udělat i sezení rodičů celé třídy, vedení školy, psycholog školní,
58 prostě už to málem zasahovalo na nevím, podání nějakého trestného oznámení, jako
59 na policii, to znamená, že škola už, ale tím nechci říct, že by do toho škola jako
60 nezasahovala, že by se k tomu stavěla jako laxně, bohužel, my jsme omezeni
61 v pravomocech. Věřím těm rodičům těch poškozených, že třeba by čekali víc, ale my
62 jsme okleštěni různými předpisy, zákony, do čeho můžeme a nemůžeme zasahovat,
63 takže škola se do toho zapojuje opravdu v rámci svých kompetencí, a ty nejsou
64 mnohdy asi třeba těm rodičům dostačující, takže pak samozřejmě by následovala
65 policie nebo nějaké další prostě orgány, sociálka atd., kde by prostě řešilo dál, takže
66 tím chci říct, že škola má trošku omezené pravomoce.

67 **Co je podle Vás na šikaně špatného?**

68 No že vůbec vzniká. Já to prostě nechápu, a teď opravdu mluvím selským rozumem,
69 že si může vůbec někdo prostě někoho podmaňovat, jako že mu může něco diktovat.
70 Teď samozřejmě na druhé straně, vždycky se vžívám do té situace těch postižených,
71 to znamená, že jestliže já sám bych někoho, kdo by mě takhle prostě omezoval, tak
72 bych se asi nějakým způsobem bránil. Já můžu říct, to bych měl asi zaklepat, že ani
73 na vojně, ani nikde ve škole, já jsem šikanovaný nebyl. Jsem asi ten typ pro tu šikanu
74 nevhodný, ale za ta léta, vlastně co učím ve školství, dokážu asi si vytipovat, kdo by
75 byl snadný objekt šikany. Je to prostě člověk, který je nenápadný, tichý, slabý na
76 první pohled. Takže mě to prostě zaráží, že ten agresor prostě je až tak
77 sebevědomý, že si prostě vyhlídne a vůbec jde do toho, že chce někoho omezovat,
78 chce ho bít, mlátit, brát mu věci, peníze, jak už jsem tady říkal, apod. Čili to mě
79 zaráží, jako z jakého důvodu vůbec vstupuje člověk do prostoru někoho jiného. Já
80 pořád, a snažím se to tak i těm dětem vysvětlovat, že já v první řadě samozřejmě
81 bych měl být sám o sobě v pořádku, starat se sám o sebe a pokud chci s někým
82 spolupracovat, a to je samozřejmě dneska v dnešní společnosti nutné, protože se
83 pohybujeme mezi kolektivem dnes a denně, takže tam je to opravdu spolupráce,
84 takže mě prostě překvapuje to, proč to vzniká, kdo dostane nápad, nutkání vést
85 někoho, manipulovat s někým. Samozřejmě u těch dětí je to takové, samozřejmě
86 šikana bude se objevovat i mezi dospělými, ale tam už samozřejmě to souvisí
87 s nějakou vypočítavostí, musí to být asi člověk chytrý nebo třeba vysoce postavený,
88 protože i v zaměstnání šéf, ředitel, vedoucí může takto manipulovat se zaměstnanci,
89 což taky se bohužel dneska stává, ale prostě ti dospělí už jsou na nějaké úrovni, ale
90 tady bych řekl u těch dětí, mě prostě zaráží, že už tak brzo se prostě podobají už těm
91 dospělým a že to dokážou už si v té hlavě tak srovnat, prostě a já prostě budu teďka
92 tady nadvládu mít třeba nad někým, čili to mi prostě hlava nebere. Neumím to nějak
93 podrobně vysvětlit, je to takový můj selský názor.

94 **Může být na šikaně z Vašeho pohledu něco dobrého?**

95 Takto jsem asi nepřemýšlel teda. Snad, teď když o tom tak přemýšlím, že ten člověk,
96 který je šikanován, se možná naučí nějakou obranu, naučí se možná přemýšlet,
97 naučí se jak reagovat, čili snad tady toto, jinak mě žádné pozitivum nenapadá.

98 **Jestli Vás ještě cokoliv napadá k vysvětlení šikany, budu ráda, když mi ještě**
99 **něco řeknete.**

100 Samozřejmě napadá, protože my ve školství, jak už jsem říkal, jsme od těch rodičů
101 pod nějakým mikroskopem, a když se objeví šikana ve škole, tak ten rodič to chce

102 samozřejmě řešit, chce to řešit okamžitě, razantně. Já už jsem tady řekl před
103 chvíličkou, že my samozřejmě máme určité mantinely, přes které nemůžeme, takže
104 pak musí zasáhnout nějaké další orgány. Nicméně co mě zaráží na tom je i to, že
105 trošičku se někdy dbá na to, a zkoumá se to, kdo je šikanován a kdo šikanuje. Já
106 nevím, mě sport naučil, že prostě všichni jsme na nějaké stejné čáře startovní,
107 neděláme rozdíly, i zápas začíná za stavu 0:0, nikdo nemá žádnou výhodu, a tady
108 v tomto, a s tím jsem se už tedy i bohužel setkal, když šikanoval chlapec, byla to
109 potom i trošku tří nebo čtyřčlenná skupina, ale jeden byl bohužel vedoucí
110 samozřejmě té skupiny a měl to promakané tak, že opravdu byl šedá eminence
111 v pozadí a některou tu černou práci za něho dělali ti ostatní, nicméně on byl opravdu
112 ten agresor hlavní. Tak samozřejmě nebyly nějaké pádné důkazy, argumenty,
113 takové, které by mohly obstát, prostě byly to samozřejmě takové dohady, je to tvrzení
114 proti tvrzení, ale v samých počátcích se mi zdálo, jako kdyby se zkoumalo kdo to je,
115 z jaké rodiny pochází, kdo je tatínek, kdo je maminka, jestli to třeba nejsou nějakí
116 vlivní lidé ve městě, jestli to třeba není nějaký sponzor, který škole dal buď nějakou
117 částku, nebo něco opravil nebo prostě zajišťuje nějaké věci pro školu. A to mě
118 strašně vadí, že se tady tyto věci někdy bohužel zohledňují a nemůžu to pochopit,
119 nemůžu to strávit, protože tím pádem samozřejmě se nahrává a veškerý nějaký
120 potom zákrok je, neříkám, že neúčinný, ale prostě ten výsledek se zmenšuje. To
121 znamená, já bych opravdu po tom šel tvrdě. Vůbec by si to člověk neměl dovolit, jak
122 už jsem říkal, i dítě, když to tady mluvíme, máme tady děti od těch nejmladších až
123 dneska už po gymnázium, takže tam, u těch dětí, by to mělo být ještě více pod lupou
124 a sledovat to, aby prostě tyto věci si potom nenesly dál do života, což samozřejmě by
125 bylo špatné. Takže, chtěl jsem to jenom takhle vysvětlit, že se to zkoumá prostě ten
126 dotyčný, kdo to je, jestli náhodou někomu neublížíme, jestli náhodou by z toho
127 nebyla nějaká fáma nebo prostě něco, co by ohrozilo nějakou tu spolupráci jako se
128 školou, aby třeba škola nebyla v očích jako špatná apod. To mě vadí, protože škola
129 by měla být jako instituce, a jestliže se ten rodič na ni obrátí s problémem, tak by to
130 prostě měla řešit a nekoukat kdo je čí syn, z jaké rodiny pochází apod. Takže jenom
131 bych to chtěl takhle k tomu vysvětlit. Jinak opravdu bych byl rád, kdyby to vymizelo
132 úplně, já sám i na vojně jsem se snažil pomoci vlastně třeba kamarádovi, který
133 trošičku k tomu jako by tíhnul, byl jakoby šikanován, takže jsem, neříkám, že jsem
134 mu dělal bodyguarda, to ne, ale prostě dali jsme s ostatníma kamaráda najevo té
135 skupině, že prostě tady ne, že tady prostě si dovolovat nebudou, a samozřejmě on to

136 patřičně kvitoval, byl rád a vytvořil se mezi náma i takový trošku kamarádský vztah.
137 Takže, říkám, setkal jsem se s tím, ale nerozumím tomu, proč to vůbec vzniká a
138 určitě by se všem žilo líp, kdyby to nebylo.

139 **Dodatek:**

140 Z té stránky toho šikanovaného, který je vlastně oběť, tak samozřejmě tento člověk
141 může být dokonce života zakřiknutý, může mít nějaké deprese, může mít strach, to
142 se s ním poveze celý život, pokud on třeba nevyhledá odbornou pomoc, bude se bát
143 to nějak dál řešit, těžko se mu budou navazovat kontakty, samozřejmě chceme se
144 chlapi oženit, ženy se vdají apod., a ten člověk bude těžko se orientovat, bude pořád
145 jakoby mimo, vysunutý někde bokem, říkám, těžko naváže nějaké kontakty, bude
146 pořád takový zakřiknutý, nevýrazný, takže toto se asi nabízí nějakým způsobem pro
147 ty oběti. No a pro ty útočníky samozřejmě, já jsem nedávno byl, my tady máme ve
148 škole takovou, to není zpověď, ale je to vlastně křeslo, kde sedíme v jakémsi kotli a
149 dostáváme otázky na tělo. A tam mimo jiné byla jedna otázka, jaký sport nemám rád,
150 tak jsem jasně řekl bojové sporty. Prostě já nemám rád samozřejmě věci, které se
151 řeší násilím, silou, protože síla, to není výhoda. Já to pořád říkám těm dětem „musíte
152 zapojovat hlavu“, to znamená agresor, mě to připadá, ten si bude vždycky myslet, že
153 tou silou všechno zvládne, že si všechny podmaní. Bude to tak mít prostě nastavené,
154 že prostě ano, já jsem tehdy nebyl potrestaný, „mě to prošlo, čili na mě nemáte“...
155 Tady tyto lidi já bytostně nesnáším, já si prostě myslím, že takový člověk by měl
156 dostat přes prsty a razantně. Trošku se mi zdá, že dnešní společnost to nedělá až
157 tak, že prostě pořád se čeká, až se něco stane. Dokud se nic neděje, tak prostě
158 pořád se jenom říká „ty ty ty“, hrozí se prstíkem „už to nedělej“ atd., ale jestliže už
159 potom to přeroste a něco se už stane, pak už je samozřejmě pozdě. A tady tito lidé,
160 jaký je na ně potom metr, když jim to projde jednou, dvakrát, třikrát? Čili oni potom
161 proplovají tím životem takto a já si nemyslím, že násilí, nebo prostě tady toto
162 uvažování, je cílem této společnosti, nebo cílem tohoto života. Já si chci ten život
163 užít, já chci prostě jeho věci užívat všemi smysly, na plný plyn, a ne, abychom prostě
164 nějakým způsobem to vynucoval tady těmato prostředkama. Takže na jedné straně
165 říkám, člověk „uťáplý“, který bude vždycky někde v koutku čekat co se děje, nezapojí
166 se, zakřiknutý, říkám, potom možná i s nějakými psychickými problémy, to je to
167 špatné. Na druhé straně ten bijec, který prostě bude vždycky nad věcí „já si to
168 vydobiju, mě je to jedno“, „všechny vás tady zrochám“, „na mě nemáte“, čili toto si
169 myslím, že by to tak vystihovalo.

Rozhovor č. 9

1 **Informantka Veronika**

2 **Délka učitelské praxe: 5 let**

3 **Zajímáte se o problematiku šikany?**

4 Moc ne.

5 **Jak chápete jev šikany, zkuste definovat, co to pro Vás znamená a můžete**
6 **uvést i příklady.**

7 Pro mě je to záměrné ubližování, poškozování, obtěžování až týrání slabšího,
8 psychicky nebo fyzicky jedince nebo jedinců v té třídě.

9 **Co je podle Vás na šikaně špatného?**

10 No je to záměrné a ten dotyčný se neumí bránit, takže poškozuje ho to. Často ty děti
11 to neřeknou. Pokud jsou menší, tak ty menší většinou se doma, ne s tím pochlubí,
12 ale jak by se to řeklo. Ty menší to doma řeknou jo. Třeba moje holka v první třídě
13 přišla a řekla mi to. Ale když už jsou potom starší, tak ony se stydí nebo já nevím
14 nebo se bojí. Neřeknou to.

15 **Může být na šikaně z Vašeho pohledu něco dobrého?**

16 Ježiš marja, nic mě nenapadá. Noo, když bych to vzala tak jako obecně jo, tak třeba
17 když je někdo hodně precizní, třeba úředník a lpí na přesném dodržování nějakého
18 zákona, tak jako v podstatě má pravdu. I když já to můžu vnímat, že mě šikanuje.
19 Tak to asi snad jediná možnost.

20 **To byly všechny mé základní otázky, ale budu ráda, když mi to ještě rozvedete,**
21 **řeknete mi jakékoliv příklady, které považujete za šikanu, jak to vnímáte.**

22 **Cokoliv Vás k tomu napadne.**

23 Jo, co mě napadá. No já se vrátím k té mojí holce třeba, ona vlastně když byla malá,
24 tak spolužáci ji různě třeba nalívali do pouzdra něco, co to mohlo být..., vodu nebo
25 tak. Do aktovky ji něco, prostě nějak zlobili, schovávali jí věci a tak, ale ona mi to
26 řekla, takže já jsem si došla a vyřešila jsem to i s učitelem i s těma dětma a pak už
27 jsme měli celkem pokoj, ale kdyby se to... Jo a syn se mi teď pochlubil nedávno taky,
28 že taky měl potíže, ale né nestěžoval si, že by to byla šikana, to ne, ale rozdělili se
29 na party a on byl mimo partu třeba jo a on si to vyřešil sám nakonec, takže se mi
30 víceméně pochválil. Našel si jiné kamarády a časem se zase všichni spojili a řekl mi
31 to asi za rok až.

32 **Takže vyčleňování z kolektivu vnímáte jako šikanu nebo ne?**

33 No pokud je to úplně, že je úplně osamocený, tak už jo. Pokud je úplně odstrčen, tak
34 to si myslím, že taky ho trápí. Že taky ho to poškozuj. V té škole kde jsem byla
35 předtím, jo, v té škole jsme měli žáka, který vlastně po stresu přišel o všechny vlasy,
36 přišel o obočí, o řasy a vypadal divně. Byly tam trochu potíže, ty děti se mu
37 pošklebovali, říkali mu Kojak no a jeho to trápilo, takže to jsme často probírali, ale oni
38 byli malí jo, takže já jsem to i viděla, já jsem je i přistihla, takže my jsme to jako v té
39 třídě řešili no a to je jenom taková drobnost, oni se v podstatě hájili, že to je legrace
40 jo. A tam vlastně já jsem musela pracovat na tom, že jsem jim musela vysvětlit, že
41 když on pláče, už to směšné není. Co ještě, no a potom vlastně v jedné škole jsme
42 měli dívčinu, to už byla sedmička nebo osmička, hrozně hezká, hrozně chytrá, ale
43 velmi jemná a jakoby, byla k těm klukům odtažitá a oni jí taky ubližovali dost tak jako
44 cíleně a vylezlo to z ní po dlouhé době jo, takže ona se doma trápila taky a třídní
45 učitelka to potom asi rok řešila s nima, než se trochu vzpamatovali a dali jí víceméně
46 pokoj, takže někdy člověk by to ani nečekal, ani by neřekl, že zrovna ona může být
47 terčem jo, pro toho učitele je kolikrát překvapení, kdo to může být jo, takže oni tak
48 nevypadají, oni to třeba nedají najevo a vyjde to víceméně většinou tak jako náhodně
49 jo. Že nepřijdou sami. Někdo si třeba všimne spíš v té třídě a někdo to řekne třeba jo,
50 že. No a to je v podstatě ještě štěstí, když se tohle stane. Jinak mě asi nic nenapadá.
51 Nebo já nevím, co tam ještě bylo za otázky?

52 **Jde mi hlavně o to, jak šikaně rozumíte, co to konkrétně pro Vás znamená... Co**
53 **ten jev šikany pro Vás je, co už třeba ne.**

54 No ono se to často schovává za tu legraci no. Ale pokud je to jako fakt vyloženě zlé a
55 cílené, tak já bych to už viděla fakt jako tu šikanu.

56 **Dodatek:** Takže ještě mě napadlo, že někdy se ani nejedná o šikanu a pouze to dítě
57 je vztahovačné nebo příliš přecitlivělé a cítí to okolí jako nepřátele, jako útok, jako
58 šikanu a ono to tak ve skutečnosti ani nemusí být jo. Protože takové jako běžné jsou
59 jo, že děti běžně něco udělají, někomu se něco rozlije, někomu se něco převrhne, je
60 to třeba náhoda a neudělají to schválně a někdo už to cítí jako útoky jo. Takže tam je
61 to potom těžké najít kdo to dělá záměrně, kdo je opravdu jakoby šikanovaný a kdo to
62 jenom tak cítí a jenom se to tak kolem něho jako kupí. A to je snad už všechno.

Rozhovor č. 10

1 **Informantka Zdeňka**

2 **Délka učitelské praxe: 6 let**

3 **Zajímáte se o problematiku šikany?**

4 Jako nijak zvlášť. Tak jako jenom v rámci práce že jo. Když se s tím setkám, tak jo,
5 ale jinak mě to jako nenapadlo, že bych to musela jako studovat.

6 **Jak chápete jev šikany, zkuste definovat, co to pro Vás znamená a můžete**
7 **uvést i příklady.**

8 V rámci žák, žák nebo i učitel, žák?

9 **Vše co Vás napadne, může to být všeobecně vše, co Vás k tomu napadne.**

10 Co jsem se tak jako setkala jenom v rámci právě šikany žák, žák, jako ve třídě, tak
11 prostě nějak omezování nějakých bych řekla práv toho člověka, třeba toho žáka
12 v rámci sebe, takže prostě, ať je to napadání nějaké slovní nebo třeba i fyzické
13 v rámci té třídy. Třeba může to tak být. I jako učitel, žák, jestli je to šikana třeba
14 teďkom vzhledem k mobilním telefonům, tak leda tak, že by děti třeba mohly útočit i
15 v rámci právě toho, těch médií, že používají si myslím se taky jako bude do
16 budoucna hodně zneužívat tady tohle. Taky myslím, že je to určitá forma šikany.
17 Vzhledem žák – učitel, ale jinač jako asi tak obecně.

18 **Co je podle Vás na šikaně špatného?**

19 No tak nepřijde mi to jako normální, když někdo omezuje někoho, že jo, takže si
20 myslím, že šikana je špatná v tady tomhle pohledu. Nemyslím si, že je dobrá teda.

21 **Může být na šikaně z Vašeho pohledu něco dobrého?**

22 No, tak jako z mého pohledu, leda, že třeba mi to pomůže vidět na ty vztahy ve třídě,
23 že třeba poznám, jak ty děti, jejich vlastnosti, jejich chování, tak já poznám a můžu si
24 utřídit, udělat si ty vztahy já z pohledu učitele. To mi jako může objevit ty povahové
25 vlastnosti dětí, ale radši bych to nechtěla nikdy vidět.

26 **To byly všechny mé základní otázky, ale jestli se o tom můžete třeba ještě**
27 **rozpovídat. Co pro Vás šikana znamená, jaké situace pro Vás šikana už jsou,**
28 **jaké naopak ne. Jak to rozpoznáváte, vše co by vyjadřovalo Váš pohled na to,**
29 **co to vlastně je.**

30 Říkám, šikana prostě mi přijde, že je prostě omezování těch žáků v nějakém smyslu
31 prostě zneužívání některých věcí, toho pohledu, ale jako. A co je mě blízké, z mé
32 učitelské praxe, tak já mám právě špatnou zkušenost s těmi mobilními telefony jo.
33 Takže si myslím. A i vzhledem k těm dětem, šikanu beru, že se můžou třeba i

34 pomlouvat vzhledem..., právě formou facebooku a tady těchhle, takže to nemusí být
35 třeba očividná šikana, kterou vidíte jako před očima, že by se někdo prostě fyzicky
36 napadal a tak dále nebo někoho utlačoval, ale že to je i právě beze slov jako. Takže
37 s tímhle mám zkušenost teďkom, myslím, že to je taková ta moderní doba to pojetí
38 toho jo. Takže toto si myslím, že bych taky zařadila jako do té formy. Definovala bych
39 to fakt opravdu jako různé způsoby té šikany a opravdu to tak je, protože jsme
40 v sociální skupině, že jo, takže to klima třídy je určité že. Takže buď tam jsou napjaté
41 vztahy, zase závisí i na té třídě, někdy ta třída prostě je fajn, je všechno super, tam
42 jsou vztahy dobré a potom se postupuje různě a ty vztahy právě začnou haprovat, že
43 tam přijde třeba někdo nový a tak dále, že se tam můžou právě vyskytnout nějaké
44 tady ty negativní vztahy, které můžou v tu šikanu jako kdyby jako vzniknout, že.
45 Takže leda takhle.

46 **Můžete ty formy rozvést, říct, co se musí dít, abyste to sama za sebe definovala**
47 **jako šikanu.**

48 Jako říkám, třeba formou těch mobilních telefonů různými způsoby nahrávání,
49 zneužívání, pak si to pouštění, nebo to můžou třeba pustit na internetu jo a potom si
50 tam různí můžou, že jo, pod to podepisovat nebo se tím bavit, že a to už může toho
51 člověka prostě úplně stírat dolů. Potom třeba nebude chtít ani chodit do té školy že.
52 Takže to už se potom může vyvinout v ty takové ty, až co jsem se třeba jako setkala,
53 že byly špatné vztahy v mojí třídě úplně ze začátku praxe, že nemohla fakt chodit do
54 školy ta jedna žákyně, kdy prostě přišla před školu, před dveře, zastavila se a zase
55 šla zpátky jo, že se otočila, protože tam byl nějaký špatný kontakt mezi těmi dětmi jo.
56 Že se tam prostě necítila dobře právě vůči..., nevím přesně, co jí ublížilo nebo jaký
57 tam byl jako problém, ale zrovna tady toto ten třídní musí řešit, protože ty děti zná
58 trochu víc že, než ti ostatní, než když tam učíte dvě hodiny týdně, tak asi těžko
59 poznáte, jestli tam je ta šikana nebo ne, že. Pokud máte víc těch hodin, tak asi jo že.
60 Protože ty děti můžete poznat. Třeba je dobré, a právě i v takových předmětech, jako
61 jsou různé tělesné výchovy a tak nebo školní výlety, tak potom jako do těch žáků fakt
62 jako, tam se pozná ta povaha vlastností, právě v té tělesné výchově je to fajn z té
63 praxe co vím, že ty děti se třeba v tělocviku nevezmou za ruce jo, takže toto mi přijde
64 taky z určitého pohledu, že se něčeho bojí jo a tady toto nebo na někoho útočí, když
65 si hrajou, třeba úpolové hry, tak ty děcka si prostě úplně, to byste viděli, jaká je tam
66 rivalita a z tohohle se pozná i co může fakt vybudit, což mi přijde jako šikana, že „Já
67 třeba tady s tebou nebudu soutěžit“ a normálně ji žduchne jo a takhle, takže to jsou

68 fakt jako takové..., taková rivalita, která může právě být cílem té šikany potom. Nebo
69 se pak v to vyvinout že. Tady o to jde.

70 **Jestli to dobře chápu, tak odmítání člověka, hrát s ním nějakou hru, tak to je**
71 **pro Vás šikana?**

72 No to ne jako. Já myslím, že to je úplně takový počátek nějaké negativní vazby mezi
73 těma děckama a může se to v to vyvinout. Neříkám, že to je šikana jo, ale že určitým
74 způsobem, když máte třeba kolektiv dětí, který je jako v pohodě, super a pak je tam
75 jeden takový jako kdyby mimo ten kolektiv se tak jako kdyby drží stranou a oni s ním
76 vůbec nechcú komunikovat, tak už to si myslím, že je určitý takový jako kdyby
77 nástin té šikany jo. Takže jako toto mi přijde, že by mohlo být, že by se mohlo
78 vyvinout v tu určitou formu, ale neříkám, že je to přímo to, že si to tak myslím, jakože
79 na tady těchto vztazích to může být no. Jako říkám, jde to poznat jenom v určitých
80 předmětech jo, protože v některých to nepoznáte, některé reakce třeba jo, ale někdy
81 si to nemá ten učitel prostě šanci nějak jako vyzjistit, spíše je to právě v těchto
82 kontaktních, jako když sedí někdo v lavici, jedno děcko vpředu, jedno vzadu že, tak
83 to nepoznáte.

84 **Můžete třeba ještě rozvést ten tělocvik, u kterých konkrétních situací si ještě**
85 **v tom tělocviku řeknete „jo tady by to mohlo souviset s tou šikanou“.**

86 Jako říkám, v těch hraní, co jsou prostě různé rozcvičky, tak jako ve skupinách,
87 v řetězech, ty děti se nechcú držet jako jo, takže tam je... A nebo „Ty s náma
88 nebudeš ve skupině a hned ho prostě jako úplně vytřídí a on tam potom stojí jako
89 sám, takže to jsou prostě takové. Ale teď z pohledu toho učitele, on je musí zapojit
90 všechny do výuky, že... Tam se snaží a někdy to nejde jo, že ty děcka fakt jako
91 řeknou „Ne s tebou jako prostě nebudem“ a to není jenom třeba v těch rozcvičkách,
92 ale to potom když už chcete třeba hrát basketbal a tak dále, tak je to prostě, bývá to
93 hodně často, že jsou ty děti vyčleňovány takhle z té party a to potom později i si
94 myslím, že dělá i fakt v té třídě jako jo, že se potom už to děcko má třeba nějaký blok
95 v sobě jo a už se to může dále rozvíjet, že. Takže nejde o tom jenom jo. Ale jako
96 neříkám, že to nelze. Když jsou to silné osobnosti, tak si stojí prostě za svým a jsou
97 stranou a nemusí v tom vůbec nic, jako si z toho dělat. Prostě jestli si z něho někdo
98 utahuje, že. Nebo někdo na někoho útočí nebo potom později třeba ve třídě nebo
99 tak. Jsou třeba děti, které si z toho fakt nic nedělají, že, takže.

100 **A v tomto případě, že si z toho ten člověk nic nedělá, tak to vnímáte jako šikanu**
101 **nebo ne?**

102 Tak pokud mu to nevadí, tak jako myslím si proč jako že jo. To myslím si, že ani ne.
103 Protože jsou lidi, kteří jsou introvertně založení a nepotřebují jako prostě nějak se
104 socializovat jo. Že mají svůj svět a nevnímají to, ani já to tím pádem nevnímám,
105 jakože by to mohla být nějaká tedy takhle. Spíš jako říkám, dneska v této době, když
106 se to fakt posune za těch x let, tak je to teď, ty telefony jako, toto mi přijde jako hodně
107 šikana probírat někoho na internetu a neříct mu to z očí do očí. Toto mi přijde, že je
108 jako taková forma šikany.

109 **Takže pomluvy na internetu?**

110 Pomluvy jo, jo. Myslím si, že jsem to teď viděla i v nějakém seriálu, že to jako není
111 neobvyklé, asi tak. Jo, že si myslím, že se to může ještě zvrtnout i do určitých potom
112 později třeba i ty děti poznají v práci a tak dále jo, že to není jenom u dětí jako. Že se
113 dá i šikanovat na pracovišti u dospělých lidí a někdy u těch dospělých je to ještě
114 forma horší té šikany, že třeba jo vzhledem k nějakým. Protože u dospělých je to
115 zase ještě o něčem jiném že. Tak asi tak no. Nevím ještě no... Ale říkám, špatně se
116 to definuje jo, jsou určité míry že, můžete to dát na nějakou prostě tabulku, na
117 nějakou škálu a může se to rozvést no. Nevím, jak se to přímo dneska hodnotí, jak
118 se to dneska definuje, to těžko říct, to já nevím, to já zase nevím do takového
119 hloubky jo.

120 **Mě jde přímo o názor toho konkrétního člověka, vůbec ne o nějaké definice** 121 **z knížek.**

122 No určitě co tam použijete do té práce je, že se šikanou jsem se jako setkala, že to
123 je, jako časté mi přijde jako jo, že. Ale do určité míry. Takovou silnou šikanu, že by
124 to, to jsem se teda ještě jako neseťkala. Jen s takovou mírnou šikanou.

Rozhovor č. 11

1 **Informantka Věra**

2 Délka praxe: 30 let

3 **Zajímáte se o problematiku šikany?**

4 No určitě. Určitě se zajímám o problematiku šikany, to nejde, to nějak neregistrovat.

5 **Jak chápete jev šikany? Zkuste definovat, co to pro Vás znamená. Můžete** 6 **uvést i příklady.**

7 Noo, systematické ponižování někoho někým no.

8 **Co je podle vás na šikaně špatného?**

9 Já myslím, že na šikaně je špatné hlavně to, že ten člověk, který šikanuje, si vybere
10 někoho, kdo je slabší nebo není schopen se bránit. To je pro mě nejhorší, že kdyby
11 si to rozděl s někým, kdo je třeba silnější, než on nebo který by ho třeba pořádně
12 sedřel, tak by si to určitě nedovolil no.

13 **Může být na šikaně z Vašeho pohledu něco dobrého?**

14 Dobrého... Já myslím, že buď toho člověka, kterého někdo šikanuje, jako je mu teda
15 spíš nakonec dojde, že se musí nějak změnit, že takhle nemůže, nemůže jako žít a
16 jednak myslím si ještě, že zřejmě má malé sebevědomí ten šikanovaný a že v tomto
17 směru na sobě musí nějak pracovat, možná. To by mohlo být jako, to by mohlo být
18 takové poučení z toho.

19 **Tohle byly všechny mé základní otázky, ale poprosím vás, jestli byste ještě 20 mohla rozvést, jak rozumíte té šikaně. Takže mi můžete popsat, co to pro vás 21 je, třeba jakou situaci vyhodnotíte jako šikanu, jakou ne. Vše co vás napadne.**

22 No, já si myslím, že lidé jsou dneska takoví, že se neustále srovnávají. Pořád chtějí
23 být lepší, jo. Pořád je nám vtlačováno do hlavy, že musíme být konkurence schopní a
24 že i to hodně, si myslím zapříčiňuje tu šikanu, že lidé se neustále porovnávají, že a
25 teď mají obavu z vlastní slabosti, například. Že ten problém jako samotný je složitý,
26 že to není jenom jako o nějakém člověku nebo o nějakém jedinci, který je třeba
27 dejme tomu agresivní, no ale, že to může postihovat každého, že si potřebuje
28 odreagovat stres, protože dnes je právě velký problém, že lidé žijí ve velkém stresu,
29 jo který ještě vlastně zvyšuje to životní tempo. To se neustále zrychluje, jo a potom
30 pokud si to vezmeme na tu problematiku třeba školy, tak neustále se soutěží jo,
31 neustále se jako konají nějaké akce, jo a není čas si s těmi dětmi jenom tak
32 popovídat. Že není důležité, jenom jestli ten člověk je, jako jestli ten člověk za každou
33 cenu umí vyniknout, ale důležité je, jestli dokáže třeba pomoci těm ostatním. Že to
34 právě není tady to.

35 **Teď tomu moc nerozumím, mohla byste mi to ještě vysvětlit?**

36 No třeba chovat se k tomu aktivně, k té šikaně. Že když ji třeba někdo zjistí, tak jí
37 nahlásit, že. Dneska to děcka berou tak, že je to běžné, jo a třeba to nikomu ani
38 neohlásí. Nebo to berou za samozřejmé jo, že ti silnější ubližují těm slabším, že to
39 tak prostě chodí.

40 **A jak to ubližování teda může probíhat konkrétně? Co všechno pro vás ta 41 šikana může být? Jakým způsobem musí ten jedinec ostatním ubližovat?**

42 No tak to stačí, to může ubližovat třeba i slovně, že. To nemusí zrovna být, ale může
43 ho sekýrovat jo. Nevím, může ho neustále napadat jo, vysmívat se mu. Tam jako
44 nemusí být, tam v tom v podstatě nemusí být jenom nějaké fyzické napadání, i když
45 to je samozřejmě potom zlé taky že. No a pak je důležitý takový ten vztah toho
46 učitele, žáka, aby ten žák vám prostě důvěřoval, že a přišel za vámi. Aby byl potom
47 takový vstřícnější no. Záleží na tom, jak to potom někdo vyhodnotí, protože někdo
48 má třeba takový postoj k životu, že říká, že každý člověk si musí prostě vybojovat
49 svoje místo na slunci a tím, že je tím toho člověka třeba nebo spíš ho nebere jo,
50 prostě bere to jako školu života a myslí si, že se musí naučit bránit se sám jo. No ale
51 v tom dětském věku to ještě nejde jo. Když už je člověk dospělý že, tak je to něco
52 jiného.

53 **Řekla byste mi nějaký příklad, který byste jako šikanu vyhodnotila a nějaký**
54 **příklad, který ne?**

55 No já jsem... No jako ono někdy se těžko pozná, třeba co je nějaký kanadský žertík
56 třeba a co je už šikana že. To se někdy těžko pozná. Někdy se může stát, že někdo
57 jako systematicky druhým provádí nějaké žertíky a pak když se jemu něco takového
58 stane, tak je to strašná tragédie, jo. Takže někdy je to opravdu těžko. Jo jako nějak
59 vyhodnocovat pak. Ale já myslím, že jako za šikanu bych označila asi takové jednání,
60 které je prostě systematické a které je opakované. Takže když se to stane třeba
61 jednou nebo ne mnohokrát, tak bych se to snažila nějak urovnat jako spíše
62 domluvou.

63 **Takže systematické opakované ponižování, jestli jsem tomu správně**
64 **rozuměla?**

65 No, ano.

66 **Cokoliv Vás ještě napadne...**

67 No já bych řekla, že jako to šikanování je běžné i mezi dospělými, že a že jako děti to
68 prostě vnímají potom no, že třeba opakují nebo napodobují jednání rodičů. To pak je
69 taky důležité. Jak se chovají rodiče. To už pak člověk jako odhadne, když ty rodiče
70 vidí, ale pokud třeba toho člověka já nevím, my ty rodiče jako třeba nevidíme celou tu
71 dobu, co to dítě chodí do školy, tak potom těžko můžete něco změnit. Nevím, mě už
72 zrovna teď nic nenapadá. Já jsem se setkala jako se šikanou..., já jsem se setkala
73 se šikanou jako takovou víceméně, že jsme to řešili potom nějakými domluvami jo, to
74 víceméně bylo třeba takové, že ten dotyčný je provokoval a potom oni prostě se
75 naštváli a nějak mu to vrátili, že. Tak to potom se jako v podstatě nedá označit jako

76 šikana, že... To jsou docela obyčejné klukoviny no. Naštěstí tak vyloženě jako se
77 šikanou, že by někdo někoho šikanoval jako tak nějak systematicky jo, to jsme...
78 Jako já jsem nějak, prostě jsem měla asi to štěstí, že jsem se s tím nesečkala
79 vyloženě. Já jsem se setkala jedině se šikanou jako tak, že to byl, jeden kluk ustříhl
80 prostě druhému pramen vlasů jo. No a tak, že, to se potom řešilo jako. Rodiče byli
81 pozváni do školy, no a pak se ukázalo, že ten druhý, ten který to vlastně dělal tu
82 šikanu, který se dopustil té šikany, tak že byl vlastně taky šikanován jo, tak to byla
83 taková řetězová reakce no. Tak řešilo se to docela složitě potom nakonec. Že je
84 docela obyčejný za to že někdo někomu ustříhl prostě vlasy jo, tak z toho potom byla
85 docela taková aféra no. Ale já jako pokud se týká šikany, tak já myslím, že tím je
86 prostě prostoupena celá společnost. Jako pokud se týká šikany, tak ono totiž dnešní
87 mladá generace je jiná, než jsme byli my, a oni už jsou takoví, bych řekla dravější, jo,
88 že oni se nenechají více méně nějak příliš šikanovat. To by musel být opravdu nějaký
89 takový jedinec, který by byl jo nějaký hodně zakřivený třeba jo, ale jinak to oni si
90 vyřídí sami mezi sebou. Pokud se potom týká toho vztahu učitel a žáci, že, tak jako
91 žáci mohou také šikanovat svého učitele jo (smích), to jako dneska je to říkám
92 dneska je to nemoc vlastně jednadvacátého století.

93 **Myslíte si tedy, že se ta šikana v dnešní době rozšířila a nebo že se to jenom**
94 **dřív tolik neřešilo a tolik se to nevidělo, nebo se to zdálo jako něco normálního**
95 **a dnes se do toho jen tak moc št'ourá?**

96 No, ono dříve se to určitě vyskytovalo, jenomže se tomu neříkalo šikana, jo. To byly
97 potom nějaké kázeňské prohřešky, jo, dejme tomu. A jako existovalo to vždycky, si
98 myslím. Jenom se o tom nemluvilo jako o šikaně, ale jako dneska pokud se jako týká
99 společnosti, tak tam se opravdu vyžaduje, aby ten dotyčný byl prostě hodně dravý jo.
100 Protože když nemá člověk ostré lokty, tak potom nakonec jako nezíská ani práci, nic.
101 Jo takže víceméně jako rodiče zřejmě k tomu i své děti vedou jo aby nebyly takové
102 jako ustrašené že a nenechaly se odbít jo, čili v tom je právě velké nebezpečí, že ten
103 člověk se dopustí nějaké šikany, protože ve vlastním zájmu jo, protože on třeba bude
104 chtít něco dejme tomu jo a teď bude, prostě nepůjde mu třeba konkrétně třeba
105 nějaká věc, že třeba chce vyniknout v nějaké činnosti, že a teď mu to nepůjde třeba
106 tak, jak někomu druhému jo, tak si potom ten stres začne odreagovávat třeba tou
107 šikanou jo, někoho slabšího. To je právě, to jsou takové věci, které se prostě potom
108 mezi sebe tak jako, nebo spíš se to tak jako nabaluje na sebe.

109 **Dodatek:**

110 Četla jsem takový zajímavý psychologický názor a tyhle ty situace se vyskytují velice
111 často v dějinách, že člověk je, žije v nějakém stresovém prostředí a v takové hodně
112 stresující době a člověk na to reaguje tím, že se nesnaží to nějak spravit, nebo se
113 nezamýšlí nad tím, jak to vyřešit, ale začne si hledat nepřítele, jo, mezi lidmi. Jo, tak
114 jako třeba Hitler začal šikanovat židy jo. Dejme tomu jo. Právě on to vyřešil, on jim
115 prostě ukázal, jako Němcům, že to jsou viníci jejich prostě problémů. Jo a u té šikany
116 potom taky jo, že to třeba můžou být i v tom, že se to třeba může, ta šikana se může
117 odehrávat mezi jedinci, kteří vůbec spolu třeba nekomaradí ani spolu nemají nějaké
118 vazby, ale prostě ten dotyčný jako si najde někoho, kdo je mu hodně nesympatický jo
119 a začne mu prostě, jako hledá v něm nějakého nepřítele jo, jako někoho, kdo může
120 za všechny jeho problémy.

121 **Takže jestli tomu rozumím správně, tak protože má člověk nějaké problémy,**
122 **vybíjí si je pak tímto na ostatních?**

123 No ano. Jako já si myslím, že takových lidí, kteří, já nevím, jsou tak agresivní, tak to
124 už potom by bylo, to už by přesahovalo jako bych řekla takovou nějakou tu míru asi
125 toho psychického zdraví jo, že to by musel být asi už nějaký takový jedinec, který by
126 byl třeba deviant jo, nebo něco takového. No a tak ve škole těžko na někom poznáte
127 nějakou deviaci, jo to ne, ale když by byl třeba nějak chorobně agresivní, nebo jo...
128 Ale víceméně lidé si tu agresi, tu svoji vzteklost si prostě vybíjejí jako na druhých jo,
129 tím se odreagovávají a tím si vlastně udržují svoje vlastní duševní zdraví. (zasmání)
130 Takže to je ve skutečnosti velký problém, to nesouvisí jenom s tím, že se, jakože se
131 takové věci prostě stávají a že třeba ty činy té agrese můžou být hodně zlé. Jo, že to
132 jde až třeba, já nevím, k nějakému fyzickému napadení nějakého bezmocného
133 jedince třeba bezdomovce jo a prostě ti lidé si jako odreagovávají svůj vlastní nějaký
134 velký stres. Já si myslím, že to je prostě problém, který musí řešit celá společnost.
135 Jako to není jenom tak, že sledujeme v televizi, že v televizi něco já nevím ukážou,
136 že existuje nějaký příklad nějaké šikany, že a teď se to dejme tomu, potom se to
137 promílá, že, jako oni pozvou na besedu pár lidí, jako kteří jsou kompetentní se
138 k tomu vyjádřit a pak to zase usne jo. A zase se to neřeší, že jo. Potom, já si myslím
139 taky, že i dost velký problém je, že za to nelze člověka odsoudit si myslím, jako ani i
140 dokázat, tu šikanu dokázat před soudem je velký problém, že to by toho jedince
141 museli přistihnout při činu, víceméně, že. Takže to je jako, to jako opravdu je jako
142 velmi závažný problém. Možná víc závažnější, než jsou ekonomické otázky a takové
143 věci.

144 **Ještě se zeptám, jak to ponižování může přesně probíhat. Říkala jste slovně,**
145 **ale jestli byste to ještě rozvedla. Představte si, jako kdybych byla vaše dítě a vy**
146 **byste mi chtěla vysvětlit, co šikana znamená.**

147 No bezdůvodné, že je to bezdůvodné víceméně, jakože bez příčiny, jako ubližuje
148 někdo jinému člověku.

149 **Napadá vás konkrétní příklad jak?**

150 No já si pamatuju, to jsme byli prvňáci třeba. Tak kluci..., my jsme měli jako
151 spolužáka a on byl takový jiný než my trochu a kluci to prostě řešili tím způsobem, že
152 s ním vytírali podlahu a prostě tohle no, ale jako tehdy se to prostě řešilo ve škole
153 ještě jo. Tehdy z toho byl malér. Všichni z toho měli malér. Prostě někdo rozlil něco
154 jo a teď jsme prostě neměli hadr a nikomu se nechtělo jít za uklízečkou pro nějaký
155 prostě hadr na uklízení, no a tak kluci ho prostě popadli a utřeli s ním podlahu jo. No
156 a to bylo, to jsme byli takoví docela malí ještě no. Tak jako to bylo někdy v první nebo
157 ve druhé třídě no. To se na nás paní učitelka teda hrozně zlobila ale jo. Jako to
158 prostě, z toho jako byly poznámky a řešilo se to s rodiči, byly za to důtky.

Rozhovor č. 12

1 **Informant Radim**

2 **délka učitelské praxe: 26 let**

3 **Zajímáte se o problematiku šikany?**

4 Musel jsem se zabývat z osobních důvodů.

5 **Jak ten jev šikany chápete? Zkuste definovat, co to pro Vás znamená. Zkuste**
6 **uvést i příklady.**

7 Šikana může být různá, může být fyzická, psychická, to jsou takové ty základní, ale
8 může být viditelná, neviditelná. Právě jsme se v osobním pohledu setkali s tou méně
9 viditelnou formou, v podstatě neviditelnou šikanou, psychickou, takovým týráním jako
10 je odebírání přátel, odstavování na kraj společnosti a vlastně sebrání všeho dobrého,
11 co to dítě mělo, jejich kamarádů, a tím, že se otočila situace, že z oblíbené dívky
12 v kolektivu se stala vlastně vyděděncem, byla vytlačena úplně na okraj, jenom tím,
13 že druhá dívenka v ní viděla nějakou hrozbu a oporu, nebo odpor vůči tomu, že ona
14 chtěla být ta hlavní hvězda v té třídě, v tom kolektivu. A brala ji jako nějakou
15 soupeřku a chtěla ji prostě zlikvidovat. Takže to je jedna z těch forem třeba, kdy
16 dochází k tomu, že ti kamarádi se otáčejí od těch dětí a potom ty děti zůstávají samy.
17 Druhá forma, to taky z osobního pohledu, to je ta vyhrožovací a fyzická, to znamená

18 nějaké ty šťouchance, vyhrožování „pošlu na tebe bráchu, dá ti nakládačku“, je
19 zajímavé, že to byl vlastně kluk vůči děvčeti. Takže není řečeno, že musí, jednou to
20 byla holka, jednou to byl kluk, to znamená, že nezáleží vůbec na tom, jestli to pohlaví
21 je ženské nebo mužské. No a samozřejmě jsou i další, i třeba ve vztazích můžou být
22 šikany, kdy jeden druhého nějakým způsobem dokáže využívat. Zase většinou se
23 tady dá psychicky nebo fyzicky, fyzicky, že mlátí, takže i v tom manželském vztahu,
24 nebo partnerském vztahu, může docházet k tomu, že si jeden, může to být muž,
25 může to být žena, to už zase nezáleží na tom, i žena může muže být, a tím, že
26 vlastně fyzicky ho utlačuje, a nebo tam můžou být ty horší, a to je, i když fyzická
27 šikana, fyzický nátlak je taky hrozný, ale může to být ta psychická, která si myslím, že
28 je horší, protože je skrytá, a může daleko víc toho člověka narušit. Protože mu naruší
29 duševno, kdežto ta fyzická, třeba se bojí, ale toho strachu se dá lépe zbavit než
30 takové té frustrace, odstrčení.

31 **Můžete nějak rozvést tu psychickou šikanu? Uvést třeba nějaký všeobecný**
32 **příklad, co to pro Vás znamená, co se musí dít, aby to byla ta psychická šikana**
33 **nebo skrytá?**

34 Ono zase nemusí to být nic složitého, jako když budu brát zase to, co se dělo, tak
35 stačí najít si nejsilnější článek vlastně toho druhého, to, co má nejraději nebo na co je
36 nějakým způsobem navázán, a vzít mu to. Tam třeba docházelo k tomu, že, je to
37 vlastně zase většinou ovlivněno věkem, protože když nastupuje ta puberta, tak ty
38 děcka jakou takové háklivější na to, že třeba jeden na druhého něco řekne. A nemusí
39 to být pravda, oni si to neověřují, jestli to je nebo není pravda, ale stačí říct „ona tě
40 pomlouvá“ nebo tak, a to děvče už potom řekne „no ty mě pomlouváš tam a tam“, ta
41 může říct „to není pravda“, „ale ta mi to řekla, už se s tebou nebudu bavit“ a hotovo.
42 A to vlastně začíná ta psychická šikana, podle mě. Pomlouvání, upozornění „ona
43 s tebou nejedná férově“, „zbav se jí“, „nebav se s ní, bav se radši se mnou“. Určitě
44 intriky. V ženském pohledu to většinou tak bývá, i když chlapi jsou taky intrikáni. Ale
45 ta šikana u těch kluků většinou je z toho hlediska fyzického, z pozice síly, dokazování
46 si, starší, mladší.

47 **Co je podle Vás na šikaně špatného?**

48 No v podstatě všechno, protože ten druhý člověk se dostává pod tlak a dostává,
49 nebo v podstatě je to získávání duševních nemocí. Protože on může být potom
50 úzkostlivý, zakřiknutý, nebaví se s nikým, otažitý, má problém s někým se seznámit
51 nebo problém se začlenit do dalšího kolektivu, třeba úplně cizího, už má nějaké

52 zkušenosti a už všechno sleduje víc z povzdálí, protože už má strach se projevit.
53 Takže hlavně ten strach, z toho si nejvíce odnášejí ty děti.

54 **Může být na šikaně z Vašeho pohledu něco dobrého?**

55 No tak pro toho, kdo šikanuje. Protože ten z toho získává ten pocit té převahy, té síly.
56 Že si zvyšuje sebevědomí, i když ono to na tom, ono to je sice pro něho pozitivní, ale
57 pro celý život a pro jeho okolí je to zase negativní.

58 **Takže pro ty oběti neshledáváte nic dobrého?**

59 No pro ty oběti to může být to, když se ty oběti z toho dostanou, tak je to může
60 posílit. Když dokážou se s tou šikanou srovnat, když si dokážou šlápnout, vlastně
61 zbavit se toho, který na ně tu šikanu vyvíjí, nebo ho odtlačit a baví se třeba s někým
62 jiným a zase se to všechno srovná, tak si dokáže, že s takovouto situací se dokáže
63 srovnat, tímto ho to vlastně zase posílí psychicky.

64 **Dodatek:**

65 Můžu říct takové ty příklady, které se stávají, stávají se v tom školství hodně. Tak je
66 to třeba, když jsou skupiny kluků, tak je to taková šikana vlastně posmívání se tomu
67 slabšímu článku. Že oni si vyberou nějakého toho, který je slabý, a všichni se do
68 něho vlastně začínají střefovat, takže to je ta nejčastější šikana v těch klučičích
69 očích. A z těch holčičích stran je to právě, že zase si najdou tu nejslabší, v té pozici,
70 a snaží se ji nějakým způsobem vyštípat, ale tam to jde spíše přes tu psychiku, že
71 dokážou dělat ty intriky a dokážou se nějak té holčiny zbavit nebo ji prostě vytlačit
72 z toho kolektivu, aby ona byla sama.

73 **Takže vnímáte ten rozdíl mezi klukama a holkama?**

74 Určitě, mezi pohlavím určitě.

75 **U holek pro Vás teda šikana znamená vytlačení té dívky na okraj kolektivu,
76 jestli jsem to správně pochopila?**

77 Ano. V tom kolektivu ji vlastně tak nějak přehlížejí, že to udělají tak, že se s ní nikdo
78 nebaví. A to ty holky vnímají hrozně těžce, že s ní nikdo nepromluví, každý, když
79 přijde a chce něco říct, se otočí zády.

80 **A u kluků?**

81 U těch kluků je to teda spíš ta fyzická, dokazování té převahy. Někdo kdo třeba je
82 fyzicky slabší, tak to většinou schytává. Takže je na nás učitelích, aby to člověk
83 trošku hlídal, viděl a dával na to pozor.

84 **Proč myslíte, že šikana vlastně vůbec vzniká?**

85 To je právě tím, že jsou lidi silnější, jednak psychicky, sebevědomější, jednak fyzicky
86 silnější. A hlavně záleží teda na naturelu, může být člověk fyzicky silný a ...

87 **Proč mají podle Vás potřebu to dělat?**

88 To je psychika. To je prostě v tom člověku už nějak zakódováno. Nebo žije
89 v prostředí, ve kterém to vidí, že je to normální, že on to bere, že je to normální.
90 Třeba násilí můžu být v rodině, otec může mlátit matku, může mlátit děti a bere to
91 jako normální, a to dítě to potom bere už „však co, on nás mlátí, protože je silnější,
92 tak proč bychom my nemohli jeho“.

93 **Bývá to tedy dlouhodobé?**

94 Samozřejmě, není to jeden útok, je to soustavný tlak. Protože taky když jeden nějaký
95 silnější kluk jednou zmlátí nějakého slabšího, tak nemůžeme mluvit hned o šikaně,
96 ale když se to opakuje, tak už je tam vlastně ten podtext. Samozřejmě ten, který toho
97 zmlátí, tak ten si posiluje sebevědomí, a ti další se k němu vlastně přidávají, to už je
98 potom ta šikana. Samozřejmě byla šikana třeba vojenská, staří, mladí, ale to bych tu
99 raději nerozváděl, protože to byly dost děsivé zážitky.

Rozhovor č. 13

1 **Informant Jan**

2 **Délka učitelské praxe:** 12 let

3 **Zajímáte se o problematiku šikany?**

4 Ano, protože to vídávám ve třídě nebo její náznaky, projevy a rád bych to potíral.
5 Hrozně mi to vadí.

6 **Jak ten jev šikany chápete? Zkuste definovat, co to pro Vás znamená. Můžete
7 třeba uvést i příklady.**

8 Jak to chápu... Většinou je to nějaký jedinec, který má vnitřní problém asi teda často
9 z rodiny.

10 **Ten kdo šikanuje?**

11 Ten kdo šikanuje ano a potřebuje si to na někom vybit. Tak to chápu. Většinou za to
12 ten člověk nemůže jo. Nese si to odjinud. A jak byla ta druhá část?

13 **Zajímá mě, jak byste definoval šikanu z Vašeho pohledu a uvedl třeba příklady.**

14 **Co to pro Vás vlastně je.**

15 Omezování osobní svobody toho jedince.

16 **Můžete to rozvést?**

17 Omezování pohybu, to je vlastně nejobecnější, konkrétně vlastně třeba tady ve
18 škole, berou mu věci, shazují mu věci, vysypou mu aktovku, zavřou ho do třídy,
19 drží mu dveře, drží mu dveře na záchodě. Strčí ho na ženský záchod třeba, to je
20 takové oblíbené. Nebo slovní šikana, to je nejčastější. Je vybraný jedinec ve třídě a ti
21 šikaněři, nebo jeden, ten to strhne a ostatní se přidávají. Na něho všechno pokřikují,
22 všechno na něj svádí, už i nesmysly o něm řeknou. Ale pořád ten samý. Tak to je
23 třeba ještě slovní šikana. Všechno se to bere jako šikana, všechno to patří mezi
24 nejmenší přestupky, protože je to definováno zákonem. To jsme měli psané někde,
25 ve sborovně nám to paní kolegyně X, co dělá ty problémové děti a podobně, tak jsme
26 měli, co je jaký čin a jaký zákon to přestupuje. Takže na všechno se dá zavolat
27 policie. S tím taky argumentujeme na ně, že... To na ně bývá celkem metr. Největší
28 problém je to odhalit. A druhý největší problém je, že rodiče to neberou jako šikanu.
29 Oni řeknou: „Oni si jen tak hrají“. „To na něj jen pokřikuje, však je to jenom tak“, „Ten
30 ho praštil, však to jsou jenom takové malé šarvátky“. A to je od první třídy až do
31 devítky pořád dokola. Rodiče jsou úplně mimo, když to jejich dítě něco provádí, tak
32 „to jsou jenom takové klučičí pošťuchování, nebo holčičí hádky běžné“ Není to vůbec
33 pravda, taková bývá jenom jednou a když je to opakovaně, už je to šikana prostě, to
34 už jinak nejde. A zvláště když je to ten samý jedinec. No, největší problém fakt s těmi
35 rodiči, že to nechcú přiznat. Je to přímo i zapsáno, oni ti speciální pedagogové už to
36 napsali, co je to šikana a konkrétní projevy z té třídy.

37 **Můžete ještě zmínit, co konkrétně pro Vás všechno ta šikana může být? Jde mi**
38 **přímo o Váš názor. Jestli se ztotožňujete s tím, co jste četl, tak to klidně můžete**
39 **zmínit.**

40 To byly jenom krátké články, tak tam. Tak je to to, co vidím ve třídě a nepatří mezi
41 normální věci a v podstatě je to vždycky omezení osobní svobody nebo názoru, tak
42 to už je podle mě šikana, ve slabší, silnější formě, nebo je to jenom vrcholek ledovce,
43 který tam je, co oni dělají, když je nikdo nevidí. Tak třeba ta slovní šikana, ptají se na
44 názor, třeba učitel se zeptá na názor a ten šikanovaný jedinec odpoví a ti šikaněři
45 většinou je jich dva nebo tři, tak okamžitě ho ztrapní, „Á, co ty si myslíš, to je blbost,
46 ty mlč radši“ takovéhle útoky. Nebo, zeptám se „Nemáte někdo třídní knihu,
47 neschovali jste ji?“ a všichni řeknou, dejme tomu, že se jmenuje Karel, tak: „Karel,
48 vytáhni třídní knihu“. Okamžitě všechno na něj hodí. Někdo něco ukradne, „to byl
49 on.“ Něco se ztratí, „to byl on“. Kdo je služba, „to je on“. Všecko na něj. Tohle toho
50 žáka deptá, že.

51 **Takže tohle je pro Vás šikana? V těchto případech si řeknete: „jo, tady už to**
52 **není v pořádku a třeba to potom řešíte“? Neptám se sice na to, jestli to ten**
53 **člověk řeší, ale zajímá mě opravdu, jak tomu kdo rozumí. Tuhle práci dělám**
54 **kvůli tomu, že to chápání každého člověka může být jiné a právě jde o to**
55 **rozpoznání té šikany, které se pak odvíjí právě podle toho, jak to kdo vnímá.**
56 **Proto se na to ptám, ale samozřejmě se nechci úplně ptát na to, jestli Vy sám to**
57 **řešíte.**

58 Dívejte, to jde spíš, já si myslím, že to všichni učitelé, co mají trochu vnímání, tak toto
59 vidí velice dobře. Pak jsou ti, co nevnímají tolik a oni nevnímají i jiné věci a tohle
60 nevidí třeba mezi těmi žáky. Na mě to vždycky, jak červený hadr zamává, taková
61 situace. U mě se to neděje, protože já tam jenom učím, takže tam to je režim podle
62 mě, ale tyto projevy se občas někdy snaží vytáhnout. Je tu třeba jedna třída, kde je
63 neoblíbená žákyně, sedí sama, nikdo se s ní nebaví. Je trošku vlezlá, ale přitom je
64 milá, slušná, všechno. Ale oni jí nesnáší ve třídě a dávají jí to najevo. Když se mění
65 pořadí, kdo sedí, vedle ní si nikdo nechce sednout a slovně se brání „Prostě já vedle
66 ní nebudu sedět“.

67 **A tohle taky vnímáte jako šikanu?**

68 To je šikana ano. Jak se to opakovalo dvakrát, tak jsem si zavolal toho hlavního
69 bokem a řekl jsem mu: „Prosímtě, tak jako, je mi jedno, že jí nemáš rád, ale toto už
70 děláš víckrát a přidává se k tobě třída, to je šikana a to se bude řešit“. A on říkal: „Jo,
71 jo“. A už to zmizelo. Dal pokoj s tím. Musí se to chytit na začátku, protože oni to pak
72 rozvíjejí v tělocviku, v šatnách, o přestávce. Tam je problém to vůbec sledovat.
73 Potom šikana s těmi věcmi že. Většinou žáci, kteří jsou uzavření nebo nejsou
74 komunikativní moc, mají málo těch přátel, tak ti silnější jedinci nemají co dělat asi,
75 nebo se chtějí bavit, být středem pozornosti, což potřebují, proto taky většinou
76 šikanují, tak jim vezmou věci a začnou si přehazovat třeba jeho pouzdem. Když se
77 něco rozbije, tak to už potom neřeší. A ten žák, ten postižený to taky neřeší, protože
78 se bojí to říct a tak se to opakuje dál a pak si rodiče jenom stěžují a pak se to začíná
79 řešit. Problém je, že ten šikanovaný žák si vytváří takové pouto k tomu šikanéru a
80 často bývá jeho velký kamarád. On se nechává bít, týrat, omezovat a sedí s ním
81 v lavici schválně nebo začne s ním sedět v lavici. Chodí za ním jak oslíček.

82 **Takže to tak vnímáte?**

83 To je skutečnost i potvrzená, co nám říkali z knížek, že toto je, a vidím to tady, to je,
84 je to dobře napsané.

85 **Takže se ta oběť napoutává na toho agresora?**

86 Hm, hm. A je to nepochopitelné. To už bylo před pár lety, měli jsme tu žáka, který byl
87 prostě obětní beránek dva roky, chytrý žák a říkal jsem si, jak je možné, že on se, až
88 to šlo do extrému, pak se to zklidnilo, protože to řešili rodiče a nějaké výchovné
89 opatření a tak. A on se s nimi začal bavit víc, seděli spolu. Co ještě jsme řešili, jestli
90 to třeba někdo řeší nebo neřeší. To je problém, že ten učitel většinou neví, co s tím
91 má dělat. Protože to není podchytitelné. Kdybyste tam měli kameru, tak je to jasně
92 vidět, ale vy řeknete tohle, žák tvrdí opak, rodič jeho tvrdí taky opak že a pak je to
93 slovo proti slovu. Takže my na to upozorňujeme třídní, kteří si to zaznamenávají,
94 mají pak okamžitě třídnické hodiny, probírají to, jak je těch upozornění více, tak se do
95 toho opře speciální pedagog, který to taky pozná ty projevy a potom už se to řeší,
96 dělá se porada výchovných poradců, učitelů a rodiče. Často se tam bere i ten žák,
97 většinou to dost pomůže, že se potom zklidní.

98 **Co je podle Vás na šikaně špatného?**

99 Omezuje to svobodu člověka, to je zásadní. Od toho se odvíjí všechno. Špatného,
100 zkuste někoho omezovat, někomu ubližovat, co je na tom špatného?

101 **Jestli Vás napadnou třeba nějaké následky, ale nechci Vás do ničeho tlačit. Jde
102 mi čistě o Váš názor.**

103 Každý útok, jakýkoli útok na jiného člověka je špatný. Každé ublížení jakéhokoli
104 charakteru je špatné. Já to mám od podstaty v sobě. Nevím, proč to nazvat, jestli je
105 to špatné nebo proč je to špatné, to neumím. Toho člověka to samozřejmě zkřiví,
106 toho ponižovaného a začne být uzavřenější, dostává strach, objeví se v něm
107 komplexy. A ty potom přerůstají zase do jiných problémů. Nemůže navazovat vztah.
108 Není průbojný ve společnosti, to co umí tak schová už pak je ušlápnutý. Je to vzorem
109 pro ostatní, že si můžou prostě beztretně často někoho takhle ovládat. Taky špatné.
110 Zase naopak když se to podaří odchytit, tak je vzorem ostatním ten šikanér, že hned
111 si dává, už si dá pozor.

112 **K tomu se vztahuje má další otázka, jestli z Vašeho pohledu může být na
113 šikaně něco dobrého?**

114 Tak ten šikanovaný se trošku jako utvrdí se, že. Začne snášet nátlaky, což se mu
115 může hodit. Pokud to nepřeroste v neúnosnou mez, ale nechci v tom hledat nic
116 dobrého, nechci, protože šikaněři vůbec jsou i v naší společnosti, to není jenom mezi
117 dětmi. Mezi dospělými i na našem pracovišti znám konkrétní kolegy takové.

118 **Ptám se učitelů na šikanu, ale nespécifikuju to na školní šikanu. Je sice**
119 **pravděpodobné, že se učitelé budou bavit o šikaně mezi dětmi, ale můžete**
120 **mluvit o všem, co vás napadne a nemusí se to týkat přímo školy.**

121 Šikana s tou mládeží, venku je to trochu jednodušší, protože ten šikanovaný se může
122 vyhnout, nejde ven s ním, nechodí s ním. To se dá. Ve škole je to horší, protože tam
123 musí být v jedné třídě. Nebo musí být ve vedlejší třídě a je tam ve stejný čas. On
124 vlastně ten život té mládeže se odehrává z devadesáti procent ve škole. Tam se
125 všechno točí kolem školy. Rodiče jsou až na druhé koleji, protože nejvíc času tráví
126 tady mezi spolužáky, takže to je to hlavní hnízdo té šikany. Tam to začíná že. Pak
127 pro některé je osvobození ta střední škola že. Šikaněři začnou jinde, často se tedy
128 stane, že i ten, i ta oběť, u nás jsem to viděl, oběť i útočník šli na stejnou školu. Tak
129 jsem si říkal: „To je hezké, tak si to připravili pěkně“. Tam to samozřejmě pokračovalo
130 dál, to samé. Je často vidět, že ten kdo šikanuje, tak je bystrý, inteligentní. Často je
131 mnohem chytřejší, než ten šikanovaný. Že šikana není věcí lidí hloupých nebo
132 přízemních, to vůbec, ti jsou právě naopak jinačí. A obecně šikana na pracovišti je
133 problém, ale je to skoro stejné, taky to nikdo neřekne, pokud je to od vedení, že tak
134 každý se bojí otevřít pusou. Pochopitelně. Samozřejmě to tady taky funguje. Funguje
135 šikana i od kolegů.

136 **Jak se tedy ještě šikana může projevovat i na tom pracovišti například?**

137 Řekl bych, že pokud je někdo šikanér už jako takhle v mládí, tak že to v něm je. A
138 bude takhle otravovat své okolí i později. Ti lidi, kteří, to se vlastně nemění že, ta
139 podstata. Ti, kteří byli šikanovaní kdysi tak mají pořád ty tendence a ti z té druhé
140 strany to cítí velice dobře, že tam by mohli... A to je i u nás, že ten kdo je slabší, tak
141 ti vybraní jedinci si ho vychutnávají.

142 **Takže většinou to vnímáte tak, že oběť je teda ta slabší, agresor je ten silnější?**

143 Vždycky. Přitom třeba mají stejné vzdělání, konkrétně učitelé, že, mají stejné
144 vzdělání, stejné pracovní podmínky, všechno stejné, ale ten agresor je sebevědomý
145 a ten šikanovaný má slabší sebevědomí, z jakéhokoli důvodu a vyhmátne si jeho a
146 už si na něm honí svoje ego, pořád. Nevím, proč. No (smích). Vleče se to dál, je to
147 obecně v lidech, není to jenom škola. Dokonce to funguje i v České školní inspekci.
148 Říkal mi jeden známý, že tam má nějaké kolegyně, které jdou na inspekci a šikanují
149 ředitele škol vyloženě. Vozí se po něm jak po psovi, chování naprosto bez úrovně. Je
150 to i na takových pozicích.

151 **Takže to můžou být třeba nějaké nadávky? Nebo jak konkrétně to ještě může**
152 **podle Vás probíhat?**

153 Tak mezi těmi dospělými to jako nebývají nadávky.

154 **Zajímá mě, co si o tom myslíte.**

155 Já to neřeším, abych řekl pravdu, tohle. Řeším to mezi těmi dětmi. Dají se najít další
156 příklady...

157 **Nebo naopak, co byste jako šikanu nepovažoval?**

158 No pokud se třeba začnou někde mlátit dva kluci, tak to neberu, jakože to je šikana.
159 Protože tam je vyrovnanost toho útoku a protiútku. Nebo když se hádají. To je, když
160 po sobě holky ječí. Když si trhají vlasy, to jsou pořád vyrovnané strany. Ale pokud je
161 ten útočník výrazně silnější, nemusí být ani silnější, to je psychické v podstatě, tak
162 ten šikanovaný se prostě stáhne a je bit, jakýmkoli způsobem, tak... Co jsem to chtěl
163 říct... Tohle už je šikana, ale pokud jsou ty strany trošku vyrovnané, tak to není
164 šikana. Když někdo někomu rozlije kafe, nebo si koupí v automatu kelímek a ten do
165 něho schválně žduchne a vylije mu to. To není šikana, pokud se ten druhý bude
166 bránit a příště mu to udělá zas. Ale viděl jsem tu i případy, že chodí starší spolužák
167 za mladším, „Dej sem prachy“, „Kup mi svačinu“, koupí, donese, odevzdá peníze.
168 Koupí si čokoládu v kelímku, ten přijde, „Dej to sem“ a vezme si jí, neřekne nic,
169 sklopí uši, předá, odejde.

170 **Takže vyrovnaný boj se pro vás nerovná šikaně?**

171 Ano, ano. I třeba nevyrovnaný boj, ale pokud je alespoň nějaký. V té šikaně není,
172 tam je to úplné vzdání se.

173 **Takže když by se ten slabší jedinec bránil, ale stejně by mu furt bylo**
174 **ubližováno, tak tohle nevnímáte jako šikanu?**

175 To se nestává. Pokud on se brání a není to jenom takový ten slabý výkřik do tmy,
176 jednou pokus, pokud se fakt brání, že mu to příště třeba vrátí, tak on přestane ten
177 šikanér, on si vybere jinou oběť. To není jeho typ potom.

178 **A když by to bylo slovní napadání a ten člověk se brání, ale třeba je proti tomu**
179 **člověku více lidí a on se brání, ale ti lidi to dělají stejně dál, tak to je pro Vás**
180 **šikana nebo ne?**

181 To už je, protože ta obrana není adekvátní, že by to znehodnotilo tu jeho akci, toho
182 útočníka. To se taky stává, oni si třeba zastanou někdy spolužáci. No ale hodně na
183 to má být třídní, protože toto s nimi probere a oni jsou fakt vnímaví a dají si říct. Ne
184 třeba vždycky ten agresor, ale to okolí jeho a potom tady byly případy, že začal a

185 všichni ho okřikli, ať toho nechá. Nebo se ho zastali. To se podaří, když je dobrý
186 kolektiv. A pokud je třída takových slabších jedinců, co se nejradši přikloní
187 k nějakému silnému, který má svůj názor, tak tam se těžko co dělá. Každý ročník je
188 jiný, to se nedá říct obecně.

189 **Tohle byly mé všechny základní otázky. Napadá mě ještě jedna otázka, na**
190 **kteřou jste možná už trochu odpověděl, ale proč si myslíte, že vůbec šikana**
191 **může vzniknout?**

192 To už jsem říkal trochu na začátku. Myslím si, že to je obecně vůbec, ti lidi, co jsou
193 zlí, takových je spousta, často se vůbec neví proč že, tak většinou je to proto, že jim
194 bylo nějak ublíženo. Chybí jim naplnění nějakých vnitřních potřeb. A to
195 devadesátdevět procent vychází z rodiny. Od matky, od otce nebo mají nějaké jiné
196 nedostatky, které jim doma nesplnili a potřebují hlavně na sebe upoutat pozornost,
197 která jim potom zakryje tady to. A potřeba pozornosti, pokud je to dítě úplně
198 přehlíženo doma, není pochváleno, tak si potřebuje upoutat pozornost a takový ten
199 obdivný pohled těch slabších, že on dokáže překročit pravidla, takže je potom king.
200 To je pro něj pochvala, to potřebuje. Takže udělat všechno, aby se takhle zavděčil.
201 Nebo někomu chce ubližovat, protože mu bylo ublíženo. Takže vrací to nevyrovnané
202 napětí, to zlo v sobě dalším, ne těm tvůrcům, ale prostě dalším, kteří to přijmou.
203 Takhle se to jen šíří dál. Často třeba pomůže, jak je tady ten tunel pro tu mládež, oni
204 to s nima probírají nebo se jim věnují a už je to pozornost, od některého lektora, co
205 tam jsou a řeší spoustu věcí, co mají.

206 *Vyrušení.*

207 **Proč ta šikana vzniká?**

208 Protože sem chodí lidi, kteří nejsou psychicky úplně zdraví. To je, většina společností
209 má nějaký problém a tady je hodně lidí, takže vždycky vystoupí nějaký extrém
210 nahoru.

211 **Takže myslíte, že je to tím, že někdo má nějaké svoje psychické problémy,**
212 **třeba z domova, že je na něm páchána nějaká forma násilí a on má potřebu to**
213 **předat dál? Jestli tomu správně rozumím.**

214 To ani... Možná jsem to takhle řekl trochu, nemusí na něm být páchána forma násilí,
215 ale chybí mu některé věci. Není to jako psychická porucha, to ne. Je to duševní
216 strádání. Duševní, duchovní, citové v podstatě, to je asi nejlepší. Tohle vychází
217 všechno z citových problémů vnitřních a ty děti to v sobě neví ani, ony ještě neumí
218 popsat své city. Takže reagují spontánně na to, co v nich je nastaveno z domu.

219 **Takže podle Vás, když je nějaké dítě, které citově nějak strádá, je třeba**
220 **zanedbávané v té rodině, tak potom třeba šikanuje.**

221 Ano, to je velice...

222 **Myslíte, že to je nejčastější příčina vzniku šikany?**

223 Z mého pohledu úplně jedinečné. To je to hlavní. Takovým dětem třeba chybí jeden
224 rodič, a pokud ho potkají občas, tak prostě po něm hrozně tíhnou a ten rodič ho
225 nechce, tak mají obrovské citové zranění a to se projeví tím třeba, že jsou agresivní
226 potom k ženám. Často to bývá, když je třeba kluk jenom s matkou a potom přijde do
227 toho věku, třeba do jedenácti, dvanácti let, tak začne nenávidět ženy a všem
228 učitelkám to dává strašně najevo. Projevuje se to strádání takhle ještě. Matka ho
229 uzurpuje, vychovává pořád a on už jí nenávidí, nesnáší a zajímavé, jaký je rozdíl pak
230 mezi těmi chlapy a ženami, jak se k nim chová. No pak je třeba rozdíl taky to etnikum
231 že. Cikáni u nás se nešikanují. Oni jsou takoví sví, jsou to agresori, to jo, jich se
232 člověk nesmí ani dotknout, oni mají své specifika, že jak normálního člověka se
233 můžete dotknout třeba ramena, tak cikána ne. Oni jsou na to vzteklí hrozně, citliví.
234 Nesmí se po nich rvát, to jim strašně vadí jo.

235 **Ale oni přitom jsou takoví, že řvou ne?**

236 Ano jsou, oni řvou pořád jo. Oni neumí. Ale na ně se nesmí. To třeba u bílých jedinců
237 tak není.

238 **To je zajímavé no.**

239 Ale zase na ně někdy platí takové jako, když k nim jde člověk úplně upřímně, rovný
240 jako s rovným, tak to hrozně berou. Řekl bych, že víc, než ostatní. Mají své skupinky,
241 nikdo si k nim netroufne, ale že by oni byli šikanováni nebo oni někoho..., neviděl
242 jsem to nikdy. Co pak ještě... Tak ještě ta šikana vzniká taky, protože nebyla
243 potlačena. Ono vlastně jak začne, ten jedinec to zkusí a je oceněn obdivem a svým
244 uspokojením, že někoho třeba týral nebo že se pobavil a není to potrestáno,
245 chyceno, tak si to na sobě množí, už má zkušenosti a čím je chytřejší, je to horší,
246 protože ví, že musí dávat pozor, že jak je učitel, tak přestane, tváří se jak neviňátko
247 no.

248 **Říkal jste, že ten agresor bývá většinou silnější, třeba i tou inteligencí, než ta**
249 **oběť. Je tomu tak?**

250 Ono je to trošku těžké říct, protože není ta inteligence stejná. Inteligence sociální, tu
251 má ten šikanér velice dobře prozkoumanou, ví, jak na něj zapůsobit, jak ho
252 zasáhnout, jak se tvářit jako neviňátko a přitom třeba intelektuální inteligence, když to

253 řeknu konkrétně třeba na tom, logická, matematiku a takové věci, ta může být na výši
254 u toho šikanovaného. Toto třeba konkrétně jsem viděl. A on prostě nebyl sociální typ
255 ten šikanovaný, neměl přátele, neměl zastání nikde, nebavil se s nikým a ten druhý
256 naopak byl, šikanér byl veselý, co se týče logického myšlení, tak byl trochu slabší,
257 ale tu sociální inteligenci měl obrovskou na výši.

258 **Takže jestli tomu správně rozumím, v té sociální inteligenci převyšuje agresor**
259 **nad obětí?**

260 To bych teda řekl, že ano.

261 **Asi byste řekl většinou a ne vždy předpokládám to správně?**

262 Hm, hm, vždycky to je moc specifické.

263 **Jestli Vás cokoliv ještě napadne, tak budu ráda, jestli nemáte pocit, že jste**
264 **tohle téma už vyčerpali.**

265 Jak to třeba řešit, občas to pomůže, přesunout do druhé třídy, jak jsou paralelky. A to
266 je dobré řešení pak se to většinou vyřeší, on se dá dohromady ten člověk. Nejhorší
267 je, když se to prostě nechá plavat. Když to ten učitel vidí a neřekne. Viděli jsme to
268 třeba na poradách. Začne se probírat, jeden učitel řekne, že tam probíhá šikana a
269 teď se postupně začnou přidávat ostatní, potvrzují, potvrzují, přidávají příklady a pak
270 se ten třídní diví, proč mu to neřekli, protože už by to dávno řešil. Pokud to byla
271 stížnost jenom jednoho člověka, tak to není tak jasné. Dobře, že máme ty speciální
272 pedagogy, protože oni na toto mají čich, chodí s těmi třídami pracovat i zvlášť a třeba
273 nám i řeknou, tamten a tamten, sledujte je. Kolikrát jsme toto měli nebo i třídní nám
274 dal pokyn, „Sledujte ho, sledujte ho, jak se chová k němu, jestli s ním sedí, co mu
275 dělá o přestávce s věcmi“, takže když už jsem věděl, že tady třeba byl problém v té
276 třídě, tak přijdu dozadu vždycky, nakouknu a hledám toho, co on dělá nebo hledám
277 toho šikanovaného, v jaké je pozici zrovna. Vidím, že letí pouzdro vzduchem, tak
278 sleduju ho. My to tu máme velkou možnost ovlivnit no, hlavně potřit hned na začátku.
279 To je potřeba. Ono to začíná být v první třídě, i ve školce už jsem to viděl. Já jsem to
280 zažil ve školce.

281 **Jako účastník?**

282 No já jsem byl jednou šikanován, ale tam byla dvojice, která si vybírala pokaždé
283 někoho v té školce, a celkem ho trápili.

284 **Jestli se můžu zeptat, co se v té školce tenkrát dělo?**

285 To už je dávno. Oni se vždycky domluvili, koho zbijou a mě teď myslím nakrmili
286 sněhem, tak jsem to chytnul.

287 **A bylo to častější nebo se to stalo jen jednou?**

288 No já jsem viděl, nevím, už je to dávno, že. Ale viděl jsem v té školce, že se vždycky
289 domlouvali, to bylo nahlas, ale učitelky to tam nevnímaly nebo neřešily a oni se
290 domluvili na někoho a toho potom. My jsme to viděli ostatní, ale nevěděli jsme, že
291 s tím máme něco dělat. Od počátku to v těch lidech je. Taky shodou okolností tihle
292 dva už byli za mřížemi, jsou mého věku. Už to tehdy v nich tak bylo.

293 **Takže myslíte, že už tehdy v těch dětech něco takového bylo a proto jsou**
294 **agresoři?**

295 Něco, něco tam bylo. Těžko říct, jestli to je ve školce, no asi to je už i ve školce,
296 nevím.

297 **Umíte třeba vytipovat oběť, kdo by mohl být potenciálně obětí šikany?**

298 Jo, jasně. Nemá přátele, sedává sám, ostatní se mu vyhýbají a opovrhují jím.

299 **V různých definicích je třeba napsáno, že ta oběť je něčím jiná od ostatních,**
300 **myslíte si to taky?**

301 Právěže nemusí. Třeba ta holčina tady, ona není moc jiná. Ona je úplně průměrně
302 inteligentní jak ostatní, pečlivá, čistotná, usměvavá. Říkám, akorát je trošku vlezlá,
303 ale to je prostě, možná že hledá tu pozornost. A často jdou tak poznat i ti, co šikanují.
304 Oni prostě ty růžky vystrkují všude, kde se dá. Vyloženě někteří žáci si o to
305 šikanování říkají. To na něm vidíte třeba. Vypadá někdy divně nebo se tváří podivně,
306 to už je přímo magnet pro ty ostatní. Vypadá, chová se, mluví, i když je v něčem jiný,
307 a to ani nemusí být výrazně, někdy to toho šikanéra prostě zaujme ten jiný prvek
308 jakéhokoli typu.

309 **Takže často to tak podle Vás je tak, že se ta oběť odlišuje něčím od ostatních,**
310 **co může těm druhým vadit?**

311 Nemusí právě. Šikanérovi vadí. Ale přitom je to normální spolužák těch ostatních a ti
312 se s ním třeba i baví běžně, pokud se s ním jako dostanou do kontaktu, ale vždycky
313 platí to, že jsou samotáři.

314 **Už od prvopočátku nebo až následkem té šikany?**

315 No, to ne, už od počátku, je to v nich, že jsou samotáři.

316 **Jestli vás ještě něco napadne.**

317 No k tomu řešení šikany je určitě dobrá věc vědět, že je to opřeno v zákonech a je
318 fajn vědět i číslo zákona. Je fajn vědět, od kterého roku ten žák může být také
319 potrestán. A vědět, co všechno už je šikana. Když mi dvakrát shodí pouzdro z lavice,
320 už je to šikana. A konkrétně to jasně říct v té třídě.

321 **Podle Vás?**

322 Ne podle mě, to mám od té speciální pedagožky. Pokud je to schválně. Dneska
323 jednou schválně, tak si dělám srandu, ale pokud je to za týden znova a každý den
324 třeba dvakrát, to už je šikana. Je dobré, když je někde jasně napsané, co je to
325 šikana, protože někdo si myslí, že šikana je až, když ho drží zavřeného na záchodě
326 hodinu.

327 **Mě jde právě o Váš konkrétní názor, jak se na to díváte Vy. Jestli vás ještě
328 cokoliv napadne, co by vyjadřovalo přímo Váš názor, vaší osobnost...**

329 Co konkrétního už je? Obecně pořád říkám omezení svobody osobní. Já si tu chci
330 nechat pouzdro, chci si sednout do lavice a nezajímá mě, že ten druhý mi chce házet
331 pouzdro na zem, to mě otravuje, to mi vadí. To už, pokud je to opakovaně, tak to je
332 šikana a pokud je to schválně že. S tím úmyslem ublížit mu a tak. A konkrétně to
333 braní těch osobní věcí pořád, braní svačiny, vyhrožování. Všecko to musí být
334 opakovaně. Že to není jednou. A pokud to není vyrovnané, že jednou já ho mlátím a
335 jednou on mě mlátí, tak to je vždycky šikana, když je tam ten rozdíl sil. No já bych,
336 pokud nějaký učitel neposuzuje stejnou věc jako šikanu, jak já třeba, že řekne: „Když
337 mu shazuje pouzdro, no to není šikana“, tak bych mu řekl, ať si představí, že je na
338 jeho místě, že z něho má strach a ten mu pořád shazuje pouzdro.

339 **Zeptám se ještě, jestli když je dítě vytlačované z kolektivu, ale nikdo mu nic
340 jiného nedělá, jen se s ním nechťejí bavit, tak jestli to je šikana nebo není podle
341 Vás?**

342 Jsou jedinci, kteří se nebaví, já se s nimi taky nepotřebuju bavit nebo mi nejsou
343 sympatičtí, ale nebudu jim ubližovat, nebudu jim nic dělat, to že si ho nevšímám, já
344 se s ním nepotřebuju bavit a on se mnou taky ne, tak to není šikana.

345 **Takže podle Vás, když to dítě bude na okraji a nikdo s ním nebude chtít sedět,
346 ale neřekne mu nikdo vůbec nic, nebudou mu nijak ubližovat, tak to není
347 šikana?**

348 Není, když si můžu vybrat, že si sednu jinam, tak si sednu jinam, to není určitě
349 šikana, ale pokud ho budu zesměšňovat, jako že vedle něho nikdo nebude sedět,
350 protože něco, nebo naznačovat to, že on se bude cítit jakoby ponižován, tak to je
351 šikana. Tam je pořád to omezení té osobní svobody, té důstojnosti toho člověka. Ale
352 pokud někdo řeší, že toto neumí rozlišit, tak to je už problém. Jako to přece není
353 možné, aby když někoho zesměšní nějaký žák, aby o tom řekl někdo jiný, „to ale
354 ještě není šikana“. Ten člověk potom nemá srdce, nemá vnímání, prostě je tvrdý a

355 má dělat u pásu a né s lidma. To se nehodí (smích). To se musí jasně vnímat, že
356 tam kde se omezuje důstojnost a svoboda člověka, tak to je šikana a to může být od
357 špendlíčku po velké věci. A zase naopak, když s ním nikdo nechce sedět, on
358 evidentně taky ne, protože pokud by se chtěl s někým bavit, tak..., oni většinou
359 nechcú ti samotáři, chcú mít svůj klid, jim to nevadí, že jsou sami. Kdybych ho
360 nutil, ať si sedne k někomu, tak mu to vadí že.

361 **A kdyby nastal ten případ, že by se ten člověk s ostatními bavit chtěl, ale**
362 **prostě ti ostatní nechtěli?**

363 To je třeba případ z té naší školy.

364 **Definoval byste to jako šikanu?**

365 Ne, taky znám lidi, kteří by si se mnou povídali, ale mě to prostě otravuje. Po městě
366 chodí jedna paní, která jak mě vidí, taková trochu poslabší, a vždycky by se mnou
367 strávila půlhodiny na cestě a povykládala mi, jak se nakupuje to..., nemůže se říct,
368 že je šikana, když jí zahlídnu, tak se jí vyhnu obloukem jo. Můj názor je, že to prostě
369 není šikana. Šikana musí být cílené útočení na toho...

370 **Takže v tom pouhém přehlížení nic takového nevidíte?**

371 Takhle šikanu fakt nevidím. Definice šikany je taky někde napsána, v nějakých
372 knížkách, nečetl jsem, nebo si nevybavuju. To je můj postoj. Už mě asi nic
373 nenapadne...

Rozhovor č. 14

1 **Informantka Marta**

2 **Délka učitelské praxe: 9 let**

3 **Zajímáte se o problematiku šikany?**

4 No popravdě se o to moc nezajímám, protože asi mám štěstí, že jsem ještě
5 nemusela řešit. Ale asi mě to čeká.

6 **Jak chápete jev šikany. Zkuste definovat, co to pro Vás znamená a můžete**
7 **uvést i příklady.**

8 Co to je šikana... No podle mě je to nějaké záměrné ubližování, fyzické i psychické.
9 Takže záměrně někomu něco udělám, abych mu uškodila, ublížila, ponížila. Možná,
10 že šikana je i nějaká kompenzace, že mám nějaký problém, tak si to jako
11 kompenzuju tím, že někomu něco provedu. Asi tak.

12 **Můžete to klidně rozvést, uvést nějaké ty příklady.**

13 No já si myslím, že šikana asi začíná tak, že si ten člověk asi vybere někoho, kdo mu
14 přijde jako nějaký vhodný terč, nějaká oběť. Je to spíš někdo, kdo se třeba liší něčím.

15 Tak na to poukážu: „Podívejte, on je takový, makový“, já si myslím, že to asi může
16 být cokoliv, že třeba má nějaké tričko na sobě jiné nebo já nevím, něco, cokoliv.
17 Jakože se jako nějak vytyčí a třeba se mu začnou posmívat, možná potom i nějak
18 napadat.

19 **Co je podle Vás na šikaně špatného?**

20 No samotná ta šikana je špatná, špatného asi je, hmm..., asi že se jako těžce
21 dokazuje. To si myslím, že kdyby třeba za mnou nějaké dítě přišlo, že někdo mu
22 něco provedl, tak pro mě jako pro učitele by bylo asi těžké dokázat, že to je pravda,
23 protože by mohl někoho označit za toho agresora a ten dotyčný mi řekne, ne, že to
24 není pravda, takže asi se to jako blbě dokazuje, tím pádem si myslím, že i ty jako
25 oběti to asi radši nějak skrývají nebo možná se za to i stydí. Asi tohle, vůbec to nějak
26 dokázat. Možná, pochopit tu šikanu, že třeba rozlišit, co se děje ze srandy a co už je
27 šikana, jak to kdo myslel no. Asi tady toto. No a určitě potom bude problém to nějak
28 řešit, jakože aby si ten dotyčný potom nepřipadal jako nějaký žalobníček, vůbec jak
29 jako potrestat někoho. Nevím. Asi tady toto.

30 **Může být z Vašeho pohledu na šikaně něco dobrého?**

31 Na šikaně něco dobrého? Hmm. Zajímavá otázka. Já si myslím, že asi ne, že šikana
32 podle mě je špatná jako i pro toho kdo šikanuje i pro tu oběť. Jakože ten kdo
33 šikanuje, že většinou to je z nějakého důvodu, že si potřebuje něco dokázat nebo
34 tak, jakože má nějaký problém a ten dotyčný, kterého šikanuje, tak ten taky vlastně...
35 Nevím, nic mě nenapadá.

36 **To byly mé základní otázky, ale budu ráda, když mi to ještě rozvedete, třeba**
37 **jakou situaci byste vy sama definovala jako šikanu, když by se děla, a jakou**
38 **třeba ne?**

39 Tak určitě bych za šikanu považovala, kdyby to bylo třeba nějaké dlouhodobé,
40 možná systematické a opravdu jakoby tam byl vidět ten nějaký účel jako někomu
41 ublížit. No určitě jako kdyby tam byl vidět ten záměr někomu ublížit, ale to je podle
42 mě asi těžké rozeznat, co je ze srandy, co je záměr. Jakože to asi bude nějaký
43 dlouhodobý proces zjištění tady toho. No, nevím.

44 **Co to teda konkrétně ještě třeba může být? Představte si, že jsem malé dítě a**
45 **vůbec netuším, co to je.**

46 Tak já si myslím, že to může být cokoliv od nějakého požduchování, někdo někomu
47 něco sebere, schová, směje se mu, nějak možná i navádí ostatní, aby jako se mu
48 smáli nebo mu něco udělali. Možná jako takové to shazování před ostatními.

49 Nejspíš i nějak to fyzické napadení možná ale jako nenápadné jo, že někde ho
50 žduchnu, někde nevím ho kopnu nenápadně pod lavicí. Takové věci.

51 **Proč si myslíte, že šikana vůbec vzniká?**

52 No asi právě proto, že si tím chci něco kompenzovat, že nějak, možná i odvrátit
53 pozornost od sebe, tak si prostě vyberu nějakou jinou oběť, možná to vidí v rodině.
54 Jakože je to nějaké běžné chování u nich, jako někomu se směju, někomu ubližuju.
55 Možná že se chce vyrovnat někomu. Jako myslím si, že ten důvod tam určitě
56 vždycky je jako u toho agresora, jakože nevím, nějaký problém, nějaký komplex. Tak
57 si to prostě vyřeším tím, že mu ublížím. Asi tak no.

58 **Dokázala byste poznat, kdo je náchylný k tomu být ta oběť?**

59 Jo, no v mé třídě je fakt, že tam trošku byl náběh na šikanu, ale asi bych tomu ještě
60 neřekla přímo šikana. To byla dívčina, která byla z rodiny jakoby sociálně slabé, to
61 znamená, že když se šlo do kina, do divadla, tak ona nešla, protože maminka jí to
62 nezaplatila. Chodila v takových jako starých šatech, oblečení, jo tak občas jako
63 někdo, ne že by se jí přímo vysmíval, ale třeba to jako podotkl jo: „No ona nepůjde“ jo
64 a měli nějaké narážky, ale ona sama byla celkem taková držka, takže ona si to
65 nenechala líbit, okamžitě to vrátila, takže většinou se to tak jako, ona sama to hned
66 jakoby utla a nenechala nějak do sebe šít. No a potom byl klučina, který je taky
67 takový..., on má jakoby svůj svět. Tak občas nevnímá, takže se vás zeptá na něco,
68 co jste zrovna jako řekla. Tak děcka taky že: „No a on a, jo to určitě ten...“, ale on
69 taky víceméně úplně flegmaticky na to zareagoval úplně jako flegmaticky jo, jakože
70 se tomu nakonec jako zasmáli všichni společně, tak bych řekla, že určitě ta oběť je
71 někdo, kdo se prostě nějak vymaní, trošku se liší něčím, možná nevím, někdo kdo
72 třeba nezapadne do toho kolektivu. Jo tak určitě někdo, kdo se liší, nezapadá něčím,
73 má nějaké jiné zájmy, nějak vypadá. Já si myslím, že to může být asi cokoliv.

74 **Jak jste říkala, že někdo někoho šikane, ale ten člověk je dostatečně silný a
75 hned si to nějak snaží vyřešit nebo je naopak flegmatický a nebere si to tak
76 k srdci, tak v tomto případě to pro Vás je šikana nebo není?**

77 No možná by to byla šikana, ale jako nedošlo k tomu. Možná nějaký začátek, možná
78 být to někdo jakoby méně odolný, tak se to možná zvrhne v nějakou šikanu. Takhle
79 to spíš byla jenom taková jako slovní potyčka, jednorázová, že to jakoby nebylo nic
80 dlouhého jo. To bylo jenom „jó, ty jsi takový no a ty zase takový“, tak si řekli, jaci
81 jsou, a byl konec.

82 **Jakože to ta rádoby oběť zastavila? Tím, že se bránila nebo tím, že jí to bylo**
83 **jedno?**

84 Ano, ano.

85 **A kdyby byl nějaký případ, že se člověk bude dlouhodobě bránit nebo mu to**
86 **bude dlouhodobě jedno a nebude si to brát k srdci, ale bude to trvat prostě**
87 **dlouhodobě, tak v tomto případě by to pro Vás byla šikana?**

88 Asi určitě by to byla šikana. Hm, určitě jo.

89 **Jestli Vás cokoliv ještě k tomuto tématu napadne, budu ráda, když mi něco**
90 **ještě řeknete.**

91 Já nevím ještě vůbec, jestli mě něco napadne... No, nevím. Můžu jenom říct, že
92 třeba u nás ve škole v jedné třídě, ne v mojí byl nějaký problém šikany, tak si pozvali
93 psycholožku a ona potom označila ve třídě ty agresory a musím říct, že jsem byla
94 docela překvapená, že to třeba kolikrát byli žáci, do kterých bych to v životě neřekla a
95 jakože naopak ti, o kterých bych si myslela, že jo, že třeba by k tomu mohli mít
96 tendence, tak ti to nebyli. Takže bych asi na závěr řekla, že to nejde poznat, jakoby
97 kdo by mohl být tím agresorem nebo kdo by mohl být tou obětí. Jako tenkrát jsem si
98 říkala no, tak třeba tahleta dívčina, tak jsem si říkala „jako zrovna ona?“ jakože mě to
99 i zarazilo, že vůbec jako nezapadala do nějakého mého obrazu nějaké mé představy
100 absolutně. Tak asi jenom tady toto.

Rozhovor č. 15

1 **Informant Viktor**

2 **Délka učitelské praxe: 8 let**

3 **Zajímáte se o problematiku šikany?**

4 No, tak samozřejmě jako každý učitel asi s tou šikanou se setkáváme, to je na
5 denním pořádku ve školství určitě, takže řešíme to dnes a denně, takže určitě se o to
6 všichni asi zajímáme, myslím všichni pedagogové.

7 **A nějak konkrétně?**

8 Ne, konkrétně ne. Spíše jako člověk přemýšlí, jak ty situace řešíte a vlastně tak
9 z pohledu i rodiče, protože já mám i děti vlastně, takže, jo, se setkávám prostě s těmi
10 dětmi každý den, takže řešení těch situací to člověk probírá v hlavě neustále vlastně
11 jo. Ale jako řešit, myslím si, že tu šikanu řeší každý tak, jakou má povahu. Je to o
12 povaze toho člověka jako no. Takže podle toho, jakou má povahu, tak přistupuje

13 k tomu řešení té dané situace v tu chvíli a když je někdo cholerik, flegmatik, tak
14 každý to řeší trošku jiným způsobem jo.

15 **Jak chápete jev šikany. Zkuste definovat, co to pro Vás znamená a můžete**
16 **uvést i příklady.**

17 No takže šikana, jak bych to tak nějak obecně svými slovy shrnul, jakože je nějaké
18 týrání nebo omezování jedince nějakou skupinou nebo nějakým silnějším členem
19 nebo silnější osobou a vlastně fyzické nebo i psychické týrání, že, tam to je jasné, že
20 to může být buď fyzické, nebo psychické a no, tak bych to tak jako definoval obecně
21 jako no. Takže psychické nebo fyzické týrání, omezování svobody jedince určitou
22 skupinou nebo určitým jiným jedincem silnějším.

23 **Můžete ještě rozvést, jak konkrétně se to musí dít, aby to podle Vašeho názoru**
24 **byla šikana?**

25 Tak ten jedinec určitě se musí cítit jakoby být opravdu omezován, že ho to fyzicky,
26 psychicky strašně deptá jo. Takže se cítí opravdu ponižovaný ve skupině nebo v té
27 třídě a že má strach potom chodit do školy třeba například, jo takže je to myslím si, ta
28 šikana je spíš definovatelná z té pozice toho jedince šikanovaného než z té druhé
29 skupiny, která ho šikanuje. Protože ta si to možná ani neuvědomuje jo, takže pokud
30 ten jedinec se opravdu cítí velice ohrožen nebo velice špatně, tak pak je to asi šikana
31 z té strany jeho jako, nebo teda z té strany té druhé skupiny. Jo takže, potom teda u
32 nás to tak je, že máme výchovné poradce a podobně, za kterými chodí tady tito
33 v uvozovkách šikanovaní teda jedinci a řeší to s nimi. Já třeba jako třídní se až tak
34 často s tou... Já mám třeba ve třídě jednu holčinu, která vím, že je dost jako taky
35 utlačována, ale je to..., ona si to dělá hodně sama sobě si. Jo protože tou povahou,
36 takovou zvláštní povahou a ona je taková jako, sama si, jak bych to řekl odborně,
37 sama si to trošičku vyvolává jo, protože ona prostě v tom kolektivu je taková jako,
38 neodborně, laicky řečeno, urýpaná jo prostě, takže sama si to vyvolává a tady tu
39 šikanu už já trošičku přehlížím, protože ona..., já vím, že to je jako kdyby šikana z té
40 strany té třídy, ale ona si za to může opravdu třeba sama. Takže to je taková šikana
41 jako kdyby vyvolávaná tím jedincem. Ale potom jsou určitě jedinci, o kterých víme
42 my. A tu šikanu tak nějak pozorujeme. Ono to jde jako pěkně vidět o přestávkách, i
43 v hodinách. To se v tom kolektivu projeví velice pěkně, a takže potom ti jedinci, my je
44 tlačíme k tadytěm výchovným poradcům nějak nenápadně. Vždycky se snažíme to
45 řešit jako ne hned konkrétně v tom kolektivu, ale prostě s tím jedincem promluvit
46 zvlášť, že třeba proto máme ty výchovné poradce a řešit to tak nějak citlivě, aby ten

47 jedinec nebyl hned před tou třídou prostě nějak jako řešen jo, ať z toho nemá ještě
48 větší prostě deprese, takže. A teď nevím, to jsem asi odbočil. Už nevím, jaká byla
49 otázka (smích).

50 **Ne, v pořádku.**

51 Jo, takže opravdu s tou šikanou se tady setkáváme, já snad..., výjimečně jenom je
52 den, kdyby takový ten náznak té šikany nebyl jo. Kór třeba v tělocviku, tam jsou
53 obrovské rozdíly ve fyzické zdatnosti a tam nevím, jestli tohle se dá jako považovat
54 úplně za šikanu, ale třeba když se rozdělujeme do družstev jo, to je takové strašně
55 složité, protože jo, já tam mám šikovné, méně šikovné, takže my se to snažíme dělat
56 opatrně velice, že já si je rozdělím tak, že ti méně šikovní hrají proti sobě a ti
57 šikovnější zase proti sobě zvlášť jako ty týmy udělat, ale už je to z mé strany zase
58 takové, že vlastně já je selektuju podle výkonnosti, tak oni se můžou cítit jako špatně
59 jo ti slabší. Ale zase, když už hrajou ti hodně dobří, proti těm slabším, tak oni se
60 můžou vysmívat, je to třeba v tom tělocviku, ten je na šikanu hodně takový jako, tam
61 ta šikana probíhá. Nevím, jestli se to dá říct jako šikana, ale dá se ta šikana tam
62 vyvolat velice, nebo vyvolá se tam velice rychle a jednoduše jo, právě v tom
63 tělocviku.

64 **A jak to může teda probíhat, co musí ta skupina nebo jedinec dalšímu člověku**
65 **konkrétně dělat, abyste to vnímal jako šikanu?**

66 No, tam častý, třeba konkrétně v té tělesné, v těch odborných předmětech nebo
67 v těch předmětech, kde se sedí ve třídě, to asi zas tak zjevné není, protože tam
68 prostě, tam se to spíš děje o přestávkách a podobně, ale ten tělocvik, ten se tomu
69 přímo nabízí. Jako příklad, když třeba budu mít nějakou gymnastiku nebo nějaký
70 takový sport, který je ukázkový, že se vlastně provádí po jednotlivcích jo já nevím
71 kotouly v gymnastice třeba, takže ten zbytek vlastně, dá se říct, přihlíží, takže pokud
72 je ten jedinec hodně slabší a dělá ten kotoul tak netradičně nějak prostě jo nebo
73 nějaký ten prvek, takže ti ostatní se mu většinou smějí a tomu člověk moc nezabrání
74 že, takže to už mi přijde taková jak kdyby nepřímá šikana, protože prostě ten kluk se
75 cítí strašně ponížený. A tomu se strašně těžko zabraňuje no. Potom záleží na
76 povaze jeho, jestli nad tím mávne rukou, a nebo se prostě z toho zhroutí, a už
77 nebude chtít, což se taky často děje, potom už prostě oni nechtějí dělat jo, tady tyto
78 cvičení. Takže to je třeba taková, já nevím, jak bych to řekl, ale jestli nepřímá šikana,
79 protože vlastně on ho nikdo jak kdyby nešikanuje, ale tím, že byl zesměšněn jo, s tím
80 výkonem, tak, tohle asi není jako úplně šikana, že jo. Potom teda v tom tělocviku je

81 hodně často, to už beru teda za šikanu, často se stává teda, že ti slabší jedinci, kteří
82 nejsou oblíbení, tak v těch míčových sportech třeba například, kde dochází ke
83 kontaktu, tak bývají často podráženi nohou, jo zase žduchání a takové. A ono v tom
84 sportu, protože tam ten kontakt je častý, tak v tom sportu jako to bývá často na
85 denním pořádku. Takže tam já poznám, kdy vlastně ten člověk to dělá úmyslně a kdy
86 to je jenom ve hře vlastně v zápalu hry. Takže to tam třeba taky často pozorujeme jo,
87 že opravdu ti slabší jedinci bývají v tom tělocviku jako takhle přímo jako šikanování
88 jo.

89 **Pro Vás je šikana hlavně to fyzické napadání?**

90 Ne, fyzické i psychické. Já to teda jako z pozice učitele tělocviku vidím spíše jako
91 častěji fyzickou formou jo, že ho prostě nějak šikanují fyzickou formou, což se nabízí
92 právě přímo v těch hodinách, no a psychické vidím zase spíše jako třídní, když řeším
93 něco se třídou, tak to právě ta psychická forma tam je taky no. To je právě třeba ta
94 holčina, která si ale za to trošičku může sama.

95 **Například zesměšňování je pro Vás šikana?**

96 Zesměšňování třeba, jo, to bude asi psychická, že. Takže fyzická je konkrétně
97 prostě, když, teda pokud to teda vlastně se to snažíme konkretizovat tady pořád že,
98 takže ta fyzická je asi bych řekl jako konkrétní ubližování samozřejmě, tělesné
99 ubližování jo, takže...

100 **Můžete říct klidně příklady.**

101 To je v tom tělocviku jo, například příklad když se tam prostě při fotbale úmyslně do
102 něho kope jo, podráží mu nohy, zkouší to zahrát, jakože to nechtěl, foul a tak dál, ale
103 to prostě často vidím. Jo, jsou už vytipovaní jedinci, já vím, že už tam bude problém,
104 když hrajou proti sobě jo. Nebo spolu, nadávají si prostě tam, šťouchají se. Takže
105 kolikrát člověk musí jít do šatny s nima, protože ať oni trošku se zklidní, zchladnou,
106 protože to tam je pak napjaté. Jo takže tam to je to fyzické, s tím se potkávám
107 v tělocviku. To psychické, samozřejmě teda, bych definoval, jakože vlastně tam
108 nedojde k tomu fyzickému kontaktu, ale k týrání tomu psychickému, takže ta se
109 projevuje spíše, bych řekl, právě potom v těch ostatních předmětech jako no, když
110 jako, nebo ne v předmětech, to zas říkám špatně, ale v kolektivu. Tady to psychické
111 bych spíš viděl častěji v rámci třeba dívek jako jo.

112 **Takže tu fyzickou šikanu vnímáte spíš u kluků?**

113 No určitě, v tělocviku učím převážně kluky a tam právě, u holek to fyzické nevidím
114 téměř vůbec, to jsem snad ještě jako, že by holky si ublížily nějak, to ne. Tam zase

115 jako hodně asi ta psychická šikana bude no. Jo, takže... Takhle bych to rozdělil, na
116 fyzickou, psychickou, a že se setkáváme s oběma teda a já teda častěji v rámci
117 tělocviku a kluků s tou fyzickou no. Ta psychická spíš teda potom, s ta si myslím, že
118 je těžší třeba odhalit samozřejmě tu fyzickou člověk vidí a to psychické vydírání
119 nějaké třeba určitě probíhá a teď vlastně, já se teď tady bavím pořád jenom o vztahu
120 žáci mezi sebou, ale určitě je jasné a řešili jsme často i šikanu ze strany rodičů že.
121 Což asi je nějaká přehnaná výchova nebo něco, to je taky asi psychická šikana,
122 možná i fyzická, to my nezjistíme, ale...

123 **Myslíte ze strany rodičů vůči komu?**

124 Vůči vlastním dětem, máme tady hodně vlastně, protože máme administrativu, takže
125 víme, kdo v jaké rodině vyrůstá zhruba a jestli má třeba nevlastního otce, matku,
126 takže i tady jo se to potom samozřejmě oznamuje, pokud je nějaká věc, která je
127 nápadná, tak máme ohlašovací povinnost na sociální odbory samozřejmě, takže to
128 se taky často stává. Taky jsme nedávno psali na odbor sociální péče a policii ČR jo.
129 Protože pokud my by jsme nenahlásili něco, co se nám nezdá tak máme obrovský
130 problém potom, takže i tady s tou šikanou se setkáváme ve školství často ze strany
131 třeba právě rodičů.

132 **Vůbec nic Vám nechci vnucovat, jde mi o Váš osobní názor. Když by se v tom**
133 **tělocviku stalo něco jednorázového, tak to berete jako šikanu nebo ne? Když to**
134 **vidíte jednou, že někdo někomu například podkopne nohy a pak už se to nikdy**
135 **nestane. Jestli to musí být dlouhodobé, abyste to definoval jako šikanu.**

136 Jasně. Nó, to se těžko potom specifikuje, já právě, ta dlouhodobá to je jasné, já už
137 opravdu vím, v kterých, jo, že učím třeba nějaké roky, tak už vím, kteří ti jedinci jsou
138 vytipovaní, kteří jsou konfliktní jo a právě vůči těm slabším jedincům jsou takoví, že
139 se povyšují, takže to už jako my poznáme, kdo je kdo. Ale pokud se stane tady
140 konkrétně třeba zrovna v tělocviku jenom jedna nějaká takováto událost, tak tam
141 bych byl ještě hodně opatrný, protože jako s šikanou, protože opravdu v tom
142 tělocviku se to jako zase těžko rozpozná třeba v těch kontaktních sportech a
143 podobně, jako co ještě, co už je šikana, co ještě není. Takže pokud se to stane
144 jednou, tak samozřejmě už to jako může to být šikana, ale já bych to ještě neřešil
145 jako šikanu, ale zapamatoval bych si ten určitý případ, co se stal a prostě nechal
146 bych to uležet a jako dával bych si pozor na tu osobu nebo na ty osoby, jestli se to
147 ještě zopakuje nebo ne, pak už bych to řešil, ale poprvé bych to ještě asi...
148 Samozřejmě pokud to bude něco špatného, tak bych to řešil na místě, jakože bych

149 jim vynadal nebo něco, případně dal poznámku, ale jako dal bych si pozor do příště,
150 ale rozhodně bych ještě nešel za třídním třeba například, že tam někdo někoho
151 šikanuje. Jo, protože tam jsou to přece jenom kluci v pubertě, takže oni často mezi
152 sebou, že se pohádají, jo ještě ten sport je takový prostě impulzivní, takže často se
153 stane, že oni se jenom žduchnou, pohádají a tak to jako samozřejmě nemůžu
154 všechno brát jako šikanu, to bych tam řešil jako každou hodinu nějakou šikanu, takže
155 já právě, je to spíš tu šikanu vidím z takového dlouhodobého hlediska, jako poznám
156 z dlouhodobého hlediska, jakože si počkám na ty vytipované jedince, jestli se tam
157 něco děje nebo ne a pak teprve přistoupím k řešení s třídním já nevím, ředitelkou
158 s kýmkoliv, s rodiči jo takže vždycky jo mám vytipované osoby, říkám: „Aha, tady ten
159 něco udělal, počkáme si ještě ze dvě hodky, jestli se tam něco děje mezi nima nebo
160 to fakt byla jenom náhoda“ Takže tak nějak.

161 **Chtěla bych se zeptat na to, jak jste říkal, že si to ta jedna dívka vyvolává sama,**
162 **tak jestli tento případ, kdy si to člověk vyvolává sám a takzvaně si o to**
163 **koleduje, tak jestli tohle vnímáte jako šikanu?**

164 No, jako já bych řekl, že to je šikana, ale právě, že ta osoba si to vlastně vyvolá sama
165 i tu šikanu, tak je to jako, je to šikana, ale ona právě vyrůstá v takové neúplné rodině,
166 má to doma složité taky dost, takže ona tu povahu má hodně zvláštní. No a ona jako
167 není oblíbená prostě v kolektivu jo, takže tím pádem samozřejmě to vyvolává tu
168 šikanu automaticky nebo tu psychickou, jí nikdo jako netýrá ve škole fyzicky, jako to
169 samozřejmě, že ne, ale psychicky, že jí často někdo nadává a prostě teď jo, ona má
170 ještě v rodině jako jednoho strejdu nebo někoho nějak mentálně postiženého jo,
171 takže oni ještě prostě na ní posunky a takové věci, takže tohle je přímo příklad té
172 psychické šikany. Já to samozřejmě řeším, že si vždycky vezmu ty kluky, většinou se
173 jí vysmívají kluci teda, je si vezmu bokem a zkouším s nima promluvit prostě, že jo
174 ať, i když jim třeba ona něco předhazuje, tak ať to přehlíží, protože potom ta šikana
175 vlastně, je to šikana vlastně z té strany těch kluků, je, ale ona si to prostě vyvolává
176 sama, ale je to jako šikana určitě. Takže tou povahou ona si to, ona totiž, kdyby, ona
177 má takovou povahu, že ona je nezajímavá i pro třídu jo a ona aby byla trošku, aby
178 získala pozornost, tak ona dělá takové prostě ptákoviny a různé jo, řeší různé věci,
179 kraviny, které by neměla, aby byla trošku středem pozornosti jo, protože ona prostě
180 je nezajímavá pro tu třídu. Takže proto ona si myslím, že přistupuje takovýmto
181 způsobem k tomu no a ti kluci to potom vrací tady těma řečma jo, takže je to taky
182 druh šikany, no ale prostě je takový, že si za to může i sama. Bohužel.

183 **Co je podle Vás na šikaně špatného?**

184 No, to už jsme řekli ne? Tak je to to psychické, fyzické týrání, jakože..., no špatného,
185 tak, že potom u toho jedince vlastně, který je šikanovaný určitě vzniká nějaké trauma,
186 které se může táhnout celý život třeba například. Takže pro toho jedince je to, pokud
187 je to psychické, tak samozřejmě jo, mu to může změnit povahu jo, takže pro toho
188 jedince si myslím, že to je hodně traumatizující a pokud je to fyzické, tak možná ještě
189 více jo, takže rozhodně psychicky to toho člověka strašně rozhodí, má potom
190 špatné..., na mládí vzpomínky a podobně no a z té strany šikanujících zase pokud ta
191 agresivita třeba nebo pokud jim to prochází, tak samozřejmě do budoucna zase
192 může být obrovský problém i s tou jeho povahou, protože si neuvědomí, co je etické
193 nebo něco, takže potom do budoucna i tito jedinci třeba, je to potom i chyba
194 společnosti, že si nikdo nevšiml, nikdo nic neudělal a mu to procházelo, takže on
195 potom může být agresorem celý život jo, takže určitě je to špatné z obou stran jako
196 no. Jako nezastavit tu šikanu. Takže rozhodně vždycky zakročit, pokud něco
197 takového, a my se snažíme určitě ve školství, musíme, my se s tím setkáváme nejvíc
198 ve školství samozřejmě, takže snažíme se dávat na tu šikanu pozor a zjistit jakýkoliv
199 případ a hned ho řešit nebo ne hned ho řešit, ale řešit pokud je opravdu zjištěno, že
200 se jedná o nějakou, o nějaké hrubé porušení nebo hrubou šikanu.

201 **Může být na šikaně z Vašeho pohledu něco dobrého?**

202 Záludná otázka teda. No, něco dobrého no. Hmm... No z mého pohledu teda moc
203 ne, ale.

204 **Jde mi opravdu čistě o Váš názor, jak to vnímáte.**

205 Jako ještě mě teď tak napadlo. Když to vezmu, že já teda jsem na vojně taky nebyl,
206 ale když to vezmu z pohledu dříve, jak se říkalo..., nebo byly ty povinné odvody, já
207 jsem se teda díky školství tomu vyhnul, takže vlastně takováta jak je vojenská šikana
208 známá z těch filmů, takže to ty kluky zocelí jo, takže zase možná bych řekl, že
209 dobrého něco, že možná když se člověk dostane do nějakých konfliktních situací, tak
210 se naučí je trošičku řešit a taky mu to jako do budoucna pomůže. Pokud někdo
211 prostě se má jako prasátko v žitě pořád a jako s nikým nepřijde ani do konfliktu a
212 pohodička celé mládí, tak pak najednou třeba v dospělosti musí řešit problém a neví
213 jak na to vůbec že. Takže zase možná nějaké, já nevím, nechci to říct špatně, ale
214 možná nějaké drobné konflikty situace jakoby každý člověk měl procházet průběžně
215 v životě, aby se naučil řešit ty problémy, jo takže teď nemyslím samozřejmě nějakou
216 extra šikanu, ale takové nějaké drobné konflikty, ale myslím, že to asi každý zažívá

217 nějaké ty drobné konflikty, takže pokud je to v nějaké rozumné míře, že si člověk jako
218 řeší nějaký problém a vyřeší si ho třeba sám a nepotřebuje k tomu půl školy, rodiče a
219 to, tak si myslím, že to jako je zase třeba i ku prospěchu věci no.

220 **Proč si myslíte, že šikana vůbec vzniká?**

221 No, takže. Tak to je zase určitě dáno ze situace té dané věci. Zase, když budeme
222 konkrétní v tom sportu, tak tam je to asi jasné, tam ta šikana vzniká zase, buď ten
223 jedinec je fyzicky slabší, tak takoví ti lepší, namyšlení, takže ti samozřejmě se
224 posmívají, takže tam to je dáno tou situací. Ale ta psychická šikana třeba například,
225 já právě tady tohle, jak většinou vznikne ta šikana, je strašně těžko dohledatelné no
226 tady u té třeba psychické, kdy ty holky mezi sebou, to zase právě tu psychickou
227 šikanu často u holek řešíme a tam se to řeší velice těžko jo. U té fyzické u těch kluků,
228 no tak dobře, oni se tam poždřuchali, ten to, víme, že ten na to nemá v tělocviku, tak
229 se mu vysmívají, tak se to řeší tak nějak spíš s těma klukama, jako ať jsou rozumní jo
230 ať..., takže to se dá jako. Ale u těch holek, když přijdou, že ta jí přebrala kluka nebo
231 něco a teď ona jí psychicky za to vydírá, tak to je taková jako složitější dohledatelná
232 situace. Takže já myslím, že šikana může vzniknout z tisíce možných důvodů jako jo.
233 Takže to je strašně těžko odpovědět. Jo v tom školství, říkám, tady my těch příkladů
234 máme strašně moc. Strašná spousta. Jo, takže teď tady jak jsem říkal, ta jedna
235 slečna si za to může víceméně sama, že prostě provokuje své okolí, takže to okolí jí
236 to vrací. To je třeba takový možná specifický příklad. Pak je to samozřejmě jo, že ten
237 jedinec je fyzicky nějak slabší, odlišný, tak tam zase ta většina se mu vysmívá, pak to
238 může být konkrétní osoba na osobu, že si něco udělali mezi sebou. Jo, takže těch
239 případů je asi opravdu velké množství. Bohužel no teda. Takže říkám, setkáváme se
240 se strašně moc typy.

241 **Když je to vyrovnaný souboj, tak to pro Vás je šikana nebo není?**

242 To zní dobře (smích). Vyrovnaný souboj.

243 **Vy jste totiž před chvílí zmínil, že to můžou být dvě osoby mezi sebou, tak
244 proto se ptám, jak to vnímáte.**

245 No jestli je to šikana jako jo? No to už je zase složité, taky, jako to by musel být asi
246 konkrétní příklad, jak to vzniklo, proč to vzniklo, kdo komu, ale jako zase taková, to
247 taky bývá, že je rivalita mezi třeba..., taky to máme ve třídách, že je rivalita mezi
248 třeba dvěma oblíbenými hochy, jo a teď oni vlastně stahují pod sebe každý svojí
249 skupinku lidí, jako kdyby takové gangy vznikaly, takže to je potom rivalita mezi
250 nějakými top kluky nebo top děvčaty a oni si potom mezi sebou jakoby válčí... No tak

251 to už zas nevím, jestli je šikana, to už je, to je těžko říct no. Mezi těmi dvěma soky asi
252 ne možná, ale potom mezi tím okolím jejich jo, to asi možná bude. Takže pokud jsou
253 vyrovnání soupeři v uvozovkách, tak bych řekl, že to možná šikana... No, no... To je
254 složité, to je složité, to jsme se do toho zamotali spíš bych řekl. (smích) Mě se
255 strašně těžko mluví obecně o šikaně, já to na konkrétních příkladech jo.

256 **A mohl byste mi ještě uvést konkrétní příklady toho, co byste vyhodnotil jako**
257 **šikanu? Co musí člověk nebo skupina druhému udělat.**

258 Aby to byla šikana konkrétně?

259 **No.**

260 Co se týče té fyzické, takže ublížení na zdraví, jakékoliv jo, prostě jakýkoliv kontakt,
261 který je nepříjemný tomu jedinci jako jo tomu jedinci šikanovanému a ta psychická
262 vlastně, to je zesměšňování, ponižování prostě, jakákoliv psychická újma a jako mám
263 říct konkrétní příklady, co se stávají?

264 **Budu ráda, když uvedete konkrétní příklady, třeba nadávky, které často slyšíte,**
265 **cokoliv.**

266 Takže kdybych to vzal konkrétně...

267 **Nejčastější věci, které vyhodnocujete jako šikanu.**

268 No právě nejčastěji, úplně nejčastěji se samozřejmě setkáváme s tím
269 zesměšňováním, nebo já aspoň, takže kdy nějaký jedinec silnější prostě nadává
270 vulgárně nebo zesměšňuje toho druhého za jeho vzhled, za jeho nedostatky, které
271 prostě jsou viditelné nějak jako v tom kolektivu, takže to je jako nejčastěji co, s čím
272 se setkávám konkrétním jo, takže je to zas dáno tou aprobací mou jo, takže ten
273 tělocvik, tam jsou samozřejmě jedinci, kteří opravdu jsou velice nebo o hodně slabší
274 jo, takže v tom případě ho teda zesměšňují ti dokonalí v uvozovkách no. Takže jo,
275 tady tohle no. No a takhle třeba jako třídní když jsem, no tak tam prostě ta psychická
276 šikana je tam nejvíc řeším..., já mám třídu jako v pohodě, takže tam řeším spíš
277 jenom tu jednu holčinu často a to je jako psychické týrání, ale říkám, ona si za to
278 opravdu z poloviny může sama a pak to řeším s tou třídou, že jim vysvětluju, že
279 každý je nějaký jo a že by jako to měli přehlížet, jestli jsou prostě oni se snaží být nad
280 věcí, když třeba z její strany to nejde a tak, takže to je prostě zas ta psychická. Takže
281 to je formou právě nadávek, formou zesměšňování jejího okolí, doma co má toho
282 strejdu. Tohle je hnusný příklad šikany, že oni zesměšňují někoho z rodiny, který jo
283 má nějaké omezení zdravotní, to je třeba jeden z nejhorších příkladů šikany, když oni
284 se zaměří na něco, na slabinu toho člověka u té psychické, o které všichni ví, a

285 přitom ten člověk třeba za to nemůže jo tak to je taková zrovna hnusná psychická
286 šikana. Ta se mi tam zrovna občas děje. To řeším jako nejvíc ve třídě. To je
287 zesměšňování nějakých slabin. Ta psychická.

288 **Dodatek:** Třeba tady z toho rozhovoru se mnou se bude asi těžko něco vytahovat,
289 co člověk potřebuje že. Já říkám, já to řeším všechno jako, já tu šikanu strašně málo
290 řeším s třídními učiteli, málo ji řeším, pokud už to není nějaký extrém, tak málo ji
291 řeším s rodiči, já se to snažím vždycky vyřešit sám jo. S těma dětma konkrétně,
292 takže já vlastně jako tak obecně nějak mluvit o šikaně, já tady říkám třeba příklady,
293 které zažívám, ale jako obecně o ní mluvit, co to je šikana, přesně definovat a tak,
294 takové věci, tak to se ze mě těžko asi dostane jo. Protože třeba jako tady tahle věc
295 na vysoké škole jo, jak my jsme měli vlastně společný základ, já nevím, jak to tam
296 máte vy, ale my jsme měli, to se jmenovalo společný základ, kde byla vlastně
297 pedagogika, psychologie, tak tady ty věci mi na vysoké škole nedaly téměř nic jako.
298 Jo, to bylo tak vedeno, já neříkám, že to byla třeba chyba učitelů, ale tady ty
299 předměty mi nic moc jako neřekly jo. Jediné, co se mi tam nejvíc líbilo, tak byla praxe
300 samozřejmě, protože člověk si to vyzkoušel, byli jsme se podívat na nějakých
301 speciálních zvláštních školách na násleších a tak dál, ale pokud jsme prostě měli
302 hodiny, kdy..., byly to přednášky o psychologii, o pedagogice a jo... i tam
303 samozřejmě byla zahrnuta i ta šikana, tak mě to nějak neoslovilo a nebavilo mě to a
304 zdálo se mi to úplně od věci, protože to jsou všechno jenom takové obecné řeči, ale
305 když člověk přijde do té praxe, tak je to úplně, úplně jinak jo. Takže pro mě víc na
306 těch školách bylo důležité prostě jít do té školy, vidět to, pracovat s těmi dětmi jo,
307 vyzkoušet si to a pak si člověk najde v sobě nějaký systém, jak to řešit ty situace. Je
308 to fakt asi i o té povaze toho člověka, protože vím, že někteří učitelé prostě hned
309 jančí, řeší všechno po škole jo, důtky, všecko. Každý to řeší jinak jo. Ale tady právě
310 ta obecná pedagogika je... Všechno, co jsme měli konkrétního se mi líbilo, co jsme
311 dělali konkrétního, praxe a ty předměty tělocvik a tak, tam jsme si to zkoušeli a to mi
312 dalo mnohem víc, co se týče pedagogiky.

313 Říkám, my jsme třeba v tělocviku, když to srovnám, my jsme měli pedagogiku, která
314 byla vlastně jenom předmět, Pedagogika I, II a tak obecně, jako psychologie, tak, jo
315 tam, teorie..., Maslowova teorie potřeb a takové ty věci, to v životě, na co to je jako,
316 to mi úplně nic neřekne. Prostě mě dalo víc v tělocviku, my jsme dostali v tělocviku
317 třídu, „Tady máš deset minut ty, pak jde kolega a vyzkoušejte si s nima rozcvičku
318 třeba“ A teď už je člověk musí vést, mluvit s nima, řešit už zase třeba nějaké..., že si

319 jako povídají, něco. Tak to člověku dá mnohem víc, než opravdu sedět v lavici a učit
320 se nějaké obecné věci, které stejně za deset minut zapomenou a vůbec nic. Jo takže
321 mě právě ta praxe přijde taková nejdůležitější a já si myslím, že právě i tu šikanu
322 člověk během..., vlastně čím dýl se s ní setkává, čím dýl učí, tak tím lépe s ní
323 vychází a sám si najde cestu jak s ní pracovat, takže tak no

1

Rozhovor č. 16

1 **Informant Aleš**

2 **Délka učitelské praxe: 9 let**

3 **Zajímáte se o problematiku šikany?**

4 No byl jsem třídní ze začátku, takže jsem se musel zabývat. A no tak jasně, byl jsem
5 třídní, jsem učitel, takže když se něco takového objeví, tak mi to samozřejmě není
6 jedno.

7 **Takže nějak odborně ne?**

8 Že bych se vzdělával, pokud jde o šikanu, tak my jsme měli nějaká školení, že jo. I
9 v rámci projektu, já nevím, to běželo, to je tak pět let zpátky asi běžela sborovna, kdy
10 jsme chodili na školení a tam nám vlastně vykládali, to bylo nejenom o šikaně, ale
11 bylo to z psychologického hlediska trošičku kolektiv a spolupráce, snášení se
12 navzájem, ale tak to s tím souvisí, takže to jsem absolvoval, ale je pravda, že asi tři,
13 čtyři roky jsme nic neměli, nebo možná měli, ale nebyl jsem tam. Takže nevím.

14 **Jak chápete jev šikany? Zkuste definovat, co to pro Vás znamená. Můžete**
15 **uvést i příklady.**

16 Šikana, jako v třídním kolektivu...

17 **Myšleno je to všeobecně.**

18 Obecně šikana, šikana je, když mi někdo dělá něco, co se mi nelíbí, že jo. Pokud je
19 tam. Včera jsem nad tím uvažoval trošku, jak jsme si zadali to téma, tak samozřejmě
20 děti vždycky říkají: „To je sranda“. To je legrace, ale ona to vždycky..., někdy to
21 legrace být může a někdy samozřejmě ne a já myslím, že šikana začíná tam, kde to
22 dítě, které je tím objektem nebo tím cílem, řekne: „Tak dost a tady už se mi to nelíbí“.
23 Můžeme si dělat legraci z někoho, to beru i osobně, když si ze mě někdo dělá
24 legraci, tak ano, fajn, ale neměl by překročit určité meze. V okamžiku, kdy já řeknu:
25 „Tak dost, už se mi to nelíbí“ a ten člověk by to dělal dál, tak by to asi byla šikana.

26 **Takže pak teprve nastane ten zlom a v té chvíli je to pro vás šikana, když se to**
27 **té oběti nelíbí?**

28 No no no, protože ten agresor v uvozovkách, on to nemusí být agresor úplně na
29 první pohled, on... Já třeba mám zkušenost z třídního kolektivu, kdy ty děcka, já
30 nevím si házely věci do umyvadla a házely si taškou a já nevím rozšlapaly si brýle,
31 rozlily si..., otevřely jogurt v tašce někomu jo a ten někdo samozřejmě vzal tu tašku,
32 hodil ji na záda a měl všecko bílé, takže... A oni to vlastně potom zdůvodňovali tím:
33 „No sranda, sranda“, ale není to sranda vlastně pro to dítě, které, nebo pro toho
34 člověka, který je tím objektem a jestliže on řekne: „Tak dost, to se mi nelíbí“, tak ti
35 ostatní by to měli respektovat, a pokud to nerespektují, tak už je to šikana, i když oni
36 si to tak třeba neuvědomují nebo to ani tak neberou. A teď nevím, jestli jsem to řekl
37 tak, aby tomu bylo rozumět.

38 **Myslím, že mi to srozumitelné je, chcete naznačit, že kdyby někdo něco označil**
39 **za šikanu, ale ta oběť to brala jako srandu, tak to pro vás šikana není?**

40 Tak to šikana není potom, protože... Nebo není, tak samozřejmě, že když se to bude
41 opakovat a to dítě... To poznáte na tom dítěti potom, ono řekne, že je to sranda, ale
42 tváří se, ta oběť teda myslím teďka, že se dívá jinam a nechce spolužáky nějakým
43 způsobem jmenovat. Přitom mu to vadí. Což se mi taky stalo třeba jednou, že to dítě
44 se tvářilo ve třídě, jakože se nic neděje a došlo to i tak daleko, že vlastně ta maminka
45 potom přišla a řekla, že ty děti ubližují a já jsem o tom nevěděl. Nebo respektive
46 nevěděl... Nějaké signály byly, ale ta dotyčná, to byla holka mi říkala, ale nic se
47 neděje, nechme to tak a prostě nedostal jsem to z ní. Takže nevím, jestli jsem třeba
48 málo pracoval, ale prostě v té škole ona to neřekla, ona nechtěla jmenovat ty lidi, až
49 ta matka potom přišla a došlo to tak daleko, že si mě v poledne zavolal šéf bývalý, že
50 jsme ráno ztratili žačku jo, že odešla do jiné školy a pro mě to byla naprosto nová
51 informace. Že prostě ty děcka si z ní dělali legraci, nadávali jí, já nevím do blbých
52 blondýn jo a tady toto a dělali si z ní legraci a ona to řekla jenom doma. Doma říkala,
53 že se to neřeší, ale já jsem o tom nevěděl, abych to mohl řešit. Mě to spíš připadalo
54 jako takové pošťuchování, protože ona jim to i slušně vracela občas, jo. No pak
55 najednou bum a hotovo, konec, odchod, takže tam asi už..., samozřejmě nikdo jí
56 fyzicky neubližoval, ale psychicky to asi špatně nesla. Se přesunula jinam, ale tam už
57 to asi šlo normálně potom no. Teď jsem jí nedávno potkal a je to normální
58 sebevědomá dvacetiletá slečna no, nebo devatenáctiletá, takže asi to nemělo žádný
59 vliv.

60 **Takže jestliže té oběti budou nadávat, ale ona s tím vnitřně nebude**
61 **nespokojená a nebude jí to vadit a bude to takový flegmatik, který si to nebude**
62 **brát vůbec k srdci, tak tento případ byste pak označil za šikanu nebo ne?**

63 No to záleží na tom pohledu no. Pokud by to vnitřně nebyl problém, tak si myslím, že
64 by to nemusela být šikana, že někdo je opravdu splachovací a je mu to jedno, že. Ale
65 někdo, já nevím... Někomu vadí, když se mu někdo zasměje, když se mu něco
66 nepovede a už to bere jako nějakou křivdu, ale někdo prostě se zasměje a je to těžké
67 rozeznat. Ale opravdu, pokud ta oběť řekne: „Nevadí mi to“, nevím nakolik by to měl
68 řešit dál učitel, pokud ta oběť řekne učiteli, já nevím, nevadí mi to, ale vadí jí to, tak
69 asi není učitel ten důvěryhodný člověk se kterým by to chtěla řešit, tak by to asi měla
70 řešit s rodičema, a nebo ještě někde dál potom, no. Ale ta hranice je různá, že jo,
71 tam jako..., tady vlastně u takové té řekněme formy psychického nátlaku. Pokud je to
72 fyzická věc, tak určitě zamezit jakémukoliv násilí no, když už někdo někoho já nevím,
73 pošťuchuje, bije, pokud se kluci pošťouchají při fotbale, tak je to normální a pak jdou
74 a zase spolu řeší počítačové hry a další ptákovinky, ale pokud někoho cíleně...,
75 řeknou: „Aha, třeba šel na wc, jdeme ho zmlátit“, tak samozřejmě je to špatně, tam to
76 je šikana jasná. Jako u toho fyzického násilí by..., tam je to viditelnější, že. Protože
77 ten člověk třeba má ty modřiny nebo doma to objeví, že. Nebo je zmlácený jakoby.
78 Takže tam je to vidět u té psychické je to horší, já bych, to je těžko říct, protože
79 spousta dětí to neřekne. Spousta dětí to neřekne a ten učitel taky s nimi nemůže být
80 já nevím čtyřicet hodin denně. Jsou ve škole nějakých šest, sedm hodin v tom
81 nejhorším případě, nebo nejdelším případě a zbytek jsou doma, takže tam si jich taky
82 musí všimnout rodiče.

83 **Napadají vás ještě nějaké projevy, kdy si řeknete „Tady ta šikana probíhá“. Co**
84 **je nějak podezřelé.**

85 Tak podezřelé je, když to dítě sedí třeba bokem nebo se nebaví v tom kolektivu nebo
86 je nějaká já nevím skupinka, která prostě výrazně nějak dominuje v té třídě a
87 potlačuje ty ostatní, tak v tom případě určitě bych to nějakým způsobem začal řešit,
88 ale musí být vidět. Je kluk třeba teďka, který je dost takový introvert a je to proto, že
89 je introvert a nikdo ho nešikaneje, ale museli jsme to zjistit, že v té třetí, čtvrté třídě,
90 že on sedí bokem, protože prostě si řeší svoje věci a ty děcka s ním nemají problém,
91 a když prostě potřebují nějakým způsobem zapojit nebo se s ním pobavit nebo on
92 s nima, tak to funguje normálně. Ale určitě je to impuls, když už to dítě se straní nebo
93 chybí a nechce chodit do školy, a nebo si vymýšlí, že ho já nevím bolí břicho, aby

94 prostě nemuselo do školy. Dneska taky souvisí, že je to těžké rozeznat, jestli je to ve
95 škole nebo je to někde jinde, protože ve škole je jedno prostředí, ale ve škole je
96 zároveň online pro mnohé z nich, takže oni si třeba řeší o přestávkách věci spojené
97 s tím online prostředím a tam může docházet k nějaké kyberšikaně nebo k nějakému
98 pomlouvání, nějakému nátlaku, ale teď jako je to věc školy? Není to věc školy? Podle
99 školního řádu nemají s mobilem ve škole manipulovat, což samozřejmě neověříme u
100 všech. Oni si o přestávce stejně ten mobil vytáhnou, a pokud tam ten internet mají,
101 tak jim ta zpráva dojde nebo jim může někdo poslat a teď jako mobil je soukromá
102 věc, internet v mobilu je taky soukromá věc nebo věc těch rodičů že, ti to tomu dítěti
103 zaplatí, ale ta zpráva přijde ve škole. A je to teďka školní šikana? Není to šikana?
104 Takže tam je to těžké no, tím že se to prostředí prolíná, takže vlastně tak je to těžké.
105 Měli jsme případ, kdy maminka přišla do školy, že její dítě bije jiné, nebo teda že
106 dostává od jiného dítěte v té třídě no a pak vyšlo najevo, že se to neděje ve škole,
107 ale že se to děje venku, ale že my s tím máme něco dělat, tak to, že jo, to dítě když
108 opustí areál školy, tak je, tak jsou za ně zodpovědní zase rodiče a proč by škola měla
109 řešit, tam že se hoši u mostku někde pobili a někde si tam nadávali, tak to je třeba
110 potom rozlišovat taky, ale ta škola samozřejmě může být potom nápomocná nebo si
111 může všimnout těch vztahů ve škole, když už teda to vyplyne venku teda.

112 **Co je podle Vás na šikaně špatného?**

113 Na šikaně špatného, všecko... (smích) Na šikaně špatné všecko, to je vždycky to
114 tomu člověku nějakým způsobem ublíží, když to beru z té pozice té oběti, tak oběti to
115 ubližuje, že jo, snižuje to sebevědomí nebo jí to fyzicky nějakým způsobem mučí
116 nebo psychicky. Ono to může dojít až k radikálnímu řešení třeba, pokud ten člověk
117 se s tím nesvěří nebo to není rozpoznáno včas a z hlediska toho agresora to je taky
118 špatně, protože to je chování které překračuje nějaké mantinely, nějaké slušné
119 chování, nějaké meze, takže i pro jeho vývoj, když už to teda beru u školního dítěte,
120 je to špatně jo. Protože on si zvyká na modely chování, které by neměl dělat, nebo
121 neměla dělat.

122 **Může být na šikaně z Vašeho pohledu něco dobrého?**

123 Něco dobrého... No pokud se jí podaří zvládnout no. (smích) Včas. Ono k těm
124 šikanám, nebo k tomu jednání asi bude docházet vždycky, to v těch kolektivech je,
125 nevynutíme, tam míň nebo víc, ale k něčemu takovému dojde vždycky a pozitivní je
126 třeba to, že když to dítě, ať už je to oběť nebo agresor se s tím vyrovná, jednak teda
127 to, že ta oběť třeba je..., se s tím nějakým způsobem vyrovná, postaví se tomu a

128 vyřeší to a tím pádem ta šikana skončí, tak ona zjistí, že záleží na něm taky, že jak si
129 to kdo zařídí, tak to má. A že to vlastně nemusí dusit v sobě. Může požádat někoho o
130 pomoc, nebo se s tím poprat, a když to vyřeší, tak mu to zvedne sebevědomí nebo
131 získá nějakou další sílu do dalšího života a agresor se zase, když to zvládne a
132 přestane to dělat a uvědomí si, že je to dobře, že to přestal dělat, tak je to určitě
133 dobře no. Čím dřív, tím líp.

134 **Tohle byly mé základní otázky, ale jestli byste mi ještě mohl ještě více přiblížit,**
135 **co šikana je. Třeba mi uvést i přímo nějaké příklady, tak budu ráda.**

136 Příklady... Aby to byla šikana tak. Klasika, facebook, nadávky že. Nadávky,
137 ponižování, zveřejňování nějakých řekněme videí. Dneska všechno natáčejí a ne
138 všechno je vhodné ke zveřejnění, a když to přes to někdo zveřejní nebo zveřejní o
139 mě záznam, nějaký video zvukový jakýkoli nebo fotku, kde jsem v nějaké pozici,
140 kterou prostě zveřejnit nechci, tak je to špatně, to je určitě šikana. Když teda
141 vynecháme elektroniku, což je dneska převážná část asi života dětí, tak určitě nějaké
142 násilí, když já nevím, kluci, holky taky že si počkají na spolužáka, spolužačku,
143 vyberou si někoho, kdo se liší nějakým způsobem, kdo v tom horším případě je třeba
144 intelektově nižší a spousta věcí mu nedochází, tak jim vltne do pastí, že a buď teda
145 ho ponižují psychicky, nebo nadávají nebo si z něho dělají legraci a ten člověk to
146 nemusí chápat někdy třeba ani ale štve ho to třeba a nebo ho i fyzicky teda nějakým
147 způsobem bijí, často si myslím, že to jsou děcka, které se liší tím třeba, že mají brýle,
148 protože ostatní dav ty brýle nemá nebo jsou já nevím o 15 kilo těžší, takže zase
149 nejsou třeba v tom tělocviku, nebo v těch pohybových činnostech tak rychlí, takže si
150 z nich dělají legraci schválně, to jsem vlastně taky v tělocviku musel jednoho, já
151 supluju občas, tak jsem musel zastavit, kdy hoši se rozhodli, že svého silnějšího
152 spolužáka budou při vybíjené silně mlátit tím balónem a ten chudák neměl tu
153 mrštnost takže jim nestačil utíkat. Takže párkrát ho trefili, než teda... A to jsou takové
154 náznaky, když prostě člověk řekne: „Né, tady né, toto né“, tak by se to mohlo třeba
155 vyvinout potom v nějakou silnější formu. Co ještě... To jsem říkal ten příklad, že se
156 smáli holce: „Taková blbá blondýna“, ona byla blondýna, ale nebyla zas až tak blbá.
157 (smích) Ale dokonce byla hezká jako, ale „blbá blondýna a pomalu jí to dochází“ No
158 a ta holka nevěděla, proč, protože fungovala normálně v té třídě. Takže si to
159 nezasloužila svým způsobem. Co ještě, co ještě... Jako úplně konkrétní příklad
160 chcete, jakože třeba borec jde na záchod a oni ho tam zavřou a ještě ho zvrchu
161 polijou? (smích)

162 **Je pravda, že příkladů by se tady dalo vymyslet dost, to bychom tady mohli být**
163 **hodně dlouho. (smích)**

164 Nebo, že si na něj počkají v šatně, a tam si z něho dělají boxovací pytel, třeba anebo
165 mu nalijou vodu do boty, to bylo často jednu dobu. Že chodili domů a vždycky přišel a
166 měl mokro v botách jo. Ale tak to jsou takové..., ty děcka si to neuvědomí, ale je
167 třeba jim to říct, že je to nevhodné, že to je šikana, že to není sranda. Jak oni
168 vždycky „Však sranda né, to uschne“ No neuschne, nebo uschne, ale ten člověk
169 v tom musí jít domů, takže kdyby oni v tom šli domů, tak jim to taky není příjemné. A
170 to jsou takové blbostičky, já nevím, jestli chcete závažnější případ ještě. Třeba
171 sebevraždu jsme tu neměli no (smích).

172 **Nesmím vám cokoliv vnucovat, zajímá mě opravdu čistě váš názor, v případě,**
173 **když by byl někdo vytlačovaný z kolektivu, že by se prostě ty děti s někým**
174 **nechtěly bavit a prostě si vedle toho člověka nechtěl nikdo sednout, ale**
175 **nemusely by mu vůbec nadávat, nic, jenom by ho takto ostrakizovali. Tento**
176 **případ pro vás je šikana nebo není?**

177 Tak to se občas stává, že jsou třeba skupinky, které se spolu nebaví nebo si
178 nevyhovují spolu, ale nevím, jestli to nazvat přímo šikanou, ale svým způsobem to
179 taková řekněme šikana v uvozovkách je, protože..., samozřejmě, mi taky nesedí
180 úplně všichni lidé, jsou lidé, které tady na chodbě pozdravím a tím to hasne, ale asi
181 to řekněme je forma a teď jsem chtěl říct lehčí, ale zarazil jsem se, protože ona může
182 být i těžká, zase záleží, jak to chápe ten člověk. Pokud ten člověk stojí o ten kolektiv
183 a oni ho ignorují, tak to může být bráno jako šikana no. Ale tak to zjistíme až když...

184 **Zajímá mě, jestli Vy to berete jako šikanu.**

185 No bral bych to jako šikanu až v tom okamžiku když bych si s tím člověkem promluvil
186 a on mi řekl, že o ten kolektiv stojí a oni přesto, že jako on jim nic neudělal a chce se
187 nějakým způsobem zapojit, tak oni ho přesto ignorují, tak bych to asi jako určitý druh
188 šikany bral.

189 **Takže Vy považujete za klíčové, jak to bere ta oběť? Jestli jsem to správně**
190 **pochopila.**

191 No, no, tak určitě. Určitě, protože jsou věci, já nevím, jsou věci, které mi nevadí.
192 Prostě já jsem, já se rozčílím jednou za půl roku a pak to stojí za to. A spoustu věcí
193 spláchnu jo, takže pustím jedním uchem tam, druhým ven a nebo neřeším a nebo si
194 řeknu: „To je vůl“ a jdu dál (smích) a jsou děti nebo lidé, kteří by toto řešili a v tom
195 případě to asi pro ně šikana nebo nějaký útlak je a pro mě třeba ne. Ale, ale, řešil

196 jsem třeba, když žáci šikanovali mě (smích) Že jsem se dozvěděl, že na facebooku
197 zveřejnili nějaké mé nevhodné věci, tak jsem poprosil, já facebook nemám, tak jsem
198 poprosil teda spřízněné duše, ať mi to ukážou a byla tam taková nelichotivá věta,
199 docela sprostá, tak jsem, vlastně jsem si říkal: „Tak to ne“, že jsem vůl si spousta dětí
200 myslí, to je jasné, to my jsme si o učitelích mysleli taky, když po nás chtěli práci
201 (smích), ale pokud by to takhle..., to je svým způsobem veřejný prostor, že, takže
202 jsem trošičku reagoval a záměrně jsem teda těm rodičům napsal, samozřejmě bych
203 to nehnal tak daleko, ale napsal jsem jim, že jestli ten, to byl patnáctiletý kluk už,
204 takže už částečně taky trestně..., tak jestli toho nenechá, takže podám trestní
205 oznámení za pomluvu a za znevažování osobnosti, nebo tak nějak jsem to tam
206 napsal. Ale jako, nedělal bych to jako (smích) Nebyl jsem přesvědčený, chtěl jsem je
207 dostat do školy rychle, protože já nevím, mají tendenci říkat „A to je blbost, a
208 děcka...“ a neví, co na tom facebooku řeší, ale nicméně když tady jedno z našich já
209 nevím skoro sedmiset dětí napíše, tak dalších třista se jich to dozví a já potom
210 nepotřebuju, aby se mi tady smáli někde a aby to fungovalo tak, jak to funguje. Tak
211 jsem ty rodiče dostal do školy, na druhý den teda. Vyřešili jsme si to, v klidu. Mladý
212 se mi omluvil a já jsem řekl, že z toho nebudu nic dělat a že jsem ani nechtěl nic
213 dělat a pak jsme si všichni podali ruce a od té doby byl klid (smích). Takže tímto
214 způsobem by to asi mělo řešit i dítě, pokud se mu něco takového stane.

215 **A když to tedy bylo takhle jednorázově, tak to berete jako šikanu?**

216 No tak já jsem splachovací, jako pokud by se to opakovalo, tak asi jo. Pokud by si
217 nedal pokoj, tak bych to nějakým způsobem musel s těmi rodiči pořešit, ale asi bych
218 teda nešel někam na trestní oznámení, ale v ten daný okamžik jako to splnilo ten
219 svůj účel, vyřešili jsme to rychle, protože kdyby to byla věc, kdybych napsal do
220 žákovské, a oni přišli za týden, a nebo se to táhlo, tak to dítě dávno zapomene...

221 **A bral jste to teda jako šikanu, když to bylo takhle jednorázově?**

222 Ale zase nechci vypadat, jako ješita...

223 **To ne, mě opravdu zajímá, jak to berete.**

224 Ale vadilo mi to, vadilo mi to, nadzvedlo mě to ze židle a nevím, jestli bych to nazval
225 šikanou, ale nevhodné to bylo teda v ten okamžik, protože pak chodily další děti a:
226 „On o vás píše na facebooku“ Hmmm, a teď já jsem nevěděl, co je.

227 **To je nepříjemné no. Zeptám se ještě na jednu otázku. Proč si myslíte, že**
228 **šikana vlastně vzniká, jak je možné, že vlastně vůbec vznikne.**

229 Jak je možné, jak je možné, no možné to je no tak způsobuje...

230 **Neměla jsem tuto otázku vůbec v plánu, ale jeden rozhovor mě na tuto otázku**
231 **přivedl jedním zajímavým názorem, tak jsem se na tuto otázku začala ptát.**

232 Šikana vzniká, já si myslím, že šikana vzniká ve skupině a skupina jsou dva už teda
233 jo. (smích) Že když je člověk sám, tak se chová kolikrát úplně jinak nebo když má
234 proti sobě víc těch protivníků, tak se chová úplně jinak, než když je v tom davu a dav
235 opravdu někdy může být, když jsou dva, když jsou dostatečně silní a agresivní třeba
236 v té třídě, nebo může být, no, může být jeden v podstatě, že jo. My jsme měli třeba
237 na základce, když jsem chodil, tak k nám propadl kluk a to bylo kvítko teda a on třeba
238 chodil a chytal nás do kravaty a to bylo v šesté třídě jo, chytal nás do kravaty a házel
239 nám věci různé a teď si vlastně vybavuju, že jsme měli taky, je to pár let zpátky, to
240 byl jeden, oni to byli původně tři, ale pak se nějak uklidnili, toho jednoho vyřadili
241 pryč, ale ten jeden tam zůstal a on v hodinách byl jako mílius a o přestávkách
242 děcka..., vyhazoval tašky, málem i z okna v jednom případě, šlapal jim po těch
243 taškách, házel jim pozdra do koše, do umyvadla, políval vodou a tam třeba, to jsme
244 pak zjistili, jednak teda ne že by byl intelektově nějak nízko, jako byl to takový průměr
245 řekněme, ale neměl dostatečné vedení doma ten člověk a on měl zažité vlastně
246 nějaké normy z domova, takže mu to připadalo jako sranda, jako že je to normální a
247 těm ostatním samozřejmě ne, takže šikana může vzniknout teda, já vždycky říkám,
248 že prvních šest let je dítě doma a pak teprve dojde do školy, takže během šesti let to
249 dítě vlastně vnímá normy a vnímá nějaké meze slušného chování a pokud mu je
250 nikdo nestanoví, tak tam může vzniknout šikana i v důsledku toho, že on dělá něco,
251 co považuje za normální nebo mu nikdo neřekl, že to není normální nebo slušné a on
252 potom se tak projevuje i v tom školním kolektivu no. Nebo se chce ukázat, nebo
253 prostě nemá doma, nemá doma, nebo i ve škole, nemá to uznání té skupiny, tak
254 nějakým způsobem chce na sebe upozornit, i když to není vhodné. Jo, je to ta
255 odpověď? (smích)

256 **Mě zajímá Váš názor (smích)**

257 No nevím no, tak to.

258 **Takže nejčastější je podle Vás ta příčina toho, že vlastně ten agresor začne**
259 **šikanovat, tak je pro vás to, že se chce teda buď zviditelnit, nebo nemá doma**
260 **daná nějaká pravidla, že prostě nemá v sobě nějaké ty zásady?**

261 Chce se zviditelnit. Nemá ty mantinely no. Protože spousta těch dětí, děti se učí, že
262 jo... Jako ty mantinely jim musí stanovit opravdu v těch prvních šesti letech ti rodiče
263 nebo rodina, školka případně. Ale základ je vždycky rodina. A v těch dalších letech,

264 kdy potom chodí do školy, tak samozřejmě tady působí učitelé nějakým způsobem,
265 ale mohli třeba..., a to nechci samozřejmě všechno svádět na rodinu, ale přece
266 jenom těch prvních šest let je tam. A jestliže to dítě přijde absolutně rozdováděné
267 v uvozovkách a neví, kdy má přestat, tak ho tady potom usměrňujeme, osekáváme a
268 kolikrát my s tím máme problém, zavoláme si rodiče a rodič řekne: „Á tak já s ním
269 doma taky nic nedělám“ No a to je chyba, že. To je chyba no. A určitě jeden důvod,
270 že nemá z domova pravidla a druhý důvod je, že se chce nějakým způsobem
271 zviditelnit nebo chce někam patřit, kam nepatří nebo naopak chce mít třeba vůdčí vliv
272 v té skupině, kde patří, proto jde do extrému nebo přitvrdí, no, a nebo si řeší
273 soukromé účty, že (smích), jak je to třeba přes facebook nebo přes ty kyber..., kyber-
274 výpady. Nebo jak to nazvat. Jak byla ta otázka? Proč vzniká?

275 **Ano, proč myslíte, že šikana vůbec vznikne.**

276 Tak vzniknout může, já nevím, jestli třeba někoho nešikanuju a nevidím to tak jo
277 (smích). To se může stát, tam ta hranice je opravdu... Já mám třeba pocit, že po
278 něm jdu a jsem náročnější, protože vím, že, nebo si myslím, že to dítě třeba by
279 zvládlo víc a nebo že by mělo šlapat, a on to bere jakože jsem si třeba zasedl jo.
280 V tom případě je taky třeba říct to tomu dítěti no. „Ano, jdu po tobě, protože nejsi
281 blbec (smích) v uvozovkách samozřejmě, ale máš na víc no“. Já myslím, že šikanu
282 stejně nevymýtíme jo, ale protože tam kde jsou lidi, tam vždycky vznikají nějaké
283 třenice a vzniká nějaký konflikt a spoustu těch konfliktů si ty děti řeší tady tím, ale
284 zhřeší i dospělí, co si budem povídat. Když se spustí mobbing nebo bossing (smích).
285 Některé informace k vám nedojdou, to je taky šikana.

286 **Samozřejmě se na tu šikanu ptám z všeobecného hlediska, ale samozřejmě, že**
287 **učitelé mi povídají o té šikaně mezi dětmi ve škole, možná je to i ve škole**
288 **nejrozšířenější, což nechci soudit, ale můžete mluvit o čemkoliv v souvislosti**
289 **se šikanou.**

290 Já nevím zase, jak vy vidíte šikanu z venku, protože přece jenom, my jsme tady
291 s těmi dětmi každý den a toto jsou... Kdybychom fakt řešili každé: „Ty vole“, tak
292 neděláme nic jiného, ale opravdu, opravdu, když už to nějakým způsobem začne
293 tomu dotyčnému vadit, nebo ponižovat nebo naopak vidím, že to dítě se projevuje
294 nějakým způsobem, že jako tlačí na tu třídu a terorizuje ji nějakým způsobem, tak
295 samozřejmě se to musí začít řešit. Čím dřív, tím líp. Ale, ale... Mám třeba zkušenost,
296 že chodí takové ty terénní pracovnice z různých těch center a teď to nebudu
297 jmenovat, ale těch center páchání veřejného dobra jo. (zasmání) A veřejného blaha a

298 nápravy všeho, ale teď to schválně zlehčuju, samozřejmě ta práce je dobrá, protože
299 zase přijde někdo, kdo to vidí z venku a že spousta... My už taky můžeme být otupělí
300 jo, ta provozní slepota těch učitelů: „Á, zas se pošťuchujou, ach, chci přestávku a zas
301 se pošťuchujou“ A on to může být zárodek něčeho že, ale když se pošťuchujou
302 potřetí a tomu dotyčnému to je vidět, že to není jedno, tak je třeba něco dělat, takže
303 tam ta hranice je. No ideální by bylo, kdyby to dítě řeklo: „Pane učiteli, ten a ten mě
304 bije, mně se to nelíbí, беру to jako šikanu“ Ale to je tak jeden případ ze sta, že...
305 Jako šikana vznikat bude, vždycky, to asi se jí nezbavíme, ale je těžké pohnout taky,
306 ale přece jenom, možná nějakého pozorovatel bysme potřebovali z venku, a on by
307 řekl: „A je toto normální“ A pro vás třeba ne jo (smích), protože takových případů
308 zažijeme denně dvacet a někomu to nemusí připadat normální. No a teď nevím, jestli
309 neodpovídám moc vyhýbavě, ale není to jednoduché. Toto musí být konkrétní
310 případ, protože opravdu někdo je splachovací, nevadí mu nic a někdo, se ho
311 dotknete trošku a hotovo. Škaredě se na něho podíváte... a „On si na mě zased“

312 **Myslíte, že jsou nějaké znaky, u kterých je pravděpodobnější, že se ten člověk**
313 **stane tou obětí?**

314 Já jsem oběť (smích). Ne, ne. Člověk se straní toho kolektivu, trošičku. Nebo naopak
315 je zase moc agresivní, že se jakoby předvádí, hraje haura trošičku a vlastně kolem
316 sebe šíří to násilí, že se mu raději všichni, že mu uhýbají z cesty, protože s ním třeba
317 nechtějí opravdu...

318 **Takže tohle může být taky oběť? Ten kdo šíří to násilí?**

319 Noo, tak sám pro sebe je oběť, protože tak se nechová normální člověk. Ale ne tak,
320 když bude oběť jako ten, kterému se něco děje, tak určitě ztichne ten člověk, určitě
321 se tak neprojevuje, aby někoho nedráždil, aby prostě se do něj nikdo neopíral, určitě
322 se straní někdy toho kolektivu, nebo začne nechodit do školy nebo chodí za školu
323 nebo si vymýšlí, aby prostě nemusel do té školy jít a setkat se s tím, kdo mu dělá
324 něco špatného. No pokud půjdu do extrémnějších případů, tak jako může se
325 rozhodnout, že tady nebude vůbec, ale to už potom..., to zjistíme až pak, ale to už je
326 pozdě. Ale určitě bych si všímal dětí, které nezapadají, zase co to je běžné, někdo je
327 introvert, ale musím mluvit s těma dětma a musím vědět, že tohleto je introvert, a
328 když o přestávce sedí a přemýšlí si nad něčím, tak opravdu ho nikdo nešikanuje, ale
329 prostě chce mít ten svůj klid a něco si řeší no.

330 **Takže když by si agresor vybral nějakou konkrétní oběť, tak zrovna nějaké**
331 **konkrétní důvody, proč si jí vybral, vás nenapadají?**

332 Tak to zase musíme rozlišovat trošičku tu psychickou šikanu nebo ten nátlak, který
333 asi dovede potom tu oběť k tomu, že se straní trošičku, tak násilí je násilí, to je vidět
334 potom. Jdou vidět modřiny. Pak má někdo modřiny nebo já nevím chodí rozcuchaný
335 nebo se stalo, že si rvali trička taky a že ty děcka chodily, nebo to dítě chodilo domů
336 s rozervaným tričkem, takže tam je to viditelné a je třeba pátrat po tom, co se děje.
337 **Říkal jste i na začátku našeho rozhovoru, že ta oběť se podle vašeho názoru**
338 **většinou nějak odlišuje, že může mít patnáct kilo navíc a ještě jedna věc tam**
339 **myslím padla...**
340 No brýle tam byly třeba, i když dneska už zase mají ty děcka víc brýle, ale třeba vím,
341 že když jsem chodil do školy, tak jsem začal nosit brýle v osmé třídě a byl jsem
342 jediný v té třídě jo, takže jsem se lišil, ale nikdo mě nešikanoval (smích).
343 **Takže ta odlišnost vznik šikany způsobovat může podle vás?**
344 No... A nebo je ten člověk svůj, je třeba zahloubaný do nějakých svých... Je třeba
345 víc inteligentní a řeší si já nevím ve třetí třídě věci, které by mohl řešit až v páté a tím
346 pádem je divný, že pro ty ostatní.

Rozhovor č. 17

1 **Informantka Kristýna**

2 Délka učitelské praxe: 12 let

3 **Zajímáte se o problematiku šikany?**

4 Tak když je někdo učitel, tak musí. Takže určitě jo a i vlastně obecně, šikana není
5 jenom tady, je to kdekoliv, na pracovišti, mezi žáky, mezi studenty, všude.

6 **Jak chápete jev šikany? Zkuste definovat, co to pro vás znamená. Můžete uvést**
7 **i příklady.**

8 Šikana no. Tak jakékoliv omezování. Omezování ať už je to lidské svobody,
9 jakýchkoliv lidských práv a nemusí to být jenom jako kdyby fyzické, může to být i
10 slovní napadení, a přemýšlím, co by to ještě mohlo být, prostě jakékoliv omezování,
11 ať už fyzické nebo slovní, té osoby a lidských práv, všech. Třeba tady ve škole to
12 začíná tím, když si nejenom kluci, ale i děvčata, speciálně mezi sebou třeba
13 nadávají, to znamená, že se slovně napadají. Pokud je to oboustranné, tak jim
14 vysvětluju, že to šikana není. Dobře, chápu, jsou to nějaké ty mezi nimi, puberta já
15 nevím všechno ostatní, hádky, ale pokud je to pouze jednostranné, to znamená, že
16 jeden nadává tomu druhému, ten mu to neoplácí, nelíbí se mu to, není s tím
17 spokojený, tak toto už je slovní šikana a vlastně je to jako kdyby omezování toho

18 člověka samotného. A tím to tady začíná. Takže slovní šikanou to začíná, od
19 malinkých dětí, to dělají všichni. Ale když se jim to takto vysvětlí, tak někteří pochopí,
20 že dobře, ano, tomu druhému se to nelíbí, on mi to ale musí říct, že se mu to nelíbí,
21 tím pádem já musím přestat. Pokud nepřestanu, pokračuju v tom dál, tak už za to
22 budu trestanej jakýmkoliv způsobem prostě. No a u některých to je dál to potom jde
23 na fyzické napadení, ubližování, podkopávání, někteří rodiče vysvětlují, že to dělali i
24 oni a že jim to připadalo jako hraní a nebo blbosti. A my jim vysvětlujeme, že to není
25 blbost, pokud se to tomu druhému nelíbí a pořád se to opakuje dokolečka.

26 **Takže musí to být opakované?**

27 Musí to být opakované. A nebo hlavně, když ten člověk druhý, ne ten agresor, ale
28 vlastně ten, komu se to stane, tak on neřekne, bojí se, neumí vyjádřit, že se mu to
29 nelíbí a ten pořád pokračuje a není to oboustranné, nevrací se mu to, tak v tom
30 případě už jde vyloženě o fyzické napadení, šikanu, o slovní napadení.

31 **Co je podle vás na šikaně špatného?**

32 Co je špatného? Špatného je už jenom to, že ten agresor, v podstatě si myslím, že
33 má velký problém sám v sobě a snaží se to řešit tím, že ubližuje ostatním a omezuje
34 je, protože se to..., já si říkám, že ten kdo je agresorem, tak kdysi byl šikanovaný.
35 Takže to znamená, že to nemá vymyšlené, on to kdysi zažil a teď to oplácí. Takže
36 v podstatě agresor je i chudák, protože se mu to kdysi stalo a on to teď oplácí dál a
37 spíš by se mu mělo pomoci trošičku nějak jinak, než jenom trestem. Je to špatné,
38 protože omezuje toho druhého, nedej bůh, když se stane, že opravdu je to fyzické
39 napadení a může se stát cokoliv, jakýkoliv úraz, měli jsme tady něco podobného. Oni
40 si to neuvědomí, až když opravdu se to stane.

41 **Může být z vašeho pohledu na šikaně něco dobrého?**

42 Na šikaně? No možná, že ten člověk pochopí své limity. Ten kdo je tím agresorem a
43 je mu to třeba potom vysvětleno, i když by třeba nevěděl a řekne, ale my to taky
44 dělali, tak se mu to vysvětlí, že toto je ale šikana, je to ubližování, ať už slovní nebo
45 fyzické, tak tím pádem, když zastaví, tak zjistí, aha, tohle už ale není správné. Takže
46 možná, že když to člověk udělá, tak si řekne: „toto není normální, neměl bych to dělat
47 ani nikomu jinému ani oni mě“. Takže si třeba uvědomit, že vlastně možná jemu to
48 někdo dělal, ale nevěděl, že to byla šikana, že mu někdo ubližuje, tak si to takhle,
49 aspoň na to přijde. Tohle je jediné snad pozitivní, že by ten člověk jako přišel a ten
50 agresor na to, že když mu tohle někdo dělal, tak to asi nebylo správné.

51 **Proč podle vás šikana vzniká?**

52 Proč vzniká, vzniká, za prvé, třeba tady ve škole protože ty děti se nudí. Takže oni
53 přemýšlí a mají spoustu energie. V dnešní době je strašně moc hyperaktivních dětí,
54 oni potřebují vybijet tu energii, oni neví jak, a tím pádem vymýšlejí, co by mohly
55 udělat a vždycky se líp reaguje na někoho slabšího, kdo je introvert, než na nějakého
56 extroverta, vedoucího skupiny. A nebo na někoho, koho se ta třída nezastane, nebo
57 kolektiv, nebo nemá kolem sebe někoho. Takže v podstatě vzniká, protože ten
58 člověk, anebo se mu to stalo v minulosti, a ví, že tady toto si někdo dovolil k němu,
59 tak proč by on si to nemohl dovolit dál. A je to v podstatě dokázané i z různých
60 průzkumů, že opravdu člověk, který šikanuje, byl šikanovaný.

61 **Tohle byly všechny mé hlavní otázky, ale jestli vás cokoliv ještě napadne**
62 **k vysvětlení toho, jak šikaně rozumíte, budu ráda, když mi to ještě dovysvětlíte.**

63 Já třeba, jediný problém, který je, tak prostě je to, že třeba rodiče, někteří opravdu
64 chápou, ví, že takhle se to dělat nemá a někteří jsou takoví, že řeknou: „My jsme to
65 dělali taky, nám to nepřipadá, jako šikana, prostě si děti hrajou“ My jim nejsme
66 schopní vysvětlit, že to není hraní, že opravdu po měsíci opakování tady těchto, když
67 jim to bylo vysvětleno a stále pokračují, tak doma ti rodiče stojí za nimi a říkají: „Ne,
68 to je v pořádku“. Tak to je takový boj s větrnými mlýny, někdy. Nevím, co jiného
69 k tomu...

70 **Můžete mi ještě úplně konkrétně rozvést, co šikana je, jako kdybych opravdu**
71 **netušila, co to je. Jak se podle vás šikana může projevat a kdy byste určité**
72 **chování označila za šikanu a kdy ne.**

73 Hmm, a třeba největší problém je, když je to skrytá šikana. Což znamená, že my to
74 tady nejsme schopní zjistit, protože to není v hodině, to bysme samozřejmě viděli, ale
75 je to o přestávkách, kdy oni si tu osobu najdou a začíná to takovým tím, když jsme u
76 té slovní, tak opravdu vulgarismy, nadáváním, urážením toho člověka, už i to dělá
77 problém, když někdo je z jiných sociálních vrstev, takže já bych byla pro uniformy,
78 okamžitě, protože tam vlastně se to úplně vynuluje a všichni jsou si rovni. Tady
79 každý vidí, že to dítě prostě dobře, pochází z rodiny, které nemají dostatek financí a
80 už i toto je důvod těch ostatních, že se jim posmívají, že na něco nemají, nosí třeba
81 takové oblečení, které už není v módě a tím to začíná. A v podstatě když se to
82 nestopne tady a nechá se ty pomluvy a nadávání a všechno ostatní, tak se to pak
83 jenom postupně stupňuje dál, to znamená, že tím to začne a já bych to třeba už tady
84 u těch malinkých dětí, říct že by si neměly nadávat, „ty máš takové oblečení, ty máš
85 to“. Tak jim to hezky vysvětlit, nepoužívat vůbec slovo šikana, protože proti tomu

86 každý okamžitě prostě jim stojí vlasy vzhůru a spíš jim vysvětlit, že to není. Je to
87 omezování osoby toho dítěte, že to není normální, nemělo by se tak chovat, jak by
88 se měly chovat a hlavně ať přestanou a pokud by pokračovaly a tomu druhému se to
89 znova nelíbilo, a neumělo to ani říct, anebo řekne, a dál pokračují, tak už se opravdu
90 jedná o typ tady této šikany a postupuje se dál. No a to je u té slovní. Pak, a většinou
91 ta slovní bývá u dívek. Typická, že si nadávají, tvoří si skupinky, tamtu tam
92 nevezmou, protože má takové oblečení, nechodí s nima do mažorettek, oblíká se,
93 češe se tak, nemá na takové oblečení, nemá na všechno možné, já nevím vybavení
94 do školy, má takovou aktovku a potom to pokračuje právě už tím speciálně u chlapců
95 u té fyzické, že oni jdou a potřebují se zviditelnit, většinou je to ještě tak, že ti, co jsou
96 inteligentní, tak u nich můžete předpokládat tu skrytou šikanu, protože oni
97 nepotřebují se nechat vidět a většinou oni nejsou ti, co to udělají, oni jsou ti, co to
98 vymyslí a mají kolem sebe ty hloupější, méně inteligentnější, kteří tu práci za ně
99 udělají. Což je tady dokonale úplně všude. To znamená, že sice ti hloupí jdou a
100 udělají to, než jim docvakne to, že něco udělali špatně, tak už je dávno po akci a
101 potom jsou za to samozřejmě trestáni oni, protože ten se jenom směje z koutu.
102 Typické. A to je to nejhorší podle mě, co se může stát.

103 **Takže to co popisujete, může být i fyzickým ubližováním?**

104 Fyzické ubližování, to znamená, že strkání, podkopávání, opravdu i bitky. Je to
105 vyloženě tím, že za tím většinou nestojí ti, co to udělají, ale někdo úplně z pozadí a
106 ten je velice inteligentní.

107 **Jestli jsem to správně pochopila, tak oběti jsou něčím odlišné od ostatních
108 podle Vás? Nic vám nechci vnucovat, případně mě opravte.**

109 Ano, vždycky tak, to znamená, že vždycky je v nějakém tom, jak jsou ty generace,
110 tak je nějaký ten normál a když se kdokoliv, jakkoliv, trošičku odlišuje, tak už je
111 vyloženě typ pro tady tu šikanu. Ať už slovní, že je vyřazovaný ze skupin, z různých
112 aktivit, vždycky sedí někde opodál, a nebo je to prostě, už i třeba, může to být i
113 samozřejmě fyzický vzhled, když je někdo silnější a je tam skupinka, to se týká
114 většinou děvčat, že jsou taková a je tam některá silnější k tomu introvertka, tak je
115 absolutně hned vyřazována pryč a vlastně nebaví se s ní a většinou to začíná tady
116 tím a je to skrytě všechno. Oni to neudělají před učiteli, neudělají to před dospělou
117 osobou, a pokud se teda na to už třeba po pár měsících přijde, protože už jako víme,
118 většinou máme vytipované, že je nám jasné, že ti to neudělali sami, že někdo za tím

119 stojí, tak se snažíme, ale to je opravdu tak skrytě, že když ten žák nepřijde s tím, že
120 se mu něco stalo, tak nemáme šanci vůbec.

121 **Napadá mě ještě jedna otázka, vytlačování z kolektivu, aniž by ten kolektiv**
122 **používal nějakých nadávek nebo čehokoliv, pouze to, že budou to dítě prostě**
123 **z kolektivu vylučovat, nebude si vedle něj nikdo sedat... Je tento případ pro**
124 **vás šikana nebo není?**

125 To není šikana, tady toto podle mě, oni to musí zase nějak udělat. To znamená, že
126 když se tvoří skupinky nebo něco a většinou je to tak, že ten člověk je introvert,
127 protože kdyby byl extrovert, tak je mu to jedno a prostě se přidá k jakékoliv skupince,
128 vytvoří si tu vlastní, ale pokud je introvert, tak on radši zůstane v tom rohu stát a je
129 mu to jedno, on radši bude v klidu, někde v rohu a pokud to není ani žádné
130 odstrkování nebo slovní nebo „ne, ty k nám nepůjdeš“, pokud to vyloženě není tady
131 toto, tak to není žádná šikana.

132 **V případě, že by to tomu danému jedinci vadilo, že v tom kolektivu není a stejně**
133 **by ho ostatní nechtěli mezi sebe, nikdo by mu nenadával, ale prostě by ho mezi**
134 **sebe nechtěli. V tomto případě by to podle vás šikana byla nebo ne?**

135 Noo, možná by to byl takový ten začátek. Ale šikana asi rozhodně ne, to by tam
136 opravdu muselo být něco takového, co tomu člověku vyloženě vadí a už je to to
137 slovní a nebo to fyzické. Ale jenom tady toto ne. Protože to bysme to tady měli
138 všude, protože vždycky v každé třídě, je někdo, kdo je introvert a raději chce být sám
139 a je trošičku jiný od těch ostatních normálních... jakože normálu, ale pokud to tomu
140 člověku nevadí a jede si svou, tak si myslím, že tam nemá nic co dělat s šikanou.
141 Prostě je samostatný, dělá projekty samostatně, cokoliv, tak nepotřebuje nikoho
142 dalšího. A většinou ten člověk je docela inteligentní, takže ví, že mu to nestojí za to,
143 není třeba... Ale pokud by tam samozřejmě došlo k tomu, že už by ho odmítali, „ne,
144 ty k nám nepůjdeš, ty to s náma dělat nebudeš, tebe tady nechceme“, tak to už
145 samozřejmě by se pak dalo pomalinku po nějaké době asi určitě považovat za
146 šikanu.